

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA RIJEČ

BROJ 795

13. SRPNJA 2018. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

**Martina Romić:
Najljepša u nošnji**

6

Godinu dana Vlade Srbije
Upitni rezultati

8

U povodu izmjena manjinskih zakona (I.)

**Skupštinska rasprava
o manjinskom
zakonodavstvu**

12

Kristian Novak, književnik
**Zvijezda suvremene
hrvatske književnosti**

20

Izložba *S Božjom pomoći – Ris
i Takmičenje risara* u Gradskom
muzeju u Subotici

**Na ponos risarima i
njihovim potomcima**

32

U Donaueschingenu premijerno
predstavljena kilometarska slika
Dunava

**Kilometar Dunava
zaplovio od izvora**

34

Završena devetnica
bl. Mariji Petković

Blaženici u čast

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović
(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,
Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Otpusna lista

Potkazivanje, bilo ono motivirano »razvojnim karakterom« koristoljublja u školskim klupama ili čvorovićevskom samozatajnošću zarad nacionalne sigurnosti (ako ga se sete, sete...), samo je po sebi odvratna čin. Ali, uživanje u tome do razine javnog blaćenja i etiketiranja je doživljaj koji se ne može dovoljno dobro opisati čak ni medicinskim rječnikom, područje psihopatologije.

Posljednji jači primjer za to svakako je nastup hrvatske nogometne reprezentacije na Svjetskom prvenstvu u Rusiji, odnosno pitanje tko sve navija za nju u Srbiji i definicija, ako takvi već i postoje, kakvi su to ljudi. Prvi na udaru u ovoj kampanji javnog čerečenja našao se komentator RTS-a **Miloš Krivokapić** kog je *Informer* odmah nakon utakmice s Argentinom prvi prokazao kao navijača Hrvatske. Možda je maliciozno ustvrditi da je ispadanje Srbije već u skupini i prolaz Hrvatske sa sve tri pobjede i svaki njen daljnji uspjeh uzrok jačanja bijesa *Informera*, ali naslovi u njemu daju povoda za povezivanje uzroka i posljedice.

»I ova kurva je navijala za Hrvatsku«, »Ustaše ga proterale, a on navija za Hrvate«, »Srbija tugu je zajedno sa Rusijom«... Odmjerenim, gotovo diplomatskim rječnikom *Informer* je posljednjih dana objelodanjivao imena »šake kretena«, poput **Milojka Pantića, Novaka Đokovića, Drage Kovačevića**, te ostalih »iz kruga Dvojke«..., koji su javno podržali hrvatsku reprezentaciju, dajući odmah – kako i dolikuje tako profesionalnoj sanitarnoj hartiji – i »drugu stranu« u vidu komentara uglednih nogometnih stručnjaka poput **Miodraga Linte, Vladimira Đukanovića, Vjerice Radete** ili pak i samog **Aleksandra Vučića**, koji su se u zanosu sportske analize malo prebacivali i na druge terene, posebno one iz dalje i bliže prošlosti.

I što se – osim ogoljenog šovinizma i neskrivene mržnje – da zaključiti nakon serijala tekstova na ovu temu u *Informeru* i njemu sličnih? Iza ovoga serijala dalo bi se, recimo, zaključiti kako se na temelju jednog emocijama jako nabijenog događaja pravi lista imena i prezimena koja će dugoročno utvrditi tko je »u stroju«, a tko izvan njega i koja će, poput nekadašnjih stupova srama, služiti za javno objelodanjivanje u svakoj prigodnoj situaciji. Pogodnost u ovom slučaju za njih svakako je činjenica da se glavni test patriotizma, kada već Srbije nema, odigrao u meču protiv njene »zamjenske varijante« – majčice Rusije.

Pa ipak, i za *Informer* i njemu slične u ovoj priči potencijalno se može pojaviti velika poteškoća: kako, naime, utvrditi tko je sve u Srbiji navijao za Hrvatsku na Svjetskom prvenstvu? Kako sastaviti precizni popis državnih neprijatelja i domaćih izdajnika na temelju uzor(a)ka poput Đokovića, Pantića, Kovačevića ili ni krivog ni dužnog Krivokapića? Kako, recimo, otkriti tko se sve krije iza »nicknameova« brojnih blogera koji su se također radovali pobjedi Hrvatske i protiv Argentine i protiv Danske i protiv Rusije? Ili: kako ući u psihi ljudi koji su se kladili na Hrvatsku na istim utakmicama? Jesu li oni navijali za Rusiju ili da ne padnu na tiket, odnosno što im je u tim trenucima bilo jače: srce ili razum? I što s onima kojima je jedino načelo simpatija »neka pobijedi bolji« ili ih se sve ovo jednostavno ne tiče?

Ali... to su svakako slatke muke kojima će se *Informer* i njemu slični zacijelo još dugo, dugo baviti (tko zna, možda se netko i naknadno »otkrije«).

Muka koja doljepotpisanog muči nakon primitivnih političkih poruka **Domagoja Vide** i **Ognjena Vukojevića**, te pjevanja **Thompsonovog** šund-domoljublja u svlačionici hrvatske reprezentacije sastoji se pak u pitanju: dok daje naslove »Odvratne ustaše« ili »Fašisti se zagrlili« stoji li glavni urednik *Informera* **Dragan J. Vučićević** pred ogledalom?

Zlatko Romić

Priopćenje predsjednika DSHV-a Tomislava Žigmanova

Uspješno okončana inicijativa

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini uputio je priopćenje za javnost koje prenosimo u cijelosti: »DSHV sa zadovoljstvom priopćuje javnosti da su složene aktivnosti koje je DSHV inicirao, koordinirao i provodio u proteklih nekoliko mjeseci glede uključivanja hrvatske zajednice u programe koje financira Europska unija uspješno privedene kraju. Naime, na Drugi poziv za prijavu projekata u okviru The Interreg IPA međugraničnog programa suradnje između Hrvatske i Srbije prijavljen je i projekt *Cool.tour.net*, koji spada u 3. prioritetnu os (od ukupno 4 koje su definirane od strane EU i u koje se svi projekti trebaju uklopiti), a odnosi se na doprinos razvoju turizma i očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa. Na ovaj način, po prvi puta se i institucije i organizacije hrvatske zajednice iz Srbije pojavljuju ne samo kao sudionici projekta, nego je tim mladih i obrazovanih ljudi koji je okupio DSHV, u suradnji s partnerima iz Republike Hrvatske, prije svega direktorom Lokalne razvojne agencije Grada Belišća **Mariom Marolinom**, dao vidni prinos u kreiranju projektnih dokumenata i izradi same aplikacije.

Partneri na ovome projektu su Općina Erdut i Grad Belišće iz Republike Hrvatske te Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta i Općina Apatin, a uključene su institucije i organizacije Hrvata iz Vojvodine te Srba iz Hrvatske. Projektom se želi uspostaviti mreža kulturnih centara kojima bi se ojačala međusobna suradnja na polju kulturnog turizma, a zajednički će se raditi na vrednovanju i očuvanju kulturnog naslijeđa. To se planira ostvariti kroz realiziranje sljedećih aktivnosti: priređivanjem zajedničkih turističkih proizvoda, analizom potencijala, vrednovanjem i mapiranjem kulturne baštine nacionalnih manjina u međugraničnom području kako bi se dalje razvili koraci za povećanje broja posjetitelja kulturnim priredbama, umrežavanjem institucija kulture, turističkih organizacija i davatelja usluga u turizmu u međugraničnom području, i na koncu, stvaranjem nove turističke infrastrukture u svrhu promocije i podizanja svijesti o važnosti kulturne baštine u među-

graničnom području kroz: izgradnju Kuće tradicijske kulture u Tavankutu, izgradnju planetarijuma u okviru Kulturnog i znanstvenog centra *Milutin Milanković* u Dalju, uspostavljanje Centra za posjetitelje za etno naslijeđe u Belišću i izgradnju i uspostavljanje Etno muzeja i centra za posjetitelje u Apatinu. Ukupna vrijednost projekta je 979.805 eura, od čega bi partnerima iz Srbije pripalo: ZKVH-u 37.054 eura, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta 173.837 eura i Općini Apatin 274.661 eura. Planirano vrijeme provedbe projekta je od 1. lipnja 2019. do 31. siječnja 2021. godine.

Podsjećanja radi, navest ćemo kako sam na XIV. redovitoj Skupštini Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini 18. ožujka ove godine kao predsjednik DSHV-a najavio plansko djelovanje na ovome zahtjevnom području, u kojemu u hrvatskoj zajednici do sada nije bilo nikakvih ozbiljnijih aktivnosti. Uslijedilo je započinjanje službene komunikacije s Agencijom za regionalni razvoj Republike Hrvatske, pronalaženje ključnog partnera, dektiranje i razgovor o mogućim sadržajima s kojima bi se apliciralo, nekoliko neformalnih edukacijskih susreta, te održanih 10-ak radnih sastanaka posvećenih izradi samoga projekta, što je prijavom na natječaj sve skupa uspješno okončano.

Na koncu, sa žaljenjem se mora konstatirati da je tijekom spomenutih aktivnosti naišao i na nerazumijevanje određenih krugova ljudi unutar zajednice zbog čega se je moralo odustati od dobivanja za hrvatsku zajednicu trenutačno prioritetnog infrastrukturnog objekta. No, oni koju su osujetili prvobitni koncept, snose izravnu odgovornost za ostvarenje njihovih drugačijih planova, koji čini se da nisu sukladni bržem razvoju zajednice kakav bi mogli i zaslužujemo ostvarivati. Još ćemo napomenuti da hrvatskoj zajednici tako potrebne kapitalne i infrastrukturne projekte mogu realizirati samo one nepolitičke institucije koje imaju nepokretnu imovinu u svojem vlasništvu, a njih je tek nekoliko. Zbog toga se i na tome planu moraju činiti značajne promjene, u čemu će i DSHV dati svoj prinos.«

DSHV na 63. kongresu FUEN-a

Predstavnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Dar-ko Baštovanović** sudjelovao je na 63. Kongresu Federalne unije europskih nacionalnosti, krovne organizacije autohtonih nacionalnih manjina u Europi, održanom u nizozemskom gradu Leeuwardenu. Glavne teme kongresa bile su očuvanje jezične raznolikosti u Europi, razmjena dobrih praksi i modela u zaštiti manjina. »Kongres je okupio znanstvenike koji se bave pravima manjina, europarlamentarce, članove vlada pojedinih država iz EU... Kongresi FUEN-a su odlično mjesto za kontakte, razmjenu iskustava i ukazivanje na svoj položaj, posebno za malu zajednicu, kakva je hrvatska zajednica u Srbiji. Bila je to i prigoda da se u neformalnim kontaktima s eminentnim sudionicima otvore neka pitanja od važnosti za položaj i ostvarivanje manjinskih prava Hrvata u Srbiji«, kaže Baštovanović. Usvojeno je više rezolucija, među kojima i Hitna rezolucija o zabrinjavajućem razvoju

i mogućem gubitku prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj koju je podnijelo Srpsko narodno vijeće iz Hrvatske. U tom se dokumentu upozorava na određene probleme s kojima se susreću manjine u Hrvatskoj, a govori se i o inicijativi *Narod odlučuje*, koja provodi kampanju za promjenu izbornog sustava. Baštovanović je jedini glasovao protiv usvajanja ove rezolucije. To je, kaže, učinio zbog pojedinih odredaba u rezoluciji koje, smatra, pogrešno stavljaju akcent na hrvatsku državu. »Primjerice, Inicijativa *Narod odlučuje* nije inicijativa hrvatske države, već skupine pojedinaca, i mi na koncu ne znamo kakav će biti ishod te inicijative. Tako da su pojedine odredbe za nas upitne«, kaže Baštovanović dodajući kako smatra da njegov glas »protiv« neće utjecati na dobre odnose koje organizacije Hrvata u Srbiji imaju s krovnom institucijom Srba u Hrvatskoj.

D. B. P.

O najavljenom odlasku Daria Španovića s mjesta nastavnika u Srijemskoj Mitrovici

Pozitivna diskriminacija

»Hrvatsko nacionalno vijeće u ovom slučaju smatralo je važnim učiniti pozitivnu diskriminaciju te napravilo, kada je kolega Španović u pitanju, iskorak u dva područja: osiguravanje stručnosti za predavanje ovog predmeta, te dodatnim honoriranjem od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.«

Tema razgovora, objavljenog u prošlom broju našeg tjednika dotakla se pitanja hoće li škole u Srijemu (konkretno u Srijemskoj Mitrovici) uskoro ostati bez nastavnika Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture? Kako je u razgovoru izjavio nastavnik hrvatskog jezika iz Srijemske Mitrovice **Dario Španović**, izvjesno je da ukoliko ne dođe do poboljšanja uvjeta rada njega kao profesora, on neće više raditi kao nastavnik u osnovnim školama u Srijemskoj Mitrovici. Kako je izjavio Španović, do pogoršanja uvjeta rada njega kao nastavnika dolazi 2016. godine (inače je u Srijemskoj Mitrovici Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, kao fakultativni predmet, uveden u rujnu 2009. godine). Početkom školske 2016. godine dobio je ugovor o radu na 100 posto fonda sati, ali mu je u listopadu smanjen fond na 40 posto, prema kojem za fond od 100 posto, mora imati 150 prijavljenih učenika (u navedenoj školskoj godini bilo ih je 64). Iako mu je fond smanjen, do konca školske godine nastavio je održavati 100 posto fonda, iako mu to, kako je kazao, nije plaćeno. U školskoj 2017./18. godini, prema njegovim riječima, dobio je potporu od MZO u Hrvatskom nacionalnom vijeću, u trajanju od 2. studenog do 22. prosinca. S fondom od 40 posto, plaća mu je 20.000 dinara, od koje, kako kaže, ne može živjeti. Ukoliko se dogodi da Španović ne bude više radio kao nastavnik u Srijemskoj Mitrovici, došlo bi do ukidanja nastave Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Spreman je, kako je istaknuo, nastaviti raditi pod uvjetom da dođe do rješavanja njegovog statusa.

Iskorak

Tim povodom obratili smo se i Hrvatskom nacionalnom vijeću, gdje smo dobili odgovor što je HNV uradio po pitanju Daria Španovića.

»Dario Španović, ujedno i član Odbora HNV-a za obrazovanje, svojim zalaganjem i posvećenim radom učinio je da djeca koja pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici, budu među najbrojnijima. Hrvatsko nacionalno vijeće u ovom slučaju smatralo je važnim učiniti pozitivnu diskriminaciju te napravilo, kada je kolega Španović u pitanju, iskorak u dva područja: osiguravanje stručnosti za predavanje ovog predmeta, te dodatnim honoriranjem od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Naime, upravo je na inicijativu HNV-a Pravilnik o stupnju i vrsti obrazovanja nastavnika koji izvode obrazovno-odgojni rad iz izbornih predmeta u osnovnoj školi, dopunjen na način da i profesor povijesti, što je zvanje koje on posjeduje, osim drugih zvanja koja su bila navedena ovim Pravilnikom, bude stručan za izvođenje izbornog predmeta, a bez čega on ne bi imao potrebnu formalnu

stručnost pred Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije za predavanje ovog predmeta«, kazala je savjetnica u HNV-u **Jasna Vojnić**.

S druge strane, kako nam je kazala, HNV je posredovao kod Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske da Španović, kao jedini nastavnik ovog predmeta, bude dodatno honoriran.

»Ministarstvo je razumijući položaj i osjetljivost situacije izišlo u susret, no na žalost ovakva situacija nepotpune norme slučaj je kod svih nastavnika koji predaju ovaj predmet. Osim u Monoštoru, norma svih nastavnika je ispod 40 posto što se uvijek nadomješta predavanjem drugih predmeta za koji je nastavnik stručan. Hrvatsko nacionalno vijeće je također kod Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije uspješno izboriti jednoobrazne ankete u kojima su svi ravnatelji dužni ponuditi izučavanje izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a na nama svima ostaje da pratimo provođenje dogovorenog, animiramo roditelje i djecu i radimo na izvrsnosti izučavanja ovog predmeta, povećanjem jezičnih kompetencija, zahvaljujući novootvorenom lektoratu, kao i bogatim programima izvannastavnih aktivnosti. Iz navedenog se jasno vidi kako je angažiranošću HNV, kada je riječ o nastavi predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Srijemu, učinio ne samo što je u njegovoj neposrednoj nadležnosti, već je vlastitim inicijativama i proaktivnim odnosom uvelike pozitivno pridonio rješavanju problema s kojima se Dario Španović susretao«, istaknula je Vojnić.

Bez informacije

U Osnovnoj školi *Jovan Popović* u Srijemskoj Mitrovici već duži niz godina učenici imaju mogućnost pohađati nastavu na svom materinjem jeziku: rusinskom, ukrajinskom i hrvatskom. U protekloj školskoj godini od ukupno 48 učenika iz Srijemske Mitrovice koji su izučavali predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, njih 25 nastavu je izučavalo upravo u toj školi. Tragom informacije da postoji mogućnost da Dario Španović više neće raditi kao nastavnik u toj školi pozvali smo školu kako bismo dobili komentar. Kako nam je prilikom telefonskog razgovora kazala tajnica škole, oni nemaju informaciju o tome da Dario Španović više neće raditi kao nastavnik. Također je istakla da ukoliko do toga dođe, bila bi velika šteta, kako za školu tako i za djecu koja se svake školske godine u velikom broju opredjeljuju za izučavanje predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

S. Darabašić

Godinu dana Vlade Srbije

Upitni rezultati

Ljeto je za medije oduvijek nezgodno vrijeme – na odmoru su i političari i »društveni događaji«, pa se javlja problem kako i čime ispuniti stranice novina predviđenih za puno više sadržaja. Izraz »sezona kiselih krastavaca« nastao je u Americi kad su jednog ljeta, u nedostatku drugih vijesti, novinari izvještavali o natjecanju tko će uzgojiti veći krastavac. No, u Srbiji se i ljeti nešto ipak događa. Medijska »sezona kiselih krastavaca« je upravo počela, ali bar za početak srpnja, stvar spašava obilježavanje godinu dana rada Vlade Srbije.

Na Velikoj terasi na Paliću premijerka **Ana Brnabić**, pred članovima Vlade i novinarima, članovima Pokrajinske vlade i predstavnicima lokalne samouprave Subotice podnijela je 5. srpnja izvješće o deset najvažnijih rezultata koje je Vlada postigla u proteklih godinu dana. Svečanom obraćanju nazočili su svi ministri u Vladi. Tijekom svečanosti premijerka je rekla da su cijela Vlada Srbije i svi ministri radili vrijedno i da su brojne rezultate postigli kao tim.

I dodala: »Naglašavam da je Vlada isti tim s predsjednikom **Aleksandrom Vučićem** i s njegovim timom i da zajedno nastavljamo reforme pokrenute u mandatu njegove vlade«.

Otkud sad pa to?

Ustavom Srbije precizirano je da predsjednik Republike izražava državno jedinstvo države, predstavlja Republiku Srbiju u zemlji i inozemstvu, a ukazom proglašava zakone. Predsjednik predlaže Narodnoj skupštini kandidata za predsjednika Vlade, pošto sasluša mišljenje predstavnika izabranih izbornih lista i predlaže Narodnoj skupštini nositelje funkcija, u skladu s Ustavom i zakonom. Uka-

zom postavlja veleposlanike itd., itd. Daje pomilovanja i odlikovanja, komandira vojskom, unaprjeđuje časnike, ali nigdje ni riječi o zajedničkom djelovanju s radom Vlade. Stara je priča od prošlog ljeta »sezona kiselih krastavaca« kako je Ana Brnabić, bez ikakvog političkog iskustva i legitimiteta postavljena za premijerku.

Pozicija predsjednika Vlade ustavno je, naime, »najjača« unutar ovdašnjeg sustava, i to jest tako i u znatnoj većini zemalja predstavničke demokracije. I tu dolazimo do pitanja je li izabrani predsjednik Srbije Vučić izabrao Brnabić da stažira na premijerskoj foteљи koju je on napustio s namjerom da bude lišena utjecaja kojima je on raspolagao?

Blago umirovljenicima i radnicima

Kao jedan od najvažnijih rezultata rada Vlade premijerka je navela kako su mirovine povećane za pet posto, a da će do kraja godine biti ukinute mjere za smanjenje mirovina donijete 2014. godine. Brnabić nije navela koliko je oduzeto od umirovljenika za te četiri godine, ali jest da će mirovine biti povećane u prosjeku za 7,2 posto. Mirovine naravno nisu niti milostinja, niti socijalna kategorija, nego zarađeno pravo. One su imovina umirovljenika. O tome nije bilo riječi od strane premijerke. Podsjećanja radi, mirovine su od studenoga 2014. godine u Srbiji umanjivane po progresivnoj stopi. Umirovljenici, njih preko milijun i stotinu tisuća, s primanjima do 25.000 mjesečno (oko 200 eura) nisu obuhvaćeni ovom odlukom Vlade, a mirovine preko te sume umanjene su od 22 posto, pa navije.

Premijerka Brnabić je istaknula da Vlada radi u službi građana (a koga drugog?) i podsjetila da su tijekom 365 dana njene Vlade povećane mirovine i plaće u javnom sektoru, te da su nastavljene ekonomske reforme, reforma javne uprave, održana je financijska disciplina i nastavljani važni infrastrukturni projekti, a u cestovni i željeznički promet je uloženo više od 71 milijarde dinara, završen je Klinički centar u Nišu i otvoreni Narodni muzej i Muzej savremene umetnosti i rekonstruirana galerija Matice srpske u Novom Sadu

Čula se i »dobra vijest« prilikom predstavljanja rada Vlade da će biti povećane plaće zaposlenima u javnom sektoru za pet do deset posto, a čula se »još bolja vijest« da je minimalna cijena rada povećana sa 130 na 140 dinara. Dakle, prema riječima premijerke sve ide dobro. Ona je zadovoljna, jer je »u prvih godinu dana rada povećan životni standard građana«.

Ne znam što misli većina građana, bili su izbori pa su glasovali. Ne baš za Anu Brnabić, ali za Vučića jesu. Kao što je bila i nogometna utakmica, pa koliko znam, većina građana Srbije nije dva dana nakon predstavljanja rezultata Vlade navijala za susjednu Hrvatsku, nego Rusiju, ali nisam baš siguran da bi njihovi roditelji bili baš najsretniji da nas je SSSR okupirao 1948., ali eto, čudo je ta politika. Jest da su Rusi »braća«, ali kad zagusti, tu je Međunarodni monetarni fond. I ne čudi me da su jednog od najboljih tenisača svih vremena **Novaka Đokovića** sunarodnjaci na društvenim mrežama pokopali nakon što je rekao da navija za Hrvatsku, što je bio okidač i srbijanskim tabloidima.

A to što sve poskupljuje mic po mic, iz dana u dan – potrošačka korpa, režije, benzin, nikom ništa. Pa saberite ta poskupljenja u posljednje četiri godine s ovim najavama premijerke o povećanju mirovina, plaća i minimalne cijene rada.

No, nema brige, jer tu je MMF i Svjetska banka, kredita ima kad zatreba. Jeste da se krediti moraju podizati, samo onda zašto premijerka ne kaže da smo mala i siromašna država, a navođenje razloga zbog čega je to tako teško ćete čuti od premijerke. Ali jest govorila o ekonomskom rastu, navodeći kako je početkom srpnja suficit Srbije u proračunu 29,7 milijardi dinara i poručila da ekonomski rast ostaje prioritet, te da je javni dug smanjen, a istaknula je i priljev direktnih stranih investicija i osiguranje novih radnih mjesta i podizanje na noge starih giganta i brendova. Zvuči dobro, zar ne? Samo da se ponovno ne završi priča kao s tim starim gigantima, pa da se ponovno ne znam po koji put dižemo na koljena. U prvoj fazi.

Informatika, kanalizacija i rekonstrukcija Vlade

Premijerka je, među ostalim, poručila i da je potrebno znanje za novo doba i da su mladi šansa za taj iskorak i potencijal za budućnost. A kako drugačije? Brnabić je podsjetila i da je uvedena informatika i računarstvo kao obavezan predmet u petom razredu osnovne škole. Odlično, zaista! Također je naglasila kako je kancelarija za Informacione tehnologije i eUpravu osvojila Nagradu za razvoj informatičkog društva u Ženevi i da je »digitalizacija velika šansa za našu zemlju«. Možda jeste, ali premijerka nije spomenula i neke važne svakodnevne probleme, poput toga da u Srbiji nedostaju vodovodne i kanalizacijske mreže. U svezi poljoprivrede, spomenula je otvorenje prve digitalne farme u Bačkoj Topoli i da je isplaćeno »čak« 685 subvencija za mjere podrške poljoprivrednicima mlađim od 40 godina. O poljoprivredi više nije bilo riječi. Ali jest o digitalizaciji. Usvojeni su zakoni o elektroničkom poslovanju

i Zakon o elektroničkoj upravi, uvedene su elektroničke zdravstvene knjižice i uveden je sustav e-recept, te je pokrenuta i platforma e-sud.

Prilikom svečanosti obilježavanja godinu dana rade Vlade, na pitanje novinara o ocjeni sadašnje situacije zdravstvenog sustava Srbije, ministar **Zlatibor Lončar** ocijenio je da se rekonstrukcija kliničkih centara koja se sada provodi već odavno trebala dogoditi.

»Ponosan sam na sve koji podržavaju ova ulaganja u zdravstvo, gdje pokušavamo ispraviti i poboljšati sve ono što smo zatekli. Ne treba podsjećati: zatekli smo opremu u magacinima, zabranu specijalizacije i specijaliste starije od 50 godina, što bi sve dovelo do toga da u ovom momentu ne bismo imali specijaliste koji bi mogli zadovoljiti kliničke centre, ne bi nas imao tko liječiti«, rekao je ministar Lončar koji je nabrojao da je kupljeno mnogo opreme, od početka godine zaposleno 882 liječnika i 2.000 medicinskih sestara.

Na pitanje o rekonstrukciji Vlade premijerka Brnabić je odgovorila da kada postoji diplomatska ofenziva u vezi s pitanjem o Kosovu i kada Vlada treba pružiti podršku predsjedniku Srbije u rješavanju ogromnog zamrznutog konflikta, neozbiljno je govoriti o rekonstrukciji Vlade.

Premijerka je na pitanje novinara je li strategija za razvoj turizma napravljena zbog podrške domaćoj avio-kompaniji rekla da je to pitanje »neozbiljno«.

»Ne stidimo se što podržavamo nacionalnu avio-kompaniju, jer je ona važna za ugled zemlje i nastaviti ćemo je podržavati po svim pravilima zaštite konkurencije«, rekla je Brnabić.

Strategija razvoja turizma, prema njenim riječima, daje dobre rezultate, jer je povećan broj turista, a *Air Serbia* je zaslužna što je beogradski aerodrom postao regionalni.

Brnabić je navela kako je u prethodnih godinu dana investirano više od 81 milijarde dinara u cestovnu i željezničku infrastrukturu, te da je otvoreno 36 kilometara auto-cesta.

Na pitanje novinara *Hrvatske riječi* zbog čega nosi crnu uniformu i čime dokazuje svoje tvrdnje da se u Hrvatskoj obnavlja ustaštvo, ministar **Aleksandar Vulin** je izjavio da još nije sreo čovjeka koji tvrdi da ploča u Jasenovcu »Za dom spremni« nema nikakve veze s ustaštvom.

Ploča Hrvatskih obrambenih snaga (HOS), na kojoj piše »Za dom spremni« skinuta je u Jasenovcu i postavljena na području Novske. No, pitanje za Vulina je bilo da objasni zbog čega tvrdi da nekakva »obnova ustaštva« ima podršku države i građana. Naravno da Vulin nije odgovorio. Na koncu promocije rada Vlade, premijerka je rekla i sljedeće: »Hvala i mađarskom premijeru **Orbán**u i cijeloj mađarskoj Vladi što su uradili za Srbe u Mađarskoj, jer nikada nije bilo više novaca za srpsku kulturu u toj zemlji«.

I na koncu, premijerka je poručila: »Dajemo sve od sebe i nastavit ćemo svaki dan da bi Srbija išla naprijed« te pozvala medije i civilno društvo na konstruktivnost i na kulturu dijaloga. To bi valjda trebala biti uobičajena praksa, zar ne? Pa valjda se neće ići unazad?

Zvonko Sarić

U povodu izmjena manjinskih zakona (I.)

Skupštinska rasprava o manjinskom zakonodavstvu

Zasjedanje je pokazalo da je ova tema malo koga zanimala: narodne zastupnike (mali broj nazočnih na sjednici, mali broj diskutanata, malo vremena posvećenog raspravi, nedostatak stručnih kritika spram ključnih odredbi), vlasti su se izravno ili preko svojih epigona lagodno apologetski odnosile spram zakonskih izmjena, javni medijski prostor ostao je gluh na mnoga problematična rješenja, poput ključnih aktera međunarodne zajednice, koji su primarno okrenuti geostrateškim ciljevima u regiji, u što, kako se čini, nije uključeno i stvarno poboljšanje položaja nacionalnih manjina

Nakon nešto više od dvije godine od kada je Vlada Srbije usvojila Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina i donošenja konačne verzije Akcijskog plana za pregovaračko poglavlje 23, Narodna skupština Republike Srbije posljednjeg je dana sedmog izvanrednog zasjedanja, 20. lipnja 2018., usvojila izmjene i dopune dva manjinska zakona – Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (sa 135 glasa »za«, 3 »protiv« i 4 »nisu glasala«) i Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (sa 136 glasova »za«, 3 »protiv« i 3 »nije glasalo«), čija su neka rješenja odmah inkorporirana i u najnovije izmjene i dopune Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma i Zakona o matičnim knjigama.

Zajednički i jedinstveni pretres s drugim zakonima

Usvajanju izmjena manjinskih zakona prethodila je skupštinska rasprava. Međutim, ono što je pri tome neobično, ili bi barem trebalo biti, jest da se nije pojedinačno raspravljalo o svakom od zakonskih prijedloga koji su bili na dnevnom redu skupštinskog zasjedanja, već je bio zajednički načelni i jedinstveni pretres, osim o dva manjinska zakona, još i o izmjenama 7 drugih zakona, od kojih mnogi nisu imali nikakve međusobne veze (Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o državnoj upravi, Zakon o matičnim knjigama, Zakon o javnim agencijama, Zakon o plaćama zaposlenih u javnim agencijama, Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma, Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije). U takvim okolnostima, manjinskim zakonima je posvećeno malo pozornosti. Pri tome, kako je to već običaj, zastupnici vladajuće koalicije uglavnom su hvalili zakonska rješenja, dok su zastupnici oporbenih stranaka bili kritični. Ministar **Branko Ružić** je apologetski nekoliko puta odgovarao na zastupničke primjedbe, no kako su njegovi argumenti već ranije javno isticali od strane vlasti, oni ovom prigodom ne zaslužuju osvrt, premda bi odgovori na njegovu argumentaciju mogli biti predmetom jednog malog polemičkog traktata, koji bi ogolio bit zakonskih izmjena.

Vladajuća koalicija

Od strane vladajućih stranaka najprije je **Veroljub Arsić** (SNS) iz Požarevca upitao kako bi »voleo da mu neko kaže u ovom parlamentu da li negde u Evropi, a možda i ostatku sveta, postoji bolja zakonska regulativa o pravima nacionalnih manjina nego što je to u Srbiji?«, a poslije njega je govorio **Muarem Zukorlić** iz Novog Pazara (Stranka pravde i pomirenja), koji je odmah rekao da će njegova stranka podržati predložene izmjene, ali se osvrnuo i na nekoliko stvari. Najprije je upitao »ko je uopšte došao na ideju da se reducira pravo kandidovanja za važne funkcije u nacionalnim savjetima, kao što su izvršni odbori i samo predsjedništvo nacionalnih savjeta« i obrazložio da je »sâm pojam politizacije veoma sporan. Najčešće se koristi demagoški, jer radi se o političkim tijelima, o tijelima u kojima su stranke ključni nosioci i ne znam koje političko tijelo je moguće zaštititi od politizacije. I, što je problem, na kraju krajeva, ukoliko imamo politizaciju i zašto bismo to tijelo, koje nije ni organ, niti ima tako važnu funkciju izvršne vlasti, zaštitili od politizacija, a ne štitimo najviše državne funkcije?«. Glede upisa u poseban popis birača nacionalnih manjina smatra »spornim sâm princip upisa, jer se na taj način oni glasači koji su zainteresovani za te izbore stavljaju u položaj izvjesne procedure, a kada imamo iskustva na lokalnu, gdje lokalne vlasti kontrolišu opet političke partije to ne možemo da zaštitimo od politizacije«. Nadalje je govorio o zaštiti izbornog postupka, naglasivši da je »iskustvo da su brojne manipulacije bile prisutne kod samog biračkog postupka, jer birački postupak sprovode lokalne uprave koje su, opet, pod kontrolom pojedinih političkih partija«. Također je predložio glasanje pripadnicima nacionalnih zajednica u dijaspori. **Ljibuška Lakatoš** iz Stare Pazove (SNS) pohvalila je rad Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave i rekla kako je »jako pozitivno da je Ministarstvo prihvatilo mnoge predloge i sugestije predstavnika nacionalnih saveta i nacionalnih manjina«, a zanimljivo je da je nabrajajući manjinske zajednice u Vojvodini navela »Mađare, Slovake, Bunjevce i Rusine«.

Najdulje izlaganje imao je **Vlado Babić** iz Sombora (SNS), ali je prije toga iz nejasnih razloga replicirao na izlaganje **Tomislava Žigmanova** navodeći da »u Srbiji nema diskriminacije« (iako Žigmanov nije spominjao nikakvu diskriminaciju) te »da SNS kao vodeća stranka u svojim redovima ima većinu nacionalnih manjina. Ja sam Bunjevac i ponosan sam što sam član SNS-a« i istaknuo kako smatra da je »činjenica da u Srbiji postoji asimilacija jedne nacionalne manjine nad drugom. Tu se misli na bunjevačku nacionalnu manjinu, koja je asimilirana od strane druge nacionalne manjine, zato što druga nacionalna manjina pokušava da naše običaje, našu muziku, kulturu preinači i stavi da su to njihovi običaji«. U kasnijem izlaganju o samim izmjenama zakona najprije je pohvalno govorio o sustavu manjinskih prava u Srbiji, a onda opširno govorio o bunjevačkom pitanju, među ostalim rekavši kako je »čitavih 15 godina bilo potrebno da se proglasi standard bunjevačkog jezika. Priručnik za gramatiku, pravopis i rečnik trebalo bi da izađe iz štampe do kraja ove godine«, da su

»Bunjevci na ovaj prostor došli pre 330 godina, pismeni, a prva knjiga na bunjevačkom je štampana u Rimu početkom 17. veka« i da »smatra kako je dugi niz godina vršena asimilacija i osporavanje Bunjevaca kao nacionalne manjine. Vrhunac te asimilacije i osporavanja dogodio se 1945. godine, kada je dekretom Bunjevcima zabranjeno da se izjašnjavaju kao Bunjevci«. Glede zakonskih izmjena najviše je govorio o odredbama o sukobu interesa, najprije kritizirajući rješenje da članovi nacionalnih vijeća ne mogu biti dužnosnici u državnim, pokrajinskim i lokalnim tijelima vlasti, smatrajući da »to što se određena lica bave profesionalno politikom, ne sme da isključuje ove ljude iz rada nacionalnih saveta. Naprotiv, mislimo da je poželjno da se iskusni ljudi u politici uključe u rad istih«, a onda iskazao uvjerenje da se pravilo o sukobu interesa koje se odnosi na članstvo u nacionalnim vijećima i ustanovama čiji su osnivači vijeća, mora odnositi i na članove obitelji članova vijeća, ilustrirajući to na sljedeći način: »Svedoci smo da su članovi Nacionalnog saveta u isto vreme i poslanici u institucijama i ustanovama čiji su suosnivači upravo nacionalni saveti. Tako u poslednjem sazivu Bunjevačkog nacionalnog saveta imamo situaciju da su članovi Nacionalnog save-

ta, pa i članovi izvršnog odbora, istovremeno i direktori ustanova koje se finansiraju direktno iz sredstava Nacionalnog saveta, da su pojedina pravna lica čiji su osnivači članovi Nacionalnog saveta postali u međuvremenu odlukom Nacionalnog saveta institucije od značaja za nacionalne manjine, a njihovi vlasnici su istovremeno članovi saveta, pa su se tako stvorili uslovi da ista lica odlučuju da sami sebi opredeljuju sredstva namenjena nacionalnim manjinama... Čitave porodice su uposlenici u ovakvim institucijama, pa je i nacionalna pripadnost po rođenju postala vrlo unosna profesija koja vremenom postaje sama sebi cilj«. Još je govorio o »raspodeli sredstava dodeljenih nacionalnim savezima za rad ustanova, udruženja i fondacija« prigovarajući da je »Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine 2017. godine, a i ranijih godina, za ove svrhe potrošio više od 80% sredstava opredeljenih budžetom, pa se osnovano može postaviti pitanje svrhe postojanja Nacionalnog saveta u ovakvim uslovima. Ispada da Nacionalni savet postoji sam zbog sebe«.

Sljedeći je bio **Milimir Vujadinović** iz Subotice (SNS) rekavši kako je »srpsko društvo tradicionalno tolerantno i otvoreno. Dokaz toga je, baš sam nedavno video i Dušanov zakonik u kome čak i tada nalazimo tragove uređenja odnosa većinskih zajednica sa manjinskom«, a poslije njega je **Miletić Mihajlović** iz Petrovca na Mlavi (SPS) istaknuo da su izmjene dva manjinska zakona »još jedan momenat o tome da naša država Srbija zaista zdušno radi na unapređivanju prava nacionalnih manjina i po tome možemo i da se pohvalimo i da smo na značajnom mestu u Evropi«, ali je i istaknuo da »ima dosta samovolje i paušalnog odnosa pojedinih lokalnih samouprava u odnosu na obavezu finansiranja nacionalnih saveta«.

Oporbene stranke

S druge strane, iz oporbenih stranaka prvi je kritički diskutirao Tomislav Žigmanov iz Subotice (DSHV). On je najprije pohvalio napore Vlade Srbije da unaprijedi pravni okvir manjinskih prava i da se riješe određeni problemi, ali je ukazao na mali broj diskutanata, koji su uglavnom pripadnici nacionalnih manjina. Dalje je iznio dva načelna stajališta: s jedne strane, da je prije pristupanju zakonodavnim izmjenama trebalo utvrditi platformu integracije nacionalnih manjina u društvo, tj. »je li to politika segregacijskog multikulturalizma, hoće li pripadnici nacionalnih manjina biti integrativni dijelovi svih procesa donošenja odluka, svih segmenata društva ili nešto treće«, a s druge strane da je prethodno trebalo riješiti pitanje izmjene Ustava, tj. definicije Srbije kao »države srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive«. Dalje je ukazao na načelne deficite u pripremi zakonodavnih izmjena, i to najprije nedostatak inkluzivnosti, jer su jedino predstavnici manjinskih nacionalnih vijeća bili izravno uključeni u ovaj proces, dok manjinske stranke nisu pozivane, osim putem javnog poziva s internetskih stranica na javne rasprave, a s druge strane na nedostatak transparentnosti, jer je sudbina neusvojenih primjedbi i prijedloga koje su slali zainteresirani subjekti ostala nepoznata. Govoreći o konkretnim odredbama, izrazio je nezadovoljstvo što određenim međunarodnim standardima manjinskih prava, prije svega »načelu demokratske participacije, tj. sudjelovanju predstavnika manjina u procesima donošenja odluka« nije pokazana odgovarajuća pozornost. Dalje je ukazao na »do sada neviđenu zabranu političkim subjektima da obnašaju određene dužnosti«.

jer u Srbiji ne postoji »ni jedna javna pozicija«, osim sudbene vlasti, u kojoj se eksplicitno zabranjuje sudjelovanje najvišim dužnosnicima političkih partija da sudjeluju u njihovom radu, naglasivši »da su političke stranke nacionalnih manjina osnovane da se bore za zaštitu interesa i prava i pripadnika manjina, a zbog ovakvih zakonskih rešenja najjači kredito njihovoga postojanja im se na neki način uskraćuje«.

Dalje je ukazao na problematiku derogiranja stečenih prava: najprije, do sada su nacionalna vijeća sama proglašavala ustanove u kulturi i obrazovanju od posebnog značaja za pojedinu manjinu, a sada im je to pravo uskraćeno i svedeno na predlaganje osnivaču, a osim toga su nacionalna vijeća sada isključena iz postupka odlučivanja o raspodjeli sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine, što »je poruka koja nije dobra jer princip demokratske participacije nacionalnih manjina po sebi podrazumijeva da ste uključeni u svaku priliku koja se vas neposredno tiče, da možete donositi odluke. Iskustva u drugim zemljama ukazuju da su u najvećem broju slučajeva u ovaj proces uključeni predstavnici manjina«. Ukazao je također na problem ograničenja prava na samoupravu nacionalnih vijeća u čl. 122. Zakona o nacionalnim vijećima, prema kojem Ministarstvo može svaki pojedinačni akt nacionalnih vijeća ukinuti ili poništiti, a da za protiv ovakvog postupka nije osigurana sudska zaštita, tj. mogućnost vođenja upravnoga spora, što je nazvao »nekom vrstom etatizacije«. Za odredbu iz članka 113. Zakona o nacionalnim vijećima rekao je da je »paušalna procjena da 50% sredstava dodijeljenih iz državnog proračuna treba da budu tzv. institucionalni troškovi, a 50% sredstava namijenjena određenim projektima«, jer ona ne može vrijediti za svaku nacionalnu zajednicu, koje se razlikuju po broju, teritorijalnoj disperziranosti, institucionalnoj razvijenosti itd. Na kraju je podvrgnuo kritici kaznene odredbe koje se nedovoljno odnose na »tijela koja su dužna osiguravati pretpostavke za ostvarivanje prava nacionalnih manjina«, navodeći slučajeve kada lokalne samouprave nisu tražile mišljenja od nacionalnih vijeća za raspodjelu sredstava po natječajima, iako im je to bila zakonska obveza, a za što i dalje nije predviđena nikakva sankcija. Zbog svega toga je rekao da će uskratiti podršku predloženim zakonskim rješenjima.

Ljupka Mihajlovska iz Beograda (DJB) rekla je da je pokušaj da se smanji politizacija nacionalnih vijeća nemoguć, jer i u Narodnoj skupštini »imamo predstavnike određenih manjinskih zajednica čiji se glas čuje, za razliku od nekih drugih predstavnika manjinskih zajednica u Srbiji čiji glas ne možemo čuti u parlamentu splotom različitih okolnosti. Takođe, u svakoj Vladi Republike Srbije imamo bar jednu manjinsku zajednicu koja učestvuje u radu Vlade i samim tim za neverovati je da ta manjinska zajednica koja učestvuje u radu Vlade neće na neki način se zalagati da manjinskoj grupaciji kojoj pripadaju ima bolji položaj u odnosu na druge manjinske zajednice« i da će se ovo najviše manifestirati u Proračunskom fondu za nacionalne manjine, jer bliže kriterije za raspodjelu sredstava uređuje Vlada, u kojoj »učestvuju određeni predstavnici određenih manjinskih zajednica«. Dalje je rekla kako smatra da će »odredba koja se odnosi na stalne troškove nacionalnih saveta, a koja ne sme biti veća od 50% ukupnog budžeta biti sporna za nacionalne savete koji imaju manji budžet« navodeći primjer da vijeća koja imaju godišnje proračune od oko 70.000 eura, što je oko 6.000 eura mjesečno, ne mogu imati profesionalno zaposlene pravnike, održavati internetsku

stranicu, plaćati knjigovodu itd. Što se tiče Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma, rekla je da bi odredba po kojoj se manjine kojih ima 2% u ukupnoj populaciji Srbije mogu obratiti na jeziku manjine u parlamentu bila korisnija na razini lokalnih samouprava, odnosno gradskih i općinskih skupština, pa bi primjerice u Pančevu pripadnici makedonske nacionalne zajednice mogli govoriti na svom jeziku. Slično je glede uporabe manjinskih jezika na razini lokalnih samouprava stajalište iznijela i **Tatjana Macura** (DJB) iz Beograda. **Ružica Nikolić** iz Beograda (SRS) rekla je da »najdiskriminisanija i najugroženija nacionalna manjina Srbije jeste svakako romska« te da se u općinama u Beogradu formiraju razne komisije i radna tijela koja se bave pitanjima iz područja kulture, informiranja, privrede, rodne ravnopravnosti, ali nije čula da je formirano bilo kakvo radno tijelo koje se bavi pitanjima nacionalnih manjina i zaštitom njihovih prava i sloboda. **Fatmir Hasani** iz Bujanovca (Partija za demokratsko djelovanje) smatrao je da je trebalo donijeti potpuno nov Zakon o nacionalnim vijećima te da je »kršenje fundamentalnog ljudskog prava svakog čovjeka, prava da bira i bude biran« to što zakon »pokušava sprečiti legitimne predstavnike nacionalnih manjina, koji su na rukovodećim pozicijama u političkim partijama, da se kandiduju i budu birani u nacionalne savete«. Naglasio je da ustavno pravo nacionalnih manjina na samoupravu u određenim područjima ni ovim zakonom nije definirano kao ni pravni status nacionalnih vijeća. Izrazio je i nezadovoljstvo što nije prihvaćen prijedlog da se za financiranje redovitog rada nacionalnih vijeća predvidi 0,05% od poreznih prihoda proračuna Republike Srbije i 0,5% od poreznih prihoda proračuna lokalnih samouprava, te da u području obrazovanja teme koje se odnose na povijest, umjetnost, kulturu i tradiciju nacionalnih manjina budu zastupljene najmanje 50% u programima za pojedine školske predmete. Ukazao je i da se u praksi osobne iskaznice i putovnice ne izdaju dvojezično, tj. i na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Zbog nedovoljne zastupljenosti nacionalnih manjina u pravosuđu, policiji, predstavničkim tijelima, drugim državnim tijelima i javnim službama, smatra da je manjinskim zakonima trebalo propisati mjere kojima bi se osigurala politička participacija u predstavničkim tijelima na svim razinama vlasti, osobito u pogledu kandidiranja izbornih lista nacionalnih manjina u postupku izbora narodnih zastupnika i vijećnika, te osigurati zastupljenost nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima i u državnim tijelima. Na koncu je izrazio nezadovoljstvo da i dalje nije dano pravo nacionalnim manjinama da svoje nacionalne simbole ističu na zgradama državnih tijela i drugih ustanova.

***

Summa summarum, šestodnevno zasjedanje Narodne skupštine Republike Srbije, koja je za predmet imalo i noveliranje manjinskoga zakonodavstva, pokazalo je da je ova tema malo koga zanimala: narodne zastupnike (mali broj nazočnih na sjednici, mali broj diskutanata, malo vremena posvećenog raspravi, nedostatak stručnih kritika spram ključnih odredbi), vlasti su se izravno ili preko svojih epigona lagodno apologetski odnosile spram zakonskih izmjena, javni medijski prostor ostao je gluh na mnoga problematična rješenja, poput ključnih aktera međunarodne zajednice, koji su primarno okrenuti geostrateškim ciljevima u regiji, u što, kako se čini, nije uključeno i stvarno poboljšanje položaja nacionalnih manjina.

Slaven Bačić

Dužijanca 2018.

Godina jubileja

Manifestacija *Takmičenje risara*, koja ove godine obilježava 50 godina postojanja i djelovanja bit će održana u subotu, 14. srpnja, na njivi kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Naime, u želji da se sačuva tradicija žetvenih radova kroz prikaz rada risa – ručnog košenja žita, košenja starim strojevima i vršidbe, prvi puta *Takmičenje risara* održano je 1968. godine u sklopu *Dužijance*. Na konferenciji za medije, koja je održana u srijedu, 11. srpnja, obratili su se predsjednik UBH *Dužijanca* mons. dr. **Andrija Anišić**, dopredsjednica UBH *Dužijanca* **Ljiljana Dulić** i direktor Udruge **Marinko Piuković**, koji su nazočne upoznali s ovom manifestacijom, kao i jubijelom koji se obilježava. Osim spomenutog, ove godine se obilježavaju još dva jubileja, 50 godina od takozvane *Gradske Dužijance* i 25 godina od početka zajedničkog slavlja. Naime, 1993. godine su se takozvane crkvena i gradska *Dužijanca* ujedinile i izrasle u zajedničku manifestaciju koja nam je poznata i danas. Svi ovi jubileji će biti posebno obilježeni na Svečanoj akademiji, koja će biti održana u četvrtak, 19. srpnja, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici s početkom u 19 sati. Na akademiji će biti prikazana dva filma, te će biti izvedena arija iz opere *Dužijanca*, a dodijelit će se i prigodne nagrade i zahvalnice.

Ovim putem predstavnici UBH *Dužijanca* predstavili su i novi logo Udruge, kao i tri logoa za predstojeće manifestacije *Takmičenje risara*, središnju proslavu *Dužijance* i *Dužijancu* u Zagrebu, koja će ove godine biti održana prvi puta. Sva četiri logoa je izradio grafički dizajner **Petar Gaković**. Svi sugrađani su pozvani da dođu i proprate ove manifestacije.

Program *Takmičenja risara* je sljedeći:

6,00 – Okupljanje risara
6,30 – Izlazak risara na njivu
6,45 – Smotra risara

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 6. 7. 2018. godine nositelju projekta PLAY RADIO doo, Autoput za Zagreb br. 22, Beograd-Zemun je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Lokalna zona fm radio stanice PLAY RADIO (103.9 Mhz), Subotica na katastarskoj parceli 3723/3 KO Stari grad, na adresi Trg cara Jovana Nenada br. 15, Subotica (46.101947°, 19.664837°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na sajtu Grada Subotice.

7,00 – Pletenje uža
7,15 – Polazak gostiju na karucama ispred etno-salaša
7,25 – Doček gostiju na njivi
8,00 – Risarski ručak na njivi
8,30 – Obraćanje medijima
9,00 – Početak takmičenja risara
10,00 – 12,00 – Prikaz rada na starim *mašinama* i rad na vršalici
11,00 – Proglašenje pobjednika u kuhanju tarane
11,30 – Dječje igre na strnjiki *kasalisica*
– Folklorni nastup
12,00 – Proglašenje pobjednika *Takmičenja risara*, uručivanje nagrada i zahvalnica
12,30 – Svečana *užna* za goste i risare

Ž. V.

Republika Srbija

Autonomna Pokrajina Vojvodina

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad

T: +381 21 487 46 14, 487 48 67, 487 43 36

ounz@vojvodina.gov.rs

KLASA: 128-454-303/2018 -04 Datum: 02. srpnja 2018.

OBAVIJEST

NATJEČAJ ZA SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA, UČENIČKOG STANDARDA I PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2018. GODINU broj 128-454-303/2018-04 od 27. lipnja 2018. godine

koji je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice objavilo u tjedniku *Hrvatska riječ* 29. lipnja 2018. godine je izmijenjen.

Novi, izmijenjeni tekst Natječaja s nazivom NATJEČAJ ZA SUFINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG, SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA, UČENIČKOG STANDARDA I PREDŠKOLSKIH USTANOVA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2018. GODINU nalazi se na sajtu Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice www.puma.vojvodina.gov.rs.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021/ 487-46-14 i 021/ 487-43-36.

Pokrajinski tajnik
Mihály Nyilas

Kristian Novak, književnik

Zvijezda suvremene hrvatske književnosti

Nemam pojma što bih volio da čitatelji pronađu u mojim djelima; nakon što knjiga izađe, ionako kao da više ne pripada meni. Ali pozitivne reakcije govore mi da se s njima dogodilo nešto na što se ne smijem žaliti * Dijalekti i sociolekti neraskidiv su dio moga pisanja * Za zemlju od kojih četiri milijuna stanovnika, mislim da u Hrvatskoj imamo vrlo živahnu i kvalitetnu produkciju, i to kako u poeziji, tako i u prozi

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Foto: Naklada Oceanmore

Tridesetdevetogodišnji **Kristian Novak** je neka vrsta »supermena«. Riječ je, naime, o veoma uspješnom hrvatskom književniku i sportašu, koji usput, također uspješno, gradi i akademsku karijeru kao sveučilišni predavač i znanstvenik.

Rođen u Njemačkoj, kao dijete gastarbajtera, a odrastao je u Međimurju, u kojem se odvija radnja svih triju njegovih dosadašnjih romana. Osnovnu je školu pohađao u Sv. Martinu na Muri, a gimnaziju u Čakovcu. Potom odlazi u Zagreb, gdje završava studij kroatistike i germanistike na Filozofskome fakultetu. Od 2005. radio je na Odsjeku za germanistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, gdje je 2011. doktorirao radom *Rekonstrukcija jezičnih biografija pripadnika ilirskoga pokreta: prilog povijesnoj sociolingvistici hrvatsko-njemačkih jezičnih dodira*. Od 2012. zaposlen je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci. Objavio je i sociolingvističku studiju *Višejezičnost i kolektivni identiteti iliraca* (2012.).

U književnosti se javio romanom *Obješeni* (2005.). No, do književne slave stigao je osam godina kasnije, 2013., kada objavljuje roman *Črna mati zemla*. Godine 2016. objavljuje roman *Ciganin, ali najljepši*. Osim što su uspjela osvojiti više nagrada (nagrade *T-portala* za roman godine, *Ksaver Đalski* i *Fran Galović*), oba ova romana dobila su i odlične kritike te naišla na dobar prijam kod publike. Kao »nezaobilazan dio suvremene hrvatske književnosti«, dobila su i svoja kazališna uprizorenja u vodećim teatarskim kućama u Hrvatskoj – *Črna mati zemla* u Zagrebačkom kazalištu mladih, a *Ciganin, ali najljepši* u zagrebačkom HNK-u.

Kada je u pitanju njegova u uvodu spomenuta sportska karijera, od 1998. do 2009. godine bio je standardni reprezentativac Hrvatske u karateu, osvojivši nekoliko europskih i svjetskih medalja u pojedinačnoj i ekipnoj konkurenciji.

Na početku intervjuja, ukratko predstavite Vaše književno stvaralaštvo: koje Vas teme najviše zaokupljaju i zašto, što biste voljeli da čitatelji pronađu u Vašim djelima?

Sva moja tri romana imaju snažne veze sa sjeverozapadom Hrvatske, konkretnije Međimurjem, ali, čini mi se, obrađuju potpuno drukčije teme. Prvi roman, *Obješeni*, je svojevrsni rašomonski ljubavni trokut, glavni protagonisti su studenti, a radnja se događa u Zagrebu početkom ovog stoljeća. *Črna mati zemla* počinje s likom mladog pisca koji se suočava s činjenicom da neprestano laže, a da toga nije svjestan, te da je gotovo u potpunosti izmislio priču o svom djetinjstvu. Kada mu se ona napokon razotkrije, on shvaća da je krivnja zbog izdaje i smrti najboljeg prijatelja iz djetinjstva bila razlogom dugotrajne i temeljite amnezije. Radnja se velikim dijelom događa uoči raspada bivše države. U *Ciganinu, ali najljepšem* sijeku se priče Milene, sredovječne žene, koja se nakon bračnog i životnog brodoloma vraća u svoje selo, Sandija, mladog Roma koji ne želi pripadati svojim i spreman je platiti visoku

cijenu »inkluzije« da bi bio sa ženom koju voli, Kurda Nuzata koji bježi pred ISIL-om iz Mosula prema Francuskoj, ali zapne u Međimurju, te Plančica, mladog zagrebačkog policajca koji dolazi u Međimurje riješiti slučaj brutalnog ubojstva. Nemam pojma što bih volio da čitatelji pronađu u mojim djelima; nakon što knjiga izađe, ionako kao da više ne pripada meni. Ali pozitivne reakcije govore mi da se s njima dogodilo nešto na što se ne smijem žaliti.

U najavi Vašeg nedavnog gostovanja u Beogradu, u Ustanovi kulture Parobrod, što je i bio povod za intervju s Vama, apostrofirani ste kao »zvijezda hrvatske književnosti«. Kako komentirate ovakvu najavu, slažete li se s navedenim?

Volio bih upoznati onoga tko je prvi izjavio da sam zvijezda, pa ga pitati što se to točno od mene očekuje. Jer trenutno je glavno obilježje tog, kao, zvjezdanog statusa, da nemam vremena baviti se onime čega sam zvijezda. Naravno da mi je drago da su moji romani primljeni jako pozitivno i od kritike i od publike, da se o njima priča i raspravlja, ali treba uzeti u obzir da je tu jako pripomogla sinergija s čak dvije uspješne kazališne adaptacije, *Črna mati* je imala premijeru prošlog travnja u Zagrebačkom kazalištu mladih, a *Ciganin* u zagrebačkom HNK-u krajem prosinca. I, naravno, uvijek treba imati i malo sreće.

U romanu Črna mati zemla koristite se i neknjiževnim jezikom, odnosno kajkavskim govorom gornjeg Međimurja, područja u kojem ste odrasli. Zašto ste se odlučili na taj postupak, što uporaba dijalekta može dati književnom tekstu?

Nije to bila stvar nekakve odluke ili autorske strategije. Sam kreativni proces počeo je upravo od nekih dijaloških replika na ruralnom kajkavskom. Znao sam da nisam u stanju napisati cijeli roman na dijalektu, jednostavno mi treba standard da bih ispisao neke kompleksnije sadržaje, ali su za mene i dijalekti i sociolekti neraskidiv dio moga pisanja. Nisam siguran da ću ikada moći napisati književni tekst isključivo na standardu.

Kako iz pozicije autora ocjenjujete aktualno stanje u suvremenoj hrvatskoj književnosti? Gdje vidite vlastitu poziciju na toj sceni?

Za zemlju od kojih četiri milijuna stanovnika mislim da imamo vrlo živahnu i kvalitetnu produkciju, i to kako u poeziji, tako i u

Isprika

U prošlom broju tjednika *Hrvatska riječ* na 13. stranici, tehničkom omaškom je umjesto fotografije sugovornika **Daria Španovića** objavljena fotografija **Andreja Španovića**. Ispričavamo se Dariu i Andreju Španoviću i čitateljima.

Filmska adaptacija romana *Črna mati*

zemlja kreće sa snimanjem krajem

sljedeće godine, a nedavno je potpisan

ugovor i za adaptaciju *Ciganina, ali*

najljepšeg. Krasne su to stvari i neopisiv

je osjećaj za autora kada vidi da priča

na kojoj je radio godinama putuje od

usta od usta i nadrašta vlastiti medij

**KRISTIAN
NOVAK**

**CIGANIN,
ALI NAJLJEPŠI**

oceanmore

prozi. Osim tradicije sjajnih kratkopričaša, baš se prošlih godina pojavilo nekoliko velikih romana, poput *Doba mjedi Slobodana Šnajdera* i *Sjećanja šume Damira Karakaša*. Naravno da to nekako dolazi u valovima, pa se može očekivati sad neko razdoblje uprosječivanja, ali to je normalno za naše okvire. Uglavnom, značajan dio inspiracije crpim upravo iz radova svojih kolegica i kolega suvremenih autora, pa se ne mogu složiti s onima koji lamentiraju kako se ništa bitno u našoj književnosti nije dogodilo od **Krleže**.

HR **Kako doživljavate svoj književni uspjeh, koji se evo »pretače« i na kazališne daske, a navodno i na filmsku vrpču...**

Tako je, filmska adaptacija *Črne mati zemle* kreće sa snimanjem krajem sljedeće godine, a upravo je potpisan ugovor i za adaptaciju *Ciganina, ali najljepšeg*. Krasne su to stvari i neopisiv je osjećaj za autora kada vidi da priča na kojoj je radio godinama putuje od usta od usta i nadrašta vlastiti medij. Ali ipak me dvije stvari drže s obje noge na tlu. Prvo, koliko god ima ljudi koji te hvale, nađe se isto toliko onih koji te pljuju. I drugo, pred svakom novom pričom sam i nade i ništa, krećem od nule.

HR **Vaša dva romana su dostupna i na srpskom tržištu, gdje ih je objavila Književna radionica Rašić iz Beograda, i evo nedavno ste po prvi put gostovali u Srbiji kao pisac. Kako ocjenjujete književne veze na relaciji Hrvatska-Srbija?**

Bio sam u Beogradu 1997., na europskom prvenstvu u karateu, kao član hrvatske reprezentacije, a ovo mi je prvi put u svojstvu književnog autora. Postoji paradoks da je do prije nekoliko godina u Zagrebu lakše bilo pronaći knjigu nekog australskog autora nego srpskog, vjerujem i da je obratno isti slučaj. Kao da nikog nije bilo briga što srpske i hrvatske autore veže dio zajedničke povijesti, sadašnjosti i budućnosti, slične teme i poetike. Sada već redovno izdavači poput *Sandorfa* i *Frakture* objavljuju kvalitetnu suvremenu srpsku literaturu. Interesa iz Srbije za moje dvije knjige je bilo i prije, ali Književna radionica *Rašić* je nekako izdavač po mojoj mjeri. Izdaju malo knjiga, ali probanih. Izdali su između ostalih i **Nevena Ušumovića** i **Marka Pogačara**, pa nisam dugo premišljao. I veseli me što su knjige uspješne i u Srbiji.

HR **I za kraj pitanje koje glasi: što znate o Hrvatima u Srbiji?**

Čini mi se da će prosječan građanin Hrvatske Hrvate u Srbiji spomenuti kada propituje imaju li oni ista prava i jesu li zaštićeni jednako kao Srbi u Hrvatskoj, ili onako kako se percipira njihov položaj. To me pomalo smeta, jer te dvije stvari ne bi trebale biti ovisne jedna o drugoj. Naprosto, smatram da obje manjine trebaju imati sva prava i potpunu zaštitu od svake vrste diskriminacije. U hrvatskim medijima izvještava se o povremenim incidentima, ali ne govori se samo o takvim vrućim temama. Izvještava se i o kulturnom životu i očuvanju baštine, ali sigurno ima prostora za napredak. Interesa s ove strane granice sigurno ne manjka.

Održan Stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike u Poreču

Za bolju nastavu na hrvatskom jeziku

U organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje iz Zagreba održan je stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnika hrvatske manjine, iseljenika i Hrvata u Bosni i Hercegovini. Stručni skup održan je u Poreču od 2. do 6. srpnja 2018. godine. Odgojitelji, učitelji i nastavnici iz Austrije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, Kanade, Mađarske, Makedonije, Rumunjske, Slovačke, Slovenije, Srbije i Švedske, njih devedesetak, koji izvode nastavu na hrvatskom jeziku i poučavaju djecu hrvatske manjine, iseljenika i Hrvata u BiH, kontinuirano se stručno usavršava svake godine u Hrvatskoj. Hrvatsko nacionalno vijeće organiziralo je odlazak 18 prosvjetnih radnika iz Vojvodine, čime je održan kontinuitet stručne edukacije nastave na hrvatskom jeziku u Vojvodini.

Svečano otvorenje skupa upriličeno je u prekrasnoj Istarskoj sabornici na kojem je ravnateljica Agencije za odgoj i obrazovanje **Jadranka Žarković-Pečenković** poželjela dobrodošlicu sudionicima stručnog skupa. Među ostalima prisutnima se obratio i savjetnik s posebnim položajem za pitanja nacionalne hrvatske manjine u inozemstvu pri Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Milan Bošnjak**. On je istaknuo kako Hrvata izvan Hrvatske ima gotovo jednako kao i unutar države, a Središnji državni ured ima za cilj među njima poticati očuvanje hrvatskog identiteta. Dodao je da su stoga u suradnji s Ministarstvom obrazovanja za mlade iz dijaspe pokrenuta dva programa. Prvi projekt odnosi se na besplatni internetski tečaj hrvatskog jezika, a drugi na osiguravanje posebnih upisnih kvota na Sveučilištu u Zagrebu za studente iz dijaspe. Prije dva tjedna je, rekao je Bošnjak, donesena odluka prema kojoj se sredstva od oko 4,5 milijuna kuna raspoređuju na oko 100 projekata namijenjenih Hrvatima u 12 europskih država, od čega je najveći postotak osiguran za Hrvate u Srbiji. Prigodno uvodno izlaganje održao je prof. dr. sc. **Miroslav Tuđman**, a govorio je na temu »Stvaranje hrvatske države i preraspodjela društvenih zaliha znanja«.

Programom stručnoga skupa obuhvaćeni su sadržaji koji pridonose unaprjeđivanju znanja hrvatskoga jezika, obogaćivanju spoznaja o hrvatskom jeziku i kulturi te jačanju kompetencija u radu s učenicima. Nastavnici su sudjelovali u radionicama, terenskoj nastavi te plenarnim predavanjima u području povijesti, geografije te umjetnosti. Poseban dio programa bio je posvećen njegovanju hrvatske tradicije i identiteta.

Plenarna predavanja prvi dan održali su prof. dr. sc. **Ante Nazor**, ravnatelj Hrvatskoga memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata koji je pričao o bitci za Vukovar. O mjestu i ulozi nacionalnih i europskih dimenzija obrazovanja u kurikulumu suvremene odgojno-obrazovne ustanove govorila je dr.

sc. **Jelena Pavičić Vukičević**, zamjenica gradonačelnika Grada Zagreba. Prof. dr. sc. **Miloš Judaš**, ravnatelj Hrvatskog instituta za istraživanje mozga sudionicima skupa je govorio o razvoju mozga kao temelju ljudske individualnosti, osobnosti i identiteta dok je o hrvatskom jeziku kao temelju hrvatskog identiteta izlagao prof. dr. sc. **Marko Alerić**, predstojnik Katedre za metodiku nastave hrvatskog jezika i književnosti Odsjeka za kroatistiku pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Radionice hrvatskoga jezika vodila je prof. dr. sc. **Lidija Cvi-**

kić, prodekanica za znanost, umjetnost i međunarodnu suradnju na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, dramske aktivnosti za učenje jezika **Grozdana Lajić Horvat**, dramska pedagoginja u Zagrebačkom kazalištu mladih, dok je kulturološke sastavnice početnog opismenjavanja i razvoj čitalačke pismenosti predstavila dr. sc. mr. art. **Tamara Jurkić Sviben** s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Terenski rad na Ilirskom lokalitetu *Moncodogna* i u Eufrazijevoj bazilici u Poreču organizirao je i vodio profesor **Tonči Maleš**, a s dječjim folklornim stvaralaštvom i njegovom primjenom te izradom tradicijskih dječjih instrumenata kroz izlaganje i radionice sudionike su proveli **Nina** i **Goran Knežević**, voditelji i koreografi dječjeg folklora.

Tijekom pet dana polaznici iz Vojvodine skupa sa svojim kolegama iz gotovo 15 država svijeta utvrdili su i proširili svoje znanje o hrvatskom identitetu, jeziku, književnosti, glazbi i povijesti. A osim prenošenja jezika i kulture, uspostavljene su nove suradnje među prosvjetnim djelatnicima iz Vojvodine i produbljene veze s matičnom domovinom, što je i bio cilj ovog stručnog skupa.

B. I.

Jedna ulica s nekoliko lica

Ulica Vuka Karadžića, jedna od najstarijih u Subotici, svjedoči o promjenama koje se gradu događaju kroz vrijeme, učini nam se, gotovo, neprimjetno, mada, naravno, nije tako nego nam je (osobni, a često i kolektivni) fokus na nekom drugom događaju. Promjene gradskog lica tijekom godina i desetljeća su nekad na bolje, a mogu biti i na gore, no kako to ustanoviti i objektivno usporediti? Fotografije su se pokazale pouzdanijim svjedočanstvom od (varljivog) ljudskog sjećanja. Primjerice, čini se gotovo nestvarnim postojanje jedne zapuštene, blatne ulice i niza ruiniраниh kuća nadomak centra i impozantne Gradske kuće i okolnih palača, ne tako davno... A događala se upravo takva situacija; vidi se na fotografiji iz 1978. godine, uz lokaciju na kojoj se sada uzdiže hotel *Galleria*, na mjestu nekadašnjih prizemnih kuća, porušenih uoči gradnje.

Sačuvane su kuće s druge strane ulice, i to uređene i obnovljene zahvaljujući privatnoj obiteljskoj inicijativi i nastojanju očuvanja obiteljske tekovine. U prošlom stoljeću ovdje se nalazila fotografska radnja **Éve i Zoltána Fazekasa**, u kući u kojoj su i stanovali. Stariji Subotičani se još sjećaju ove fotografske radnje prije vremena u kome su se foto-aparati uselili u skoro svaki dom. Vremenom je radnja zatvorena, a kuća starila, do pred kraj prošlog stoljeća kada su kći Éva i njen suprug **Milan Rankov**, s djecom, odlučili urediti je i kavanu *Bates* preseliti na ovu lokaciju. Prije toga, kavanu su imali u *Bunjevačkom kolu*, *Lamićevoj škuli* na Bikovačkom putu i u Ulici Petra Drapšina, a potom je preselili na konačnu lokaciju, u obiteljsku kuću koju su proširili, stalno je uređujući s puno ljubavi u ugodan i poznat gradski kutak.

Dat ćemo, dobit ćete!

Nedavno, bar za jedan dan, Subotica je postala »glavni grad« naše domovine. Naime, obilježavajući godinu dana djelovanja sadašnje Vlade Srbije, premijerka i ministri održali su specijalnu sjednicu u našem gradu. Zašto kažem specijalnu? Posjet je, slobodno možemo reći, imao nekoliko dijelova, ili kazališnim rječnikom kazano prolog, nekoliko činova i epilog. Kao prolog, uvod u igrokaz, gradonačelnik je najavio početak izgradnje wellness i spa centra na Paliću, čija će vrijednost biti nemalih 8 milijuna eurića. Parafrazirajući nekadašnjeg šofera iz Trebinja: »ovaj kupališni kompleks bit će ljepši i stariji nego onaj u Mórahalomu«. Zašto baš Mórahalom? Vjerojatno zato, jer čak i gradonačelnik zna da u spomenuti kupališni

Glavne smjernice Vlade

Vlada je djelovala prilikom posjeta prilično kordinirano. Neki su posjetili odabranu tvornicu u industrijskoj zoni koja uspješno posluje zahvaljujuću novčanoj pomoći i olakšici mudre politike naše Vlade, pa srednju školu *Lazar Nešić* (bivša zgrada Ženske učiteljske škole) koja se renovira sredstvima Vlade, pa Gerontološki centar, koji se obnavlja opet sredstvima Vlade, pa posjet ljekarni ispod Gradske kuće da bi se premijerka osobno uvjerila kako funkcionira izdavanje recepata po novom, elektroničkom sustavu. Usput i mišljenje mog apotekara: »Sustav je dobro smišljen za jednu zapadnoeuropsku zemlju, a kod nas to baš ne funkcionira«. Naravno, njega premijerka nije konzultirala.

Vrhunac cijelog igrokaza odigrao se poslijepodne u nekadašnjoj balskoj dvorani Velike terase na Paliću. Sala je bila ukrašena prilično dobro dizajniranim plakatima, na kojima je u nacionalnim bojama dominirala brojka 365 (godina ima toliko dana). Premijerka je podnijela izvješće o radu Vlade, označila je glavne ciljeve i smjernice, iznijela nekoliko statističkih podataka koji se teško mogu provjeriti, zahvalila se presjedniku države s kojim uspješno surađuje i, naravno, spomenula je susjednu Mađarsku, zemlju s kojom su trenutačni politički i ostali odnosi na najvećoj mogućoj razini u odnosu na ostale susjedne države. Tijekom posjeta spominjana je i rekonstrukcija i izgradnja druge tračnice pruge Beograd – Subotica, kao i završetak »Y-kraka«, obilaznice oko Subotice koja se gradi jubilara tri desetljeća. *A propos*, i gradnja Kazališta ušla je u tinejdžersku fazu (11 godina). Premijerka ovo gradilište nije posjetila, a i o poljoprivredi, vrlo važnoj grani gospodarstva, nismo mogli

puno čuti. Vjerojatno, u jeku žetve, rasprave oko otkupne cijene pšenice nemaju prioritet.

Čudna simbioza

Gledjući TV izvješća o otvaranju novih tvornica (radnih mjesta), prilikom ohrabrujućih posjeta već postojećih (npr. *Teleoptika* u Zemunu) najčešće slušamo: dobili ste ovo i ovo, dobit ćete ovo i ovo itd. Sada mi nije jasno čije novce dijeli predsjednik države ili premijerka? Vlastite, državne ili pak poreznih obveznika? Kinezi ulažu novac u ovu zemlju, pod kojim uvjetima? Primjerice, ne znamo kakve će koncesije dobiti zauzvrat izgradnje pruge. Nejasna je uloga sadašnjeg predsjednika i premijerke. U nekim trenutcima kao da su zamijenili uloge, bolje rečeno zadržala se i prijašnja. Postoji li u Srbiji »prikriveni predsjednički sustav«? Pitanja... Bilo bi bezbroj, ali ministrima se žurilo i tako je »putujuća Vlada« napustila »naše malo misto«. A uskoro ćemo dobiti svašta. Ako smo bliski s predsjednikom ili premijerkom.

Nekadašnja Ženska učiteljska škola, obnavlja se sredstvima Vlade

kompleks, blizu državne granice, u nedostatku sličnih sadržaja u gradu, Subotičani masovno odlaze. Naravno, bio sam i ja, i na svakom koraku naišao sam na poznanika, kao nekad na Paliću. Kao arhitekt i urbanist očekivao sam jednu ozbiljniju prezentaciju ovog važnog projekta s crtežima lokacije, osnovama objekata, perspektivnim skicama, maketom itd. Jedino sam na »netu« našao jedan prilično nedefiniran crtež, neku perspektivnu skicu koja, ako se ostvari, s Palićem i njegovim ambijentom neće imati blage veze. No, o tom-potom. Temom »banja Palić« imat ćemo vremena zabaviti se. Vratimo se mi našem glavnom igrokazu, specijalnoj, »jubilarnoj«, dislociranoj sjednici Vlade. Naravno, čak i osnovci znaju da Vlada jedne zemlje zasjeda u zgradi Vlade, osim ako je neka izvanredna situacija, npr. rat ili zemljotres pa se zgrada Vlade srušila. Jasno je da je sve ovo izvedeno u propagandne svrhe, ali zašto baš u Subotici? Vjerojatno da bi se simbolično »utvrdila granica« na krajnjem sjeveru zemlje (6 km od Mađarske). Možda da se malo utvrdi i uzdrmani položaj aktualnog gradonačelnika? Tko će to znati.

Stadion

Drugo lice SUBOTICE

Ničim izazvana (ili možda jeste?) Subotica je imala priliku ugoditi Vladu Republike Srbije povodom njenog jedno-godišnjeg rada i djelovanja. Kao što i priliči u takvim prilikama, nama, građanima ovog grada, ponovo je saopćeno da je Vlada sa sve zaduženim resornim ministrima »prepoznala« (već koji put?) značaj važnih kapitalnih investicija za Suboticu: kazalište, Y krak koridora 10, brze pruge Beograd – Budimpešta, turističke mogućnosti Palića... Ništa novo.

Ono što je novo jest izjava ministra za omladinu i sport **Vanje Udovičića** da će se rekonstruirati Gradski stadion, »a nakon završetka radova očekuje se da će Gradski stadion u Subotici biti jedan od najsuvremenijih ne samo u Srbiji već i u Europi« (sic!). Po njegovim riječima, »riječ je o sanaciji, što nije dirano prethodnih godina« i odnosi se na »atletsku stazu i atletska borilišta, kompletnu zamjenu trave s drenažom i sređivanje prostorija koje koriste sportski klubovi na ovom objektu«.

Na prvi pogled to je izuzetno lijepa vijest, pogotovo kada je obznanjeno i to da je već potpisan ugovor s izvođačem radova (*SMB Gradnja*), da su osigurana sredstva za radove u iznosu od 60 milijuna dinara i određen rok za izvođenje radova – 105 dana. Međutim, kada se malo podrobnije analizira sve što sadrži ova lijepa vijest, samo od sebe nameće se nekoliko pitanja:

1. Može li se sa 60 milijuna dinara sadašnje stanje stadiona dovesti do nivoa »jednog od najsuvremenijih ne samo u Srbiji već i u Europi«? Ne može. Ako je sada već slavni beogradski novogodišnji bor stajao 80 tisuća eura, ispada da se za cijenu nešto veću od šest takvih borova može rekonstruirati jedan stadion tako da dostigne europski nivo. E sad, ili je bor bio skup ili se stadioni stvarno mogu osuvremeniti/rekonstruirati za relativno male novce. Primjera radi, novi nogometni stadion u Bačkoj Topoli, koji se već uveliko gradi, i to po najsuvremenijim zahtjevima za tu vrstu sportskih objekata, stajat će 9,5 milijuna eura, odnosno 119 beogradskih novogodišnjih borova.

Što bi se sve trebalo uraditi i urediti na i oko stadiona, osim navedenog, da bi bio »jedan od najsuvremenijih«? Sanacija tribina i postavljanje stolica za gledatelje, VIP lože i ofisi-radni prostori za novinare sa svim »čudima« tehnike potrebnim za njihov rad, prilazi stadionu i tribinama, sanitarni čvorovi za gledatelje, parkinzi, novi semafor (obećan kao donacija FSS – kada ga postave i bude proradio, vjerovat ćemo), uređenje okolice stadiona... Naravno da je to sve nemoguće uraditi za 60 milijuna dinara i ako ćemo pošteno – ni za 105 dana.

2. Ministar Udovičić kao nekadašnji vrhunski sportaš (2010. proglašen za najboljeg vaterpolista svijeta a u svojoj sportskoj karijeri osvajač je brojnih medalja i titula) imao je prilike i mogućnosti obići i vidjeti brojne vrhunske sportske objekte diljem svijeta i sigurno zna da se s već spomenutom sumom ne može napraviti stadion »jedan od najsuvremenijih ne samo u Srbiji već i u Europi«.

3. Zašto treba umjetno uljepšavati stvarnost? Ako se radi o sanaciji sadašnjeg lošeg stanja stadiona, onda je to sanacija i upristojavanje gradskog stadiona, a ne budući najsuvremeniji stadion! Da parafraziram **Branka Miljkovića**: »Ubi nas prejaka reč«! Ovako, sve djeluje kao predizborno obećanje – dobit ćete i imat ćete što nitko nema!

Podrazumijeva se da je građanima Subotice drago da će se Gradski stadion najzad bar upristojiti i svi su svjesni one izreke »koliko para, toliko muzike«. A kakav stadion želimo, kakav nam treba? Funkcionalan, višenamjenski (i za nogomet i za atletiku, a po potrebi i za razne manifestacije pogodne za stadione), permanentno održavan i uredan, prilagođen zahtjevima XXI. vijeka, kako sportaša tako i gledatelja. Danas su stadioni postali svojevrsna zrcala dotičnog grada! Pri tome ne moraju biti »najsuvremeniji ne samo u Srbiji već i u Europi«.

A. D.

Program – Dužijanca 2018.

13. srpnja – Otvorenje XXXIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame – 19.30 sati, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD Matija Gubec, Tavankut

14. srpnja – Takmičenje risara – 6.30 sati, njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu

17. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – 17 sati, Đurđin

19. srpnja – Svečana akademija povodom obilježavanja jubileja Dužijance – 19 sati, Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici

21. srpnja – Zatvaranje XXXIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame (izložba radova) – 19.30 sati, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD Matija Gubec, Tavankut

22. srpnja – Dužijanca u Tavankutu – 10.30 sati, crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut

25. srpnja – Postavljanje izloga za natjecanje – tijekom dana, u središtu grada

28. srpnja – Otvorenje izložbe radova s XXI. Međunarodne likovne kolonije Bunarić 2017., svečana dvorana HKC Bunjevačko kolo, Subotica (izložba je otvorena do 28. kolovoza)

29. srpnja – Dužijanca u Maloj Bosni – 10 sati, crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna

29. srpnja – Konjičke utrke Dužijanca – 14 sati, Gradski hipodrom, Subotica

2. kolovoza – Početak rada XXII. Međunarodne likovne kolonije Bunarić, HKC Bunjevačko kolo, Subotica

4. kolovoza – Zatvaranje XXII. Međunarodne likovne kolonije Bunarić, HKC Bunjevačko kolo, Subotica

5. kolovoza – Dužijanca u Đurđinu – 10 sati, crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin

5. kolovoza – Dužijanca u Mirgešu – 18 sati, kod križa u centru, Mirgeš

U tijeku radovi na Regionalnom centru za obuku njegovatelja u Subotici

Značajno iskustvo hrvatskih kolega

Radove na rekonstrukciji gerontološkog kluba Centar 1 u Ulici Petra Drapšina 3 u Subotici, koji se izvode u sklopu projekta »Razvoj usluga socijalne zaštite u okviru regionalne gerontološke mreže«, u okviru Interreg IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014.-2020. obišla je u petak, 5. srpnja ministrica za europske integracije **Jadranka Joksimović**. Ona je, zajedno s premijerkom **Anom Brnabić** i ostalim ministrima boravila u Subotici u povodu obilježavanja godinu dana rada Vlade Srbije.

Akreditirana ustanova s programom iz RH

Riječ je o značajnom projektu jer trenutno ne postoji formalno obrazovanje njegovatelja, a ovo će biti akreditirana ustanova s programom koji se primjenjuje u Hrvatskoj. Cilj je da svi njegovatelji koji budu obučeni, budu i zaposleni, istaknuo je ovom prigodom direktor Gerontološkog centra Subotica, dr. **Nenad Ivanišević**.

Jadranka Joksimović i Nenad Ivanišević

»Radi se kompletna rekonstrukcija, ostaje samo ono što mora ostati jer je riječ o objektu u najužoj gradskoj jezgri koji je pod najvećim mogućim stupnjem zaštite. Radi se i proširenje i očekujemo da dobijemo dodatnih skoro 200 kvadrata novog prostora gdje ćemo moći obavljati i kvalitetne znanstveno-nastavne aktivnosti vezane za obuku njegovatelja, ali i radno okupacione dnevne aktivnosti koje su sastavni dio gerontoloških klubova«, pojasnio je Ivanišević.

Na pitanje što je do sada urađeno putem prekogranične suradnje s Hrvatskom kada je u pitanju razvoj socijalne zaštite u našem okruženju, Ivanišević je rekao kako su putem dosadašnja

dva zajednička projekta renovirani gerontološki klub u Bajmaku, otvoren gerontološki klub u Đurđinu, a bavljenje demencijom je također nešto što im prenose kolege iz Hrvatske, pogotovo iz Slavonskog Broda.

On je također najavio novi projekt subotičkog Gerontološkog centra:

»U tijeku je raspis s kolegama iz Hrvatske, s partnerima iz Đakova i Slavonskog Broda. Želimo iz ovog projekta napraviti novi, a to je Centar za prevenciju i otklanjanje posljedica demencije. Želimo biti prvi u regiji koji imaju taj centar. To se uklapa u ono što je raspisano i što je novi poziv EU za prekograničnu suradnju.«

Subotica – dobar primjer

Subotica se pokazala kao dobar primjer kada je u pitanju priprema projekata i korištenje sredstava iz pretpripravnih fondova, posebno iz prekogranične suradnje, istaknula je ministrica Joksimović.

»Radovi su financirani iz sredstava prekogranične suradnje koju imaju Srbija i Hrvatska zajedno s Europskom unijom. Podsjećam, osim s Hrvatskom, Srbija ima prekogranične programe i s Bugarskom, Rumunjskom, Crnom Gorom, BiH, Makedonijom i Mađarskom, tako da mislim da je jako važno da kad god imamo dobre projekte i ideje, uz pomoć Ministarstva za europske integracije, uradimo s lokalom što je moguće više projekata i koristimo ta dostupna sredstva.«

Ovo je projekt koji je, u ukupnom iznosu, za četiri općine – dvije u Hrvatskoj i dvije u Srbiji (Subotica i Apatin) podržan s nešto preko 560 tisuća eura bespovratno, od čega je za objekt u Subotici opredijeljeno 267 tisuća eura. Planirano je da radovi na rekonstrukciji gerontološkog kluba »Centar 1« budu gotovi do 1. rujna.

I. P. S.

Izložba *S Božjom pomoći* – *Ris* i *Takmičenje risara* u Gradskom muzeju u Subotici

Vlč. Josip Štefković je ocijenio kako je izložba lijepa i korisna jer nas, između ostalog, podsjeća na vrijednost i nužnost rada

Na ponos risarima i njihovim potomcima

Tradicionalna izložba *S Božjom pomoći* koja se redovito održava u okviru programa subotičke *Dužijance* ove godine obrađuje dvije teme – *Ris* i manifestaciju *Takmičenje risara* a može se pogledati u Gradskom muzeju u Subotici. Organizatori izložbe su Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanaca* i Katoličko društvo *Ivan Antunović* u suradnji s Gradskim muzejom.

Temu izložbe odredila je činjenica da se ove godine obilježavanja 50 godina od održavanja prve gradske *Dužijance* (1968.), kada se prvi puta organiziralo *Takmičenje risara* kao sastavni dio programa *Dužijance*. Izložba je multimedijalna i ima za cilj fotografijama, autentičnim predmetima i filmom o risu prikazati žetvene radove u prošlosti, manifestaciju *Takmičenje risara* i druge sadržaje vezane uz temu postava. Autori izložbe su etnologinja **Bojana Poljaković-Popović** i **Marinko Piuković**.

Vrijednost i nužnost rada

U ime Gradskog muzeja Subotica nazočne je na otvorenju pozdravila **Mirjana Rodić**, koja je naglasila značaj višegodišnje suradnje između te ustanove kulture i udruga koje organiziraju izložbu.

U ime organizatora izložbu je otvorio vlč. **Josip Štefković**, pročelnik Nakladničkog odjela pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović*. Vlč. Štefković kazao je kako »nitko tako svečano ne slavi, nitko tako veličanstveno Bogu ne zahvaljuje na završetku risa kao bunjevački Hrvati svojom *Dužijancom*«. On je ukazao i na pola stoljeća tradicije *Takmičenja risara*, što je objedinjeno u ovoj izložbi. Također, podsjetio je kako su nekoć svi poslovi počinjali zazivom Božje pomoći. Izrazio je želju da će izložba biti »na ponos onima koji su ris radili, onima koji su na *Takmičenju risara* sudjelovali, ali i svima nama koji smo potomci poštenih i vrijednih težaka koji su opstanak i napredak mogli osigurati jedino vlastitim radom i Božjom pomoći«. Kazao je i kako je ova izložba »lijepa i korisna, jer propagira zdrave vrijednosti, jer nas, između ostalog, podsjeća na vrijednost i nužnost rada«.

Prehrana i krstine

Na otvorenju je pročitano izlaganje koautorice izložbe, etnologinje Bojane Poljaković-Popović o *risarskom ručku*. Poljaković-Popović smatra kako je *Takmičenje risara* jedan od najzanimljivijih programa u sklopu manifestacije *Dužijanaca*. »Prilika je to

i za prikaz tradicijske prehrane, ali i svojevrsna gastronomska ponuda na samom natjecanju koja ima osnovu u tradicijskoj kulturi bunjevačkih Hrvata. Risarski ručak tradicijski je povezan s kosidbom žita, budući da je ris kakav je bio skoro do sredine 20. stoljeća započinjao nakon prvog jutarnjeg objeda, ručka, sačinjenog od kalorične hrane koja je risarima i risarušama davala snagu za iscrpljujući i dugotrajan rad.«

U izložbenom postavu središnje mjesto zauzima »scena« *Završetak risa – krstine*, koju je postavio **Stipan Kujundžić**, poznati risar i dugogodišnji pobjednik *Takmičenja risara*.

Nakon izlaganja uslijedio je kratki film *Ris*, snimljen 2012. na Verušiću, na njivi **Martina Gabrića**, nakon *Takmičenja risara*. Autor filma je **Zvonimir Sudarević**.

Izložba *S Božjom pomoći* je sastavni dio programa *Dužijance* i prvi je puta priređena 1993. godine. Nastala je s namjerom da na jedinstven način ukomponira sadržaje koji su u izravnoj vezi s religijom, kulturom i umjetnošću bunjevačkih Hrvata.

Izložba *S Božjom pomoći – Ris i Takmičenje risara* bit će otvorena do 13. kolovoza. Realizaciju izložbe poduprlji su Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Tijekom svog posjeta Subotici, koji je bio na dan otvorenja izložbe, izložbu je pogledao i ministar kulture i informiranja **Vladan Vukosavljević**.

K. Dulić

Međunarodni Festival marijanskog pučkog pivanja u Monoštoru

Iskreni vapaj duše

 ŽPS Kraljice Bodroga

 SKUD Izvor

 ŽPS Beravke

»**P**redvečerje sunačnog dana. Vrbe su se talasale u nedogled. U nemirnim vodama Dunava utopilo se nebo. Sparina. Oživjeli nasipi s djecom i odraslima. Užarenih lica kolona se kretala poput nemirnog lahora panonskom ravnicom. Na obzoru, kao u nebo propeta, zavjetna kapelica. Dijelom zaklonjena krošnjama drveća koje ju okružuje, a s prednje strane, polukružnim zidom, grli pridošle kao majka raširenih kamenih ruku. Kada bi znala govoriti, progovorila bi, propjevala sto godina starom pjesmom i molitvom. Kapela izrasla iz patnje, vjere i ljudskog stradanja. Marija je puno značila naraštajima prije nas. Ostala je i danas znak neuništive nade u beznađu, most do neba, posrednica milosti, zagovornica i utjeha!«, ovim je riječima dopredsjednica KUD-a Hrvata Bodrog **Anita Đipanov-Marijanović** najavila XIII. Međunarodni Festival marijanskog pučkog pivanja u Monoštoru, koji je ove godine bio posvećen pjesmama za blagdan Male Gospe.

Hrvatska udruga u Monoštoru Festival marijanskog pučkog pivanja utemeljila je prije 13 godina. Spretno su iskoristili to što je Monoštor mjesto u kome se iznimno štuje lik Marije, mjesto koje je svetište Gospe Fatimske i na koncu to što se u Monoštoru uvijek njegovalo kvalitetno pjevanje. Prvih godina sudionici festivala su uglavnom bile pjevačke skupine iz Vojvodine, ali od 2011. godine redoviti sudionici festivala postaju pjevačke skupine iz Hrvatske. Ove godine bilo ih je četiri – iz Beravaca, Bošnjaka, Samobora i Lučkog.

Festival su otvorile članice ŽPS Beravke KUD-a Ivan Goran Kovačić iz Beravaca. Ovo kulturno-umjetničko društvo ima tradiciju dužu od pol stoljeća, njeguje izvorni folklor svoga kraja, a koliko to dobro rade dokaz su i mnoga priznanja koja su osvojili, a među njima i srebrnu plaketu na Natjecanju hrvatske tradicijske vokalne glazbe. Nakon njih, bizantski zvuk marijanskih pjesama donijeli su članovi SKUD-a Izvor iz Stanišića. Marijanske pjesme samoborskog kraja predstavile su članice Udruge Etno fletno iz Samobora. U Monoštoru je Marijanski festival pokrenuo KUD Hrvata Bodrog, a u Bošnjacima to su bili članovi MPS-a Baće te KUD-a Branimir. Njeguju marijanske pjesme i održavaju marijanski festival, i to na sam blagdan Male Gospe. I još nešto im je zajedničko s Bodrogom – kao i ŽPS Kraljice Bodroga i Baće iz Bošnjaka imaju objavljene nosače zvuka sa starinskim napjevima. Na ovogodišnjem festivalu sudjelovalo je i KUD Sijač iz Lučkog i domaćini ŽPS Kraljice Bodroga. Sve skupine pjesme su izvodile a capella (bez glazbene pratnje). Zvonili su glasno u monoštorskoj crkvi sv. Petra i Pavla, slavilo se Marijino rođenje.

»U rođendanu dijete otkriva da je voljeno, da smo sretni što smo zajedno i da jedni drugima pripadamo. Slavlje rođendana jedne osobe pripada svima. U rođendanu jedne osobe svi slavimo rođendan. Na blagdan rođenja Blažene Djevice Marije svim ljudima dobre volje na nebu je zapaljena rođendanska svijeća. Svi slave i slavlje pripada svima«, kazala je Anita na kraju koncerta koji je završen zajedničkom pjesmom Čuj nas, Majko, nado naša.

Z. V.

Stoljeće od smrti subotičkog atletičara i olimpijca Đure Stantića (1878. – 1918.)

Na grobu Đure Stantića: Nada Kozarić, Mihály Vermes i Ljudevit Vujković Lamić

Velikan, ali bez spomenika

Utorak, 10. srpnja, navršilo se točno stotinu godina od smrti poznatog subotičkog atletičara i ugarskog reprezentativca **Đure Stantića** (1878. – 1918.). Stantić se natjecao u disciplini brzog hodanja, a slavu je stekao pobjedama u Berlinu i Ateni, iako je pobjeđivao još i na natjecanjima u Pragu, Beču, Budimpešti i Grazu. Naime, na međunarodnom natjecanju u Berlinu 1901. pobijedio je u utrci na 75 kilometara, dok je na Međuolimpijskim igrama u Ateni 1906. pobijedio u disciplini 3000 metara hodanje, što ga čini svojevrsnim olimpijskim pobjednikom.

Đuro Stantić nije ostao zaboravljen od svojega grada, jedna ulica u naselju Ker nosi njegovo ime a na kući na Beogradskom putu u kojoj je živio stoji od – kako se pretpostavlja – vremena

Prvog svjetskog rata, kovani lovorov vijenac kao »oznaka« olimpijskog pobjednika. No, postoje Subotičani koji smatraju da on zaslužuje više od toga, odnosno da treba dobiti i svoj spomenik, poput druge dvojice uspješnih sportaša toga vremena – **Ivana Sarića** i **Lajosa Vermesa**. Dio zagovornika te ideje je upravo u utorak, na 100. obljetnicu Stantićeve smrti, obišao njegov grob na Bajskom groblju i položio vijenac.

»Nadležno je gradsko povjerenstvo dalo pozitivno rješenje da se u gradu podigne spomenik Đuri Stantiću, ali do sada još ništa konkretnije po tom pitanju nije učinjeno«, kaže **Ljudevit Vujković Lamić**, jedan od promotora Stantićeva djela.

Inicijativu za podizanjem spomenika podupire i **Nada Kozarić** iz obitelji glasovitog Đure Stantića.

»Moja pramajka **Mara Stantić** bila je jedna od dvije rođene sestre Đure Stantića. Postoji rješenje da se postavi spomen obilježje Đuri Stantiću. Lokacija je određena, na 'krugu' kod 'Čurine mijane', na mjestu odakle se vidi kuća u kojoj je živio, a ujedno bi na tome mjestu simbolički dočekivao putnike namjernike u naš grad«, kaže Nada Kozarić.

Sportski radnik i unuk jednog drugog sportskog velikana, Lajosa Vermesa, **Mihály Vermes** kaže kako je Stantić svojim uspjesima zadužio subotički sport, ali i samu Suboticu te da kao takav zaslužuje svoj spomenik.

»Krajnje je vrijeme da se i Subotica oduži njemu. Nadam se da će gradske vlasti, koje inače uvažavaju potrebu da se Stantiću podigne spomenik, krenuti u daljnji proces realizacije toga«, kaže Vermes.

D. B. P.

Župa svetog Mihaela u Erdeviku

Crkva bogate povijesti

Tijekom ratnih devedesetih godina crkva svetog Mihaela u Erdeviku je stradala. Zahvaljujući donacijama iz Njemačke, crkvi je danas vraćen stari sjaj

ekonomskih prilika, zajednica u Erdeviku vrlo mala i čini je tek oko 60 pretežno hrvatskih kućanstava. No, simbol naroda koji je prošlog stoljeća živio na tim prostorima upravo je crkva svetog Mihaela, koja svojom monumentalnošću mami posjetitelje iz raznih krajeva.

Obnovljena zahvaljujući donatorima

Tijekom ratnih devedesetih godina crkva svetog Mihaela u Erdeviku je stradala. Zahvaljujući donacijama iz Njemačke, crkvi je danas vraćen stari sjaj.

»Crkva je stradala 1993. godine, kada je zapaljena. Uslijed požara bio joj je urušen toranj i dugo vremena je tako ruinirana i stajala. Tijekom vremena oštećeni su i krov i strop. Ali 2003. godine na inicijativu Nijemaca, koji su rodom iz Erdevika, a koji su nakon Drugog svjetskog rata morali otići u Njemačku, sakupljena je donacija uz pomoć koje je crkva obnovljena. Izgrađen je novi toranj, nova fasada i jednim dijelom je urađen i enterijer crkve. Tijekom požara najviše su stradali kipovi i oltar koji je predivan, ali je zbog velike količine dima pocrnio. Mi smo ga malo uspjeli obnoviti. Nismo uspjeli više, jer je u Erdeviku zajednica toliko mala da nismo uspjeli prikupiti dovoljno financija kako bi oltar zasvijetlio u onom sjaju koji je imao u početku«, kaže župnik u Erdeviku vlč. **Mario Paradžik**.

U srijemskom mjestu Erdevik, smještenom između Srijemske Mitrovice i Šida, pored jednog od najljepših drvoreda u Vojvodini nalazi se prelijepa rimokatolička crkva svetog Mihaela koja ima vrlo zanimljivu i bogatu povijest. U crkvi je posebno naglašen »njemački duh«, jer je prije Prvog svjetskog rata Erdevik bio manja varošica koja je pretežno bila naseljena njemačkim i mađarskim stanovništvom. Zbog toga i sama crkva odiše njemačkom kulturom. Sve postaje koje se nalaze u crkvi, kao i natpisi, ispisani su na njemačkom jeziku. Poslije Drugog svjetskog rata Nijemci masovno odlaze iz Erdevika i u njemu ostaju Mađari, a potom se polako doseljavaju Hrvati iz Slavonije i okolnih mjesta tako da se poslije Drugog svjetskog rata u crkvi pretežno okuplja hrvatsko i mađarsko stanovništvo.

Za vrijeme raspada bivše Jugoslavije, devedesetih godina, iz Erdevika odlaze Hrvati, a Mađari u međuvremenu također napuštaju to mjesto, tako da je danas nakon masovnih iseljavanja koja su trajala preko pedeset godina, što zbog ratova što zbog

 vlč. Mario Paradžik

Mjesto s tri tornja

Inače posebnu draž Erdeviku daju upravo tri crkve: pravoslavna, slovačka i rimokatolička, pa se Erdevičani često vole pohvaliti da je nacionalna raznolikost njihovo najveće bogatstvo. Crkva svetog Mihaela u Erdeviku je neogotička građevina izgrađena 1890. godine po projektu **Hermana Bollea**. Prozori su ukrašeni vitražima, oltar je rad nepoznatog majstora, izrađen po uzoru na one iz tirolskih crkava. Kao takva, crkva predstavlja spomenik kulture od velikog značaja.

»Meni je uvijek drago kad dolazim u Erdevik i vidim ta tri tornja, jer je to znak da ovo mjesto odiše kršćanstvom. Ovo mjesto je primjer da ljudi bez obzira na male različitosti mogu živjeti, raditi i stvarati skupa. I to bi trebao biti poziv ljudima, ne samo na ovim prostorima nego i općenito, da samo stvaranjem i napretkom možemo imati opstanak na ovim područjima. U drugom slučaju, malo po malo, narod će se odseliti jer nema uvjeta za život«, kaže župnik Paradžik, dodajući:

»Ovo je crkva koja govori o slavi koja je prošla, ali govori i o jednoj bogatoj povijesti, o kulturi jednoga naroda, stanovništva koje je živjelo na ovom području, skupa sa Slovcima i sa Srbima pravoslavicima. Jedan doista pravi spomenik kulture i mislim da se Erdevik može doista pohvaliti kako kulturom tako i sa svim potencijalima koje ima. Ja vjerujem da će se jednoga dana to sve pokrenuti i zaživjeti. Vjerujem da će ne samo katolička, nego i ostale crkve u Erdeviku biti popunjene vjernicima. Jer, ovo mjesto je danas palo na ispod 3.000 stanovnika, a donedavno je imalo preko 5.000 i bilo je jedna jaka varoš«, kaže vlč. Paradžik.

 Lacika Vali

Malobrojni vjernici

A da je lijepo živjeti u Erdeviku, potvrdio nam je i zvonar iz Erdevika **Lacika Vali**, koji je 20 godina posvećen toj dužnosti i, kako s ponosom kaže, moralnoj obvezi prema svojoj crkvi. Sa sjetom se sjeća vremena kada je crkva bila puna vjernika.

»Kada sam bio dijete, više je naroda dolazilo u našu crkvu. Danas ih dolazi jako mali broj. Stariji ljudi su redoviti, dok mladi slabo dolaze. Kada je blagdan svetog Antuna, dođu ljudi iz Dalmacije, ali i ostali naši mještani koji ga štuju. Samo

tada i na Božić bude puna crkva«, kaže Vali, ističući da je suživot s ljudima drugih vjeroispovijesti u Erdeviku dobar.

»Ovdje nitko nikog ne dira. Izmiješano je stanovništvo. Tu žive Slovaci, Mađari, Srbi, Hrvati... Devedesetih godina desio se požar u crkvi kada je netko iz obližnjeg kafića pucao na zvonik, uslijed čega je došlo do paljenja crkve. Na našu radost, danas je crkva, zahvaljujući dobronamjernim ljudima, ponovo obnovljena. S velikim zadovoljstvom mogu reći da nam često u obilazak crkve, osim naših vjernika, dođu i Slovaci iz Bačkog Petrovca, ali i drugi turisti, putnici namjernici. Kada dođu u Erdevik, interesiraju se da ju pogledaju zbog njene bogate povijesti. Ja sam ponosan na svoju crkvu i obilaziti ću je i čuvati dokle god budem mogao«, kaže nam na kraju razgovora zvonar Vali, dodajući da mu je jedino žao što će sadašnji župnik s kojim su, kako navodi, imali izuzetnu suradnju, otići uskoro iz župe.

S. Darabašić

Tjedan u Srijemu

Na pragu velikog otkrića

Srijemska Mitrovica, grad Sirmij, nadaleko je poznata kao grad s dugim kontinuitetom života u kojem je nekoliko puta iz osnova mijenjala ne samo svoje ime nego i svoju fizionomiju. Najprije ilirsko-keltsko naselje, zatim antički grad i prijestolnica,

srednjovjekovna varoš s mnogo gospodara, pukovsko graničarsko mjesto, zanatsko-trgovački centar i zatim suvremen gospodarski grad. O svojoj bogatoj povijesti danas svjedoče brojna arheološka nalazišta. Grad Sirmij, mjesto gdje se danas nalazi Srijemska Mitrovica, bio je jedna od prijestolnica Rimskog carstva i spadao je u najveće metropole svih vremena. Na jednom od arheoloških lokaliteta u ovom gradu, arheološkom lokalitetu Glac, nedavno su u okviru suradnje Sveučilišta u Sydneyju i Arheološkog instituta u Beogradu započeti istraživački radovi. Projekt ima za cilj predstaviti bogatstvo antičkog naslijeđa na tom prostoru, podići svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine, ali i podržati ekonomski i turistički razvoj ne samo ove općine nego i cijele regije. Tijekom iskopavanja arheolozi su pronašli skupocjeni mozaik koji je, prema njihovim riječima, mogao si priuštiti jedino aristokrat. Pronađeni su i ostaci kule koji govore da je bila dobro osigurana. Sve to ukazuje da su arheolozi na putu velikog otkrića kod Srijemske Mitrovice, a iskopavanje antičke vile ukazuje na to da su pronašli palaču rimskog cara **Maksimilijana**, koga su u antičko doba zvali »Majkom svih careva«. Arheološki lokalitet Glac prošloga tjedna posjetili su i ministar kulture **Vladan Vukosavljević** i veleposlanica Australije **Julia Finney**. Kako je istaknuo tom prilikom Vukosavljević, Ministarstvo kulture je u posljednje dvije godine izdvojilo više od 68 milijuna dinara za područje kulture i suvremenog stvaralaštva i zaštitu kulturnog naslijeđa. Također, izražena je nada da će lokalitet Glac u budućnosti biti ispunjen novim otkrićima i da će to biti prilika da naredne generacije arheologa stječu nova znanja i iskustva. A osim ovog arheološkog nalazišta, Srijem je bogat arheološkim naslijeđem iz svih epoha: Gomolova kod Hrtkovaca, Gradina na Bosutu kod Vašice, Kalvarija kod Srijemske Mitrovice. Naselja su otkrivena i duž Dunava kod Novih Banovaca, Slankamena, Čortanovaca, Banošture, Suseka... Svi oni ukazuju na bogatu povijest Srijema, na kojima se možda nalazi vrijedno nalazište koje ukazuje na još neke značajne povijesne podatke.

S. D.

Etno kuće/salaši u Bačkoj (2)

Putovanje kroz tradiciju II.

»Mislim da smo uspjeli napraviti izuzetno dobar spoj – očuvali smo tradicionalnu arhitekturu odnosno sam enterijer, tako što smo se trudili da sve stvari koje su nekada bile na ovom salašu tu i ostanu, a s druge strane smo unijeli malu dozu komercijalizacije, smatrajući da je to jedini mogući način samoodržive priče. Turisti dolaze jer osjete da mi ovu priču ne radimo, mi je živimo i oni dolaskom u Tavankut osjete tu domaćinsku atmosferu i srdačnost koju im pružamo«, kaže Ladislav Suknović

U nastavku našeg putovanja kroz tradiciju vodimo vas u Donji Tavankut i Monoštor, bačka mjesta u kojima se naši sugovornici već oko jednog desetljeća uspješno bave etno turizmom i to, prije svega, zahvaljujući autentičnosti, prepoznatljivosti u ponudi i posvećenosti toj djelatnosti, što su, kako je navedeno u prvom dijelu ovog tekstu, tajne uspjeha bavljenja ovim poslom. Tako vam na listu mjesta koja možete/ trebate posjetiti ovog ljeta, dodajemo jedan etno salaš i jednu etno kuću.

Etno salaš **Balažević** u Donjem Tavankutu

Priča o etno turizmu u Tavankutu počela je 2011. godine kada je ovo selo na sjeveru Bačke odabrano za jedno od deset najturističijih sela Vojvodine, među 45 kandidiranih. Koncem iste

Foto: Petar Desić

godine, bivša članica tavankutskog HKPD **Matija Gubec Jasna Balažević** je, vidjevši što sve pojedini članovi Društva rade na polju očuvanja kulturne baštine i razvoja seoskog turizma, a nakon što je teško oboljela, odlučila svoje obiteljsko gospodarstvo darovati ovom društvu.

Predsjednik **Gupca**, vlasnika ovog salaša sagrađenog početkom 20. stoljeća (1909. godine), **Ladislav Suknović** pojašnjava kako su uspjeli osigurati samoodrživu priču, koja se pokazala kao veoma atraktivna, zanimljiva, u jednom autohtonom ambijentu:

»Mislim da smo uspjeli napraviti izuzetno dobar spoj – očuvali smo tradicionalnu arhitekturu odnosno sam enterijer, tako što smo se trudili da sve stvari koje su nekada bile na ovom salašu tu i ostanu, a s druge strane smo unijeli malu dozu komercijalizacije, smatrajući da je to jedini mogući način samoodržive priče, jer bi se salaš sam po sebi teško mogao održati. Na taj način smo kasnije, zahvaljujući brojnim donatorima i sredstvima osiguranim putem projekata, u gornjem dijelu napravili sobe, kao smještajne kapacitete, ali bez da smo poreme-

tili tradicionalnu arhitekturu. Kako se priča razvijala, uvidjeli smo da imamo manjak prostora kada nam dođe veći broj gostiju ili turista. Zato smo dogradili, u prvoj varijanti, ljetnu terasu koja je bila zamišljena da se koristi samo u ljetnom razdoblju. Kasnije se pokazalo da nam je taj prostor potreban i u ostalim danima u

godini pa smo ga zatvorili. Budući da već gotovo jedno desetljeće nemamo Dom kulture, došli smo na ideju na prostranom dijelu iza salaša napraviti ljetnu pozornicu na kojoj se sada izvode gotovo svi kulturni programi. Na Etno salašu se počela održavati i turističko-gospodarska manifestacija *Tavankutski festival voća* koja je donedavno održavana na različitim lokacijama», priča Suknović.

Turista je, kaže, iz godine u godinu sve više. U početku ih je najviše bilo iz Hrvatske, a sada dolaze i iz Slovenije, Mađarske, a povremeno imaju posjete i turista koji dolaze u Suboticu pa ih bude i iz drugih zemalja, primjerice prošle godine iz Kine.

»Turisti dolaze jer osjete da mi ovu priču ne radimo, mi je živimo i oni dolaskom u Tavankut osjete tu domaćinsku atmosferu i srdačnost koju im pružamo. Dolaze nam i zbog gastronomije i trudimo se kroz pružanje kvalitetne ponude animirati dobavljače na teritoriju sela da svoje poljoprivredne proizvode imaju gdje plasirati i da kada nam dođe gost kuša sve što je domaće i što je ovdje uzgojeno. Mislim da su gosti to primijetili, da to osjete i vole. Naravno, neizostavni su tamburaši i to je ono što je autentično i što je vezano za našu ukupnu ponudu.«

Podsjetimo, Etno salaš *Balažević* je na natječaju *Najboljih 99 u Srbiji* koji je prošle godine u rujnu raspisalo Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija Republike Srbije u suradnji s Udruženjem za razvoj turizma i ekologiju, ocijenjen kao najbolji u kategoriji seoskih kućanstava – salaša. U ovoj kategoriji sudjelovalo je ukupno sedam salaša s teritorija Srbije, a tavankutski je zauzeo uvjerljivo prvo mjesto, zahvaljujući njegovoj ukupnoj ponudi i manifestacijama koje se organiziraju na njemu tijekom cijele godine.

Na pitanje zbog čega je baš tavankutski salaš zaslužio prvo mjesto, Suknović kaže da je glavni razlog taj što se salaš nalazi u autentičnom, ambijentalnom prostoru.

»Dakle to nije neka salašarska novotvorevina ili novoizgrađeni objekt nazvan salašem, nego doista predstavlja jednu autentičnu priču. S druge strane, salaš nije vezan isključivo za bavljenje gastronomijom, tj. ugostiteljskom djelatnošću, već je on prvenstveno zamišljen da bude, na neki način, centar okupljanja svega onoga što jeste kulturna baština, a s druge strane da pokušamo tu kulturnu baštinu upakirati i prezentirati je kao turistički proizvod.«

Ovo nije jedino priznanje koje je osvojio Etno salaš *Balažević*. Naime, 2012. godine na Sajmu turizma u Beogradu dobio je specijalno priznanje za donatorstvo u turizmu vezano za odluku Jasne Balažević koja je ovaj salaš donirala udruzi, jer je inače prava rijetkost da je objekt u vlasništvu udruge ili skupine ljudi, već je on uglavnom u privatnom vlasništvu.

Etno kuća *Mali Bodrog* u Monoštoru

U Monoštoru, pretežno hrvatsko-šokačkom naselju koje pripada Općini Sombor nalazi se etno kuća *Mali Bodrog*. Radi se o originalnoj šokačkoj kući staroj 200 godina koja je pripadala precima **Jelisavete Eržike Bešenji**, koja ju je 2008. godine otvorila za turiste. U kući su ostali zemljani zidovi i podovi, krov od trske i zemlje, a sadrži četiri prostorije u kojima se čuvaju stvari stare oko 100 godina. Tu je tzv. pridnja – čista soba za goste, kuhinja, trpezarija i zadnja spavaća soba za domaćine, a danas

za turiste. U velikom dvorištu nalazi se mala dvorana u etno stilu, koja može primiti oko 20 gostiju, ljetnikovac, a u izgradnji je dvorana za 50-ak osoba.

»Posjetiteljima pričam o kući, njenoj izgradnji, stvarima u njoj koje su pripadale mojim precima (slamarica, klupa okretuša, prekrivači za krevet, posteljina), šokačkoj nošnji (ima lutka odjevena u nošnju), starinskom cvijeću. Ovdje se može i ručati

(monoštorska jela i pića), a ima i pet kreveta za spavanje. Postoji mogućnost organiziranja manjih svadbi, godišnjica mature i drugih slavlja za do 50 osoba, kao i kampiranja», kaže domaćica šokačke kuće Bešenji.

U proljeće kuću posjećuju učenici u okviru ekskurzija, tijekom godine članovi raznih vojvođanskih udruženja građana, kulturno-umjetničkih društava, a dolaze i gosti iz regije, najviše iz Mađarske i Hrvatske, ali i iz Slovenije, Italije, Njemačke, Švicarske, Kanade, SAD-a.

Ivana Petrekanić Sić

Bunjevačko kolo na Đakovačkim vezovima

ĐAKOVO – Reprezentativna folklorna skupina HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice gostovala je na ovogodišnjim *Đakovačkim vezovima*, jednoj od najvećih folklornih manifestacija u Hrvatskoj. Subotičani su nastupili na završnici poznate manifestacije kao sudionici svečanog mimohoda kojega redovito prenosi Hrvatska radiotelevizija (HRT) te potonjoj smotri folklora na pozornici u Strossmayerovom parku. Predstavili su se spletom bunjevačkih plesova nazvanim *Gajdaško kolo* jer je plesače, uz tamburaše i harmonikaša, pratio i gajdaš. U svečanom mimohodu bilo je šezdeset KUD-ova iz Hrvatske i inozemstva.

»Veoma nam je značajan nastup na jednoj od najznačajnijih folklornih manifestacija u Hrvatskoj, kakvi su *Đakovački vezovi*. Od 1970. otkako *Bunjevačko kolo* postoji, ovo je treći put da smo nastupili na *Vezovima*. To je prilika da prikažemo svoj rad, ali i da ostvarimo kontakte s drugim KUD-ovima«, kaže **Senka Horvat**, voditeljica folklornog odjela u HKC-u.

D. B. P.

Croart kod gradišćanskih Hrvata

SUBOTICA – Na poziv Društva *Hrvati* i Zaklade Etnomemorijalni i informacijski centar gradišćanskih Hrvata *Kume* iz Koljnofa, više članova HLU *Croart* iz Subotice s dvoje gostiju slikara gostovalo je u tom mađarskom mjestu na trodnevnoj likovnoj koloniji *Slikom kroz naš kraj*. Nastavak je to suradnje *Croarta* s udrugama gradišćanskih Hrvata. Na koloniji je sudjelovalo i dvanaestero djece iz koljnofske osnovne škole u kojoj pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Slikarsku radionicu s njima održao je član subotičke udruge **Sándor Kerekes**.

Osim rada na koloniji, slikari su imali priliku upoznati povijest susjednog mjesta Šoprona, gdje su posjetili i *Hrvatski dom*. U austrijskom mjestu Minihof imali su priliku pogledati kazališnu predstavu na hrvatskom jeziku, a posjetili su i mjesto Deutschkreutz, također u Austriji.

Izložba slika nastalih na koloniji priređena je u koljnofskom Domu kulture, a dogovoren je i nastavak suradnje između *Croarta* i udruge gradišćanskih Hrvata.

D. B. P.

Kulturni srpanj u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta organiziraju predstojećih dana više

kulturnih događanja u tom mjestu. Trideset treći saziv Prve kolonije naive u tehnici slame održava se od 13. do 21. srpnja, a otvorenje kolonije je večeras (petak, 13. srpnja) u 19.30 sati na ljetnjoj pozornici Etno salaša *Balažević* u Donjem Tavankutu (Nikole Tesle 16.) U kulturnom dijelu programa, osim domaćina, nastupit će i KUD zanatlija *Ernő Lányi* iz Subotice te KUD *Sv. Juraj* iz Draganića (Hrvatska). Kolonija se održava u Osnovnoj školi *Matija Gubec* u Tavankutu, a otvorena je za posjetitelje svakoga dana od 10 do 18 sati.

U nedjelju, 15. srpnja, bit će priređen Godišnji koncert folklornog odjela *Gupca* koji će biti održan na pozornici Etno salaša *Balažević* s početkom u 19 sati.

Od 16. do 21. srpnja, hrvatske udruge u Tavankutu organiziraju i VII. seminar bunjevačkog stvaralaštva.

Zatvaranje XXXIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame, VII. seminar bunjevačkog stvaralaštva uz predstavljanje projekta prekogranične suradnje *Obrtnički turizam – lokalne vijednosti u prekograničnoj perspektivi* bit će održano u iduću subotu, 21. srpnja, s početkom u 19.30 sati na ljetnjoj pozornici Etno salaša *Balažević*.

D. B. P.

Književna večer i Dužionica

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora priređuje u četvrtak, 19. srpnja, književnu večer na kojoj će biti predstavljen zbornik *Vidakoviću u čast*. Zbornik sadrži radove sa znanstvenog simpozija održanog prigodom 100. obljetnice rođenja i 50. obljetnice smrti **Albe Vidakovića**. Na književnoj večeri će govoriti: vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, predsjednik KD *Ivan Antunović* i **Miroslav Stantić**, urednik zbornika. U programu će sudjelovati i komorni zbor *Collegium musicum catholicum* iz Subotice. Nakon toga bit će predstavljeni bandaš i bandašica ovogodišnje *Dužionice*. Program počinje u 20 sati u Hrvatskom domu.

Dužionica u organizaciji HKUD-a *Vladimir Nazor* bit će održana u nedjelju, 22. srpnja. Skup sudionika manifestacije je u 9 sati u Hrvatskom domu. Svečana sveta misa bit će služena u 10 sati u somborskoj crkvi Presvetog trojstva.

Z. V.

Dužijanica u Lemešu

LEMEŠ – HBKUD *Lemeš* organizira lemešku *Dužijancu*, a program ove manifestacije održava se tijekom više dana. Danas (petak, 13. srpnja) u Velikoj dvorani MZ-a u 19 sati bit će održana Književna večer na kojoj će nastupiti pjesnici okupljeni oko projekta *Lira naiva* i ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* iz Monoštora. Bit će priređena i izložba slika s likovne kolonije koja je održana u Lemešu dan ranije i na kojoj su sudjelovali članovi subotičke udruge *Croart*.

Sutra (subota, 14. srpnja) na rukometnom igralištu od 19 sati bit će izveden bogat kulturno-umjetnički program u kojem će uz KUD-ove iz Lemeša, Žednika i Sombora, nastupiti i lokalni zbor *Musica viva*, ženska klapa *Certissa* iz Đakova, te TS *Biseri* iz Subotice.

Središnja proslava je u nedjelju, 15. srpnja, kada će u mjesnoj crkvi Rođenja BDM u 10 sati biti služena sveta misa zahvalnica. Nakon mise, najavljena je vožnja fijakerima.

D. B. P.

Dužijanca u Žedniku

Zahvala kao temelj života

U nedjelju, 8. srpnja, u crkvi svetog Marka Evanđelista u Žedniku svečano je proslavljena *Dužijanca*, zahvala Bogu za plodove ovogodišnje žetve. Misu je predvodio fra **Nediljko Šabić**, u zajedništvu sa žedničkim župnikom, vlč. **Željkom Šipekom**, vlč. **Draženom Dulićem**, vlč. **Miroslavom Orčićem** i vlč. **Josipom Vogrinčem**. Svetoj misi nazočio je veliki broj mladih u narodnim nošnjama, na čelu s bandašicom **Katarinom Vojnić Tunić** i bandašem **Marijanom Skenderovićem**. Uz njih su bili i mala bandašica **Monika Fülöp** i mali bandaš **Daniel Dožai**. Pozivu su se rado odazvali gradski bandaški par **Marko Križanović** i **Marija Piuković**, kao i đurđinski bandaš i bandašica **Željko Ivković Ivandekić** i **Jelena Vidaković**, kao i brojni drugi gosti.

U skladu s dugogodišnjom tradicijom, na početku svete mise žedničke kraljice pozdravile su predvoditelje misnoga slavlja i sve nazočne. Na misi je pjevao žednički zbor koji je predvodio kantor **Nikola Ostrogonac**, uz pratnju tamburaša pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**.

U svojoj propovijedi fra Nediljko Šabić istaknuo je važnost i ljepotu zahvale, kao temelja kršćanskog života. On je naglasio kako trebamo znati dobro upotrijebiti ono što nam je dano, na korist nama samima, a osobito u dijeljenju s drugima.

Na kraju misnoga slavlja žednički župnik vlč. Željko Šipek izrazio je zahvalnost fra Nediljku Šabiću, župniku iz Tučepa, koji je

mного dobroga učinio za Žednik i njegove vjernike, osobito u izgradnji vjeronaučne dvorane, koja nosi njegovo ime.

U večernjim satima u Domu kulture održan je prigodni kulturno-umjetnički program i *Bandašicino kolo*. U programu je sudjelovao folklorni odjel žedničkog ogranka HKC-a *Bunjevačko kolo*, kao i gosti, KUD *Orljava* iz Pleternice i Kulturno-umjetničko društvo iz Brestovca.

K. D.

Dužijanca u Bajmaku

Nastavljači tradicije predaka

Proslavom mjesne *Dužijance*, odnosno zahvalom Bogu za ovogodišnji rod žita, bajmački katolici su i ove godine pokazali da ne samo poznaju sadržaje vlastite kulture, nego ih i žive. Posebice jer je na proslavi bilo djece i mladih, nastavljača tradicije svojih predaka.

Ovogodišnji bandaš i bandašica su bili šarmantni par **Ivan Šimić** (15) i **Jasmina Mihaljević** (13). Osim njih, bilo je i druge djece, od zabavnišnog uzrasta do srednjoškolskog. Najmlađi sudionik je bio dječčacić od osam mjeseci. Svu je djecu pripremila njihova vjeroučiteljica **Mirela Varga**. Prigodbenu nošnju dao je KUD *Jedinstvo/Egység* iz Bajmaka. U organizaciji se istaknula i obitelj **Petreš**, bez koje, prema riječima vjeroučiteljice Varge, ništa ne bi bilo ovako lijepo organizirano. Misu zahvalnicu u mjesnoj crkvi sv. Petra i Pavla predvodio je župnik župe sv. Roka iz Subotice **Andrija Anišić**. Za ukrašenje crkve u duhu ove proslave zaslužni su **Andrej** i **Ivan Kolar**. Uvečer je priređeno »bandašicino kolo« u bajmačkoj župi, uz glazbenu pratnju tamburaša iz Subotice.

V. N.

Uspjeh u Tomislavgradu na izboru najljepše Hrvatice izvan Hrvatske u narodnoj nošnji

PRVO MJESTO za Martinu Romić

Martina Romić

Martina Romić iz Subotice osvojila je prvo mjesto na Reviji tradicijske odjeće i izboru najljepše Hrvatice izvan Hrvatske u narodnoj nošnji, koja je održana prošloga tjedna u Tomislavgradu, u Bosni i Hercegovini. Manifestacija je održana peti puta, a ima za cilj povezivanje i jačanje veza i zajedništva Hrvata diljem svijeta. Hrvatice iz Srbije sudjelovale su na Reviji četvrti put, ali prvi puta s najvećim uspjehom (prije tri godine drugo mjesto osvojila je **Lidija Sarić** iz Tavankuta). Ove je godine Revija okupila 19 djevojaka iz 17 zemalja – Australije, Austrije, Bolivije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Čilea, Italije, Kanade, Kosova, Mađarske, Makedonije, Meksika, Njemačke, Rumunjske, SAD-a, Srbije i Švedske.

Čast i priznanje

Dvadesetjednogodišnja Martina Romić, koja inače radi kao medicinska sestra-odgojiteljica u jaslicama, kaže kako je presretna zbog postignutog uspjeha, ali kao glavne dojmove ističe to što joj je sudjelovanje na tomislavgradskoj Reviji omogućilo priliku da upozna svoje sunarodnjakinje iz različitih krajeva svijeta, vidi mjesta na kojima dosad nije bila, te stekne neka nova iskustva.

»Velika čast mi je bila i sama činjenica što su me odabrali da predstavljam Hrvate koji žive u Srbiji. Volim tradicijsku kulturu, bila sam članica folklorne sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo* od svoje sedme do osamnaeste godine. Volim i našu nošnju, oblačila

Klara Jamić, Martina Romić i Noémi Molnár

sam se redovito za *Dužijancu* i prela, a bila sam i 'najlipča prelja' *Velikog prela* 2015. godine. Možda mi je to iskustvo i pomoglo da osvojim prvo mjesto u Tomislavgradu, jer neke od natjecateljica nisu ranije nosile nošnju i ne poznaju toliko baštinu svojih predaka. Za nagradu sam dobila zlatne naušnice, te pozlaćenu narukvicu i ogrlicu koji su replike starog nakita«, kaže Martina, dodajući da je organizacija bila odlična. Nagradu joj je uručio **Dejan Vanjek**, izaslanik dr. **Dragana Čovića**

Sudionice izbora iz 17 zemalja

Osim sudjelovanja na samoj Reviji, za djevojke je priređen bogat trodnevni program koji je podrazumijevao posjet više mjesta u BiH (Tomislavgrad, Livno, Sarajevo) te Hrvatskoj (Solin, Sinj i Imotski). Za sudionice je vjerojatno bio najzanimljiviji *photo-session* u Solinu, jednom od kraljevskih gradova. U Sinju su bile u Muzeju sinjske alke, u Imotskom na folklornoj smotri *Imotske sile*, a u Livnu su posjetile Franjevački muzej i Galeriju *Gorica Livno*. Bile su i u Sarajevu, gdje su posjetile *Nadbiskupijski centar* za pastoral *mladih Ivan Pavao II.* i župu Stup, a u tom ih je gradu, u svojem sjedištu, primio vrhbosanski nadbiskup metropolit **Vinko Puljić**.

Bunjevačka nošnja

Nošnja s kojom se Martina Romić predstavila na natjecanju jest nošnja bunjevačkih Hrvatica iz Bačke. Sastojala se od bijele »šlingane« košulje, suknje i kecelje (keceljac), te prsluka (midera) i mašne (igrača)

koji su od svile. Na glavi je nosila »kraljičku krunu«, a na nogama je imala crvene papuče »zlatom vezene«. Martinu je za nastup pripremila **Nada Sudarević** iz Subotice koja se inače i bavi izradom nošnje.

»Ovo je drugi put da sam spremala neku curu za Reviju u Tomislavgradu. Nije lako naći djevojku iz Srbije koja želi ići na ovu Reviju, posebice djevojku koja pritom voli, poznaje i zna nositi nošnju svojih prabaka. A Martina je zaista takva i mislim da je to

pridonijelo i sveukupnom dojmu kod žirija koji joj je dao prvu nagradu. Peteročlani žiri je tu bio jednoglasan. Zanimljivo je da je titulu druge pratilje osvojila jedna bunjevačka Hrvatica odjevena u bunjevačku nošnju, a to je **Noémi Molnár** iz Mađarske, odnosno Baje. Bio je ovo trijumf Bunjevaka«, kaže Nada Sudarević.

Jedna ista kultura

Cilj manifestacije u Tomislavgradu je očuvanje i njegovanje tradicijske kulture Hrvata kao jedne od temeljnih vrijednosti hrvatskog nacionalnog i kulturnog identiteta. Na to je ukazala i **Ivana Perkušić**, zamjenica državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

»Nismo grana bez korijena, nikli smo iz jedne kulture bez obzira gdje živjeli, a to dokazuju ove djevojke iz svih dijelova svijeta koje s ponosom nose nošnje svojih baka«, kazala je ona. Reviju organizira Udruga za očuvanje i promicanje hrvatske tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini **Stećak** u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika, a projekt se održava pod pokroviteljstvom člana Predsjedništva BiH iz reda hrvatskog naroda **Dragana Čovića**, Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vlade Hercegbosanske županije i Općine Tomislavgrad.

D. B. P.

Žednička ekipa

Osim ljubavi prema nošnji, ono što povezuje sve one koji su bili u »timu« Martine Romić je i Žednik, selo nadomak Subotice. Naime, Martina je rođena u Žedniku, Nada Sudarević je podrijetlom sa salaša iz okolice Žednika, baš kao i **Ružica Dulić**, koja je izradila dio Martinine nošnje tj. »šlinganu« suknju i kecelju.

U Donaueschingenu premijerno predstavljena kilometarska slika Dunava

Kilometar Dunava zaplovio od izvora

Kapitalno djelo, slika autorice **Ana Tudor** *Kilometar Dunava* premijerno je predstavljena proteklog vikenda na samom izvoru ove moćne rijeke, u slikovitom gradiću Donaueschingenu. Na platou ispred Muzeja *Art Plus*, smještenog na lokaciji nasuprot izvorišta, okupilo se stotinjak štovatelja umjetnosti i Dunava. Ana Tudor, amaterska slikarica koja dio godine živi na otoku Hvaru u Hrvatskoj, dio u svojoj rodnoj Sonti u Srbiji, smjestila je cijeli tok Dunava na platno dugo ravnih tisuću metara, jedinstveno u svijetu.

Predstavljanje Anine kilometarske slike Dunava ispred Muzeja *Art Plus* polazna je točka u projektu zaštite okoliša i prirode duž rijeke od izvora do ušća u Crno more. U okviru projekta, slika će biti prikazana u desetak podunavskih gradova u više država (Njemačkoj, Slovačkoj, Austriji, Rumunjskoj...), a u Srbiji 11. kolovoza u Beogradu.

Pozornost publike

Ovaj događaj koji nastoji uskladiti kulturu i ekologiju privukao je lijep broj posjetitelja u nedjelju. Ana Tudor je bila sretna, osjetila je da je u središtu pozornosti ne samo građana Donaueschingena, nego i brojnih posjetitelja iz okolice. Domaćini su učinili puno u promidžbi ovoga događanja. Protokolarni dio izložbe otvorio je i, splotom pjesama iz svih država kroz koje teče

Dunav, zatvorio saksofonski zbor glazbene škole. Umjetnička škola je organizirala cjelodnevne radionice za djecu i tinejdžere, a najatraktivniji za posjetitelje bio je trenutak kad se na kratko vrijeme u rad uključila i Ana.

Ambijent su dopunili brojni prolaznici, koji su umjesto sjedenja na osunčanom platou odabrali šetnju širokom stazom uz

Saksofonski zbor glazbene škole

koju je prije toga petnaestak volontera organizacije za zaštitu divljih životinja (WAP), predvođenih menadžerom **Mariom Kümmelom**, postavilo cijeli kilometar Anine slike. Uz dobro ozvučenje uživali su, kako u vizualnim dojmovima koje je na

Ana Tudor i gradonačelnik Donaueschingena Erik Pauly

njih ostavljao ovaj veličanstveni produkt Aninog kista vođenog srcem i iskustvom, tako i nadahnutim riječima gradonačelnika Donaueschingena **Erika Paulya**, **Yoris Niess** iz AWP-a, direktorice Muzeja Art Plus **Simone Jung** i na koncu, na tečnom njemačkom jeziku, Ane Tudor.

Ekološka poruka

»Velika mi je čast što sam dio današnjeg događanja u našem gradu. Ugostili smo umjetnicu koja je svojim monumentalnim djelom u jednom momentu spojila i svima nam predstavila kulturu i Dunav. Donaueschingen je grad kulture i grad zaljublje-

nika u prirodu i okoliš. Na putu prema Crnom moru, ova rijeka i njezina staništa veličanstvene flore i faune sve više su ugroženi zbog nemara čovjeka. Čovjek bi se morao zbog toga zabrinuti i učiniti nešto za očuvanje ugroženih vrsta, a Ana nam je pokazala kako i što. Ponosni smo što je Ana danas s nama, ponosni smo što se početak ove velike akcije odvija u Donaueschingenu. Pred nama je jedna velika zadaća, renaturalizacija sutoka Brigach i Breg i stvaranje poplavnih područja Dunava izvan gradskih vrata, u čemu će nam Anina slika biti najljepše nadahnuće«, rekao je, među ostalim, Pauly.

»Dunav je na cijeloj duljini od 2467 kilometara postao ranjiv tijekom svih ovih tisućljeća i potrebna mu je zaštita: to je prioritetni cilj moje organizacije i najobimnija predviđena akcija, ne samo na riječima u povodu Međunarodnog Dana Dunava, nego svakodnevno, na svim njegovim dijelovima. Za tu akciju će nam biti potrebna ogromna sredstva i stoga smo jako zahvalni svim našim donatorima, a osobito ljudima poput Ane Tudor, koji su možda i nesvjesno, postali naši najatraktivniji promotori«, rekla je **Franziska Lohse** iz AWP.

Ivan Andrašić

Potpora obitelji

»Ovo je neopisiv doživljaj. Nijemci su nam pokazali kako se cijeni umjetnost. Svi, od gradonačelnika pa nadalje, pristupali su mi s punim uvažavanjem. Dirnuli su me i susreti s puno ljudi iz našeg govornog područja koji su ovdje na sezonskom ili trajnom radu. Sada sam prepuna dojmova, prepuna emocija, stalno mi se plače. Posljednje četiri godine živjela sam asketski, zapostavila sam obitelj, zapostavila sam zdravlje, ali sam u svemu imala punu podršku te moje obitelji. Tako me je prisustvom na izložbi iznenadila i kćerka **Magda** s djecom, nisam ni znala da će doći, njihov dolazak bio mi je najdraži događaj i najveća potpora«, rekla je u povratku u Sontu Ana Tudor.

Završena devetnica bl. Mariji Petković

Blaženici u čast

Na blagdan blažene **Marije Propetog Isusa Petković**, 9. srpnja, u crkvi sv. Roka u Subotici završena je devetnica u čast spomenute blaženice. Njen zagovor kod Gospodi-

na tijekom proteklih devet dana, kao suzaštitnice župe, utemeljiteljice Družbe sestara *Kćeri Milosrđa* i zaštitnice dječjih vrtića *Marija Petković Sunčica* i *Marija Petković Biser*, molili su okupljeni vjernici za razne nakane. Tijekom devetnice posebno se molilo za bračne parove koji žele dobiti dijete, za duhovna zvanja, za nezaposlene, za duše u čistilištu, stare i bolesne, kao i za obitelji i djecu. Prije same svete mise djeca, sudionici *Ljetnog oratorija*, te djeca iz župe i vrtića izveli su prigodni program u čast blaženici.

Misno slavlje predvodio je župnik mons. dr. **Andrija Anišić** uz koncelebraciju mons. **Stjepana Beretića** i fra **Danijela Maljura**, te dvojice novih đakona Subotičke biskupije **Dražena Skenderovića** i **Nebojše Stipića**, koji je održao prigodnu propovijed.

Na kraju slavlja nazočnima se obratila i s. **Silvana Milan**, koja je sve pozdravila i pozvala na druženje u vrtić i samostan, no prije toga su vjernici imali prigodu poljupcem iskazati čast moćima blažene Marije Petković.

Ž. V.

Raspored slavlja na *Bunariću*

13. srpnja – Majka Božja Bistrička: sveta misa u 18 sati
 16. srpnja – Karmelska Gospa: sveta misa u 18 sati
 4. kolovoza – Prva subota, sveta misa u 9.30 sati
 15. kolovoza – Velika Gospa, sveta misa (dvojezična) u 18 sati
 22. kolovoza – Blažena Djevičica Marija Kraljica, sveta misa u 18 sati
 23. kolovoza – Trodnevica – klanjanje u 19 sati
 24. kolovoza – Trodnevica – križni put u 19 sati
 25. kolovoza – Trodnevica – bdijenje u 19 sati
 26. kolovoza – **Proštenje:** 6.30 – sveta misa za hodočasnike pješake (dvojezična) 8 sati – sveta misa na mađarskom jeziku 10 sati – sveta misa na hrvatskom jeziku 16 sati – sveta misa za bolesnike i djelatnice Caritas (dvojezična)

In memoriam Nikola Buljovčić

(Gornji Tavankut, 27. svibnja 1927. – Gornji Tavankut, 9. srpnja 2018.)

Čuvat ćemo uspomenu na našega osnivača, aktivista, dužnosnika, dobrotvora, hrabrog čovjeka dosljednog držanja!

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Isus šalje učenike

Za vrijeme javnog djelovanja Isus je svoje učenike pripremao da nastave njegovo djelo naviještanja Božjeg kraljevstva. Kada je došlo vrijeme »dozva Isus dvanaestoricu te ih počeo slati dva po dva dajući im vlast nad nečistim dusima. I zapovjedi im da na put ne nose ništa osim štapa: ni kruha, ni torbe, ni novaca o pojasu, nego da nose samo sandale i da ne oblače dviju haljina.« (Mk 6,7-9)

Poslanje u paru

Isus svoje učenike šalje u poslanje u paru, ne same, jer samostalno djelovanje nije jednostavno i može dovesti u različite opasnosti, ali ne opasnosti od progona, jer takvih se Isusovi poslanici ne boje, nego opasnosti koje vrebaju dušu. Učenici primaju od Isusa vlast koju je on sam imao, vlast naviještanja i izgonu zloduha. Ako pojedinac ide i sam nastupa s tom vlašću ona ga može prevariti, te zaboravi da je nema sam od sebe, nego da ju je primio i da je poslan s tom vlašću nastupati u ime Isusovo. Čovjek sam, kad primi neku moć, lako upadne u zamku oholosti, počne sam sebe izdizati iznad drugih u ime primljenog, pa njegovo djelovanje prestaje biti izvršavanje Kristovog poslanja. No, kada čovjek u zajedništvu s još nekim primi takvu vlast lakše mu je da bude svjestan svoje zadaće i svoga položaja, jer ono što je primio nije samo u njegovim rukama, nego i u rukama brata koji ga na poslanju prati. Zato Isus ne šalje učenike same, nego u paru, da ih sačuva od opasnog upadanja u oholo uzdizanje nad one kojima su poslani.

Isto tako, kada idu dvojica zajedno nema mjesta samovolji, nije jedan glavni, ne prilagođava se sve jednome. U zajedništvu uče se toleranciji i strpljivosti. Shvaćaju da se iste stvari mogu gledati iz različitih perspektiva, da o jednoj temi postoje različita mišljenja, da postoje stvari koje jedan ne može sam i potreban mu je drugi kao pomoć i podrška. Poslanje u paru uči učenike suživotu, jača ih u bratskoj ljubavi.

Krštenjem primili smo poslanje od Isusa, ali moramo shvatiti da nismo poslani sami, nego kao učenici, u zajedništvu s drugima. Bez obzira na svoju službu u zajednici nismo iznad drugih, nismo veći i važniji, jer smo poslanje i sposobnosti primili od Krista i u njegovo ime ih trebamo koristiti. I svaki naš brat primio je poslanje i primio je sposobnosti koje treba ugra-

đivati u zajednicu. Stoga oholosti nema mjesta, jer nitko nije veći, bolji, vredniji od drugog, poslani smo zajedno. Zato trebamo čuvati zajedništvo, imati strpljivosti i ljubavi za druge, prihvatiti da nismo uvijek u pravu, da ne možemo sve sami. Isus je nekada slao učenike dva po dva, a danas nas šalje kao male zajednice koje u svim aspektima svoga života naviještaju kraljevstvo Božje i svjedoče Kristovu prisutnost i danas u svijetu.

Povjerenje u Boga

Isus šaljući učenike napominje da na put ne trebaju nositi ništa, ni kruh ni torbu, ni novac. On ne želi da oni budu prosjaci, nego im poručuje da ne trebaju brinuti za svoj opstanak, jer za to se brine Otac. Njihov je zadatak samo naviještati evanđelje. Briga za materijalno, hranu, odjeću, novac, može ih odvratiti od zadatka na koji su poslani, može postati njihova osnovna preokupacija da sebi osiguraju ono što je za život potrebno. Zato će im Otac osigurati sve, a oni će širiti Radosnu vijest i to će im biti jedina briga i zadaća. Poslušnost Isusu i odlazak na put bez osnovnih stvari izraz je povjerenja u Očevu brigu, povjerenja kakovog danas ljudima nedostaje. Zato kršćansko svjedočenje pada u drugi plan pred borbom za što bolje životne uvjete, za priskrbljivanje ne samo nužnog, nego i onog što predstavlja luksuz. S nedostatkom povjerenja u Božju providnost i brigu grčevito se borimo da zaradimo i osiguramo materijalno, a zaboravljamo i ne stizemo biti svjedoci evanđelja u svijetu u kojem živimo.

Isus upozorava učenike da će naići na odbijanje, da neće biti svugdje dobrodošli, niti će svi slušati ono što im imaju za reći. U tom slučaju trebaju samo otresti prašinu sa svojih nogu njima za svjedočanstvo. Dakle, ne smiju se sukobljavati, osuđivati ili bilo kako negativno reagirati, nego mirno otići moleći za one koji nisu prihvatili Božju riječ. Mir koji zadrže u sebi bit će svjedočanstvo za one koji ih odbacuju, da onaj tko živi s Bogom ne može biti uznemiren ljudskim riječima i djelima, jer se pouzda u Onog koji ljudsko nadvisuje. I mi danas kao Božji poslanici trebamo mirno prihvatiti sva odbijanja i podsmjeha koje doživljavamo i pružiti tako svjedočanstvo, te ne odustati, nego i dalje svjedočiti za Krista.

Ivana Vukov, učenica
Gimnazije Svetozar Marković

Možda novinarstvo

Među 26 učenika Gimnazije Svetozar Marković koji su nedavno završili prvi razred na hrvatskom jeziku je i Subotičanka **Ivana Vukov**.

Osnovnoškolsku naobrazbu Ivana je stekla u školi Ivan

Milutinović također na hrvatskome jeziku. Kao najljepše uspomene, poput i drugih učenika iz hrvatskih odjela, navodi putovanja. Kaže kako će joj u najdražem sjećanju ostati maturalna ekskurzija kada su posjetili Vukovar, Zagreb, Plitvička jezera i Split, jer se na tom putovanju lijepo provela.

Na izbor srednje škole ističe kako je najviše utjecala činjenica da još ne zna što točno želi raditi u budućnosti te je stoga odabrala *Gimnaziju* jer ona nudi široko obrazovanje. Sada, kada je prva školska godina u ovoj školi iza nje kaže kako i nije toliko teško kao što su joj drugi govorili te da je najvažnije steći radnu naviku.

Iako još ima tri godine do upisa na studije, Ivana kaže kako je mnogo toga interesira ali da bi voljela studirati novinarstvo. Osim toga, veoma je privlačni i kriminalistika, no navodi da će odluku što studirati donijeti kada dođe vrijeme za to.

Slobodno vrijeme voli provoditi s prijateljima i obitelji, a posebno uživa dok gleda utakmice rukometa s tatom. Četvrtkom ide na vjeronauk u župu *Marije Majke Crkve* jer kaže kako se ondje obrađuju zanimljive i poučne teme. Jedno vrijeme je volontirala na *Radio Mariji*, a sada, kako navodi, zbog drugih obveza ne stigne.

J. D. B.

Kako ugасiti ŽEĐ?

Ovih dana ugostiteljske radnje, samoposluživanja, kafići... imaju posla. Žedna usta traže mnogo tekućine. Nije čudno što u ovim toplim danima naš organizam gubi mnogo više tekućine nego obično. Da bi se tjelesne funkcije odvijale normalno, ta izgubljena tekućina mora biti nadoknađena. Odrasle osobe, pod normalnim okolnostima, svaki dan izgube 2 do 2,5 litara vode, uglavnom preko mokraćne, znojenjem, disanjem i stolicom. Premda djelomično nadoknađujemo vodu i pomoću hrane koja sadrži određenu količinu vode (krastavci, primjerice, sadrže 95 posto vode), ipak najveći dio potreba podmirujemo raznim napicima.

Od čitavog niza pića spomenimo najprije vodu. Odmah do zraka, voda je element najpotrebniji za preživljavanje. Šezdeset do sedamdeset posto normalne odrasle osobe je voda. Bez hrane možemo biti gotovo dva mjeseca, ali bez vode samo nekoliko dana. Ipak, većina ljudi nije dovoljno upoznata koliko bi vode trebalo piti. Ustvari, mnogi žive u dehidriranom stanju. Zapravo, sva druga pića i pijemo zbog potrebe za vodom. Najjeftinije je piće, ne sadrži kalorije i nije toksično za ljudski organizam. Ovisno o tome odakle potječe, ima u sebi i korisne male količine joda, fluora i bakra. Bez vode je život nezamisliv. Budući da nijedna druga hrana ili piće nisu toliko važni za ispravno funkcioniranje ljudskog organizma, svaka osoba koja želi živjeti zdrav život mora uložiti napor da svaki dan svom tijelu osigura potrebnu količinu ovog pića.

Bilo koja količina vode koja se izgubi tijekom 24 sata mora biti nadomještena kako bi pomogla mnogim tjelesnim funkcijama. Voda je neophodna za svaki biološki proces, a osim toga i za kontrolu tjelesne temperature, za održavanje krvnog tlaka i disanja. Voda također pomaže da se iz organizma odstranjuju otpadne i otrovne tvari, kao što su mokraćna kiselina i urea. Voda je isto tako od vitalne važnosti za kemijske reakcije za vrijeme probave i metabolizma. Ona donosi hranjive tvari i kisik stanicama putem krvi, a također podmazuje i naše zglobove. Ne pijući dovoljno vode, mnogi ljudi nagomilavaju višak masnog tkiva, oslabi tonus i veličina mišića, smanjuju se probavne funkcije i funkcije drugih organa u tijelu, povećava se toksičnost u organizmu i javlja se bolnost u zglobovima i mišićima. Kad se radi o nadomještanju tekućine, valja držati na umu da ništa ne može nadmašiti vodu – to piće prirode.

Kad ste umorni, popijte čašu vode!

Nagomilavanje vode u organizmu ne treba brinuti, jer tijelo koristi vodu koliko mu je potrebno a ostatak jednostavno odstrani iz sebe.

Interesantna činjenica koju vrijedi upamtiti je da kad je osoba umorna i kad misli da joj je potrebna hrana, možda ustvari tijelo vapi za vodom. Umor je rani znak isušavanja organizma (dehidracije) i tijelu je potrebna voda (a ne hrana) da bi ponovo postigao određen nivo energije. Kad god ste umorni, popijte čašu čiste vode! Postići ćete gotovo trenutno osvježanje i snagu, i bez kave.

Možda ćete se zapitati: ako pijem puno vode, neću li stalno morati odlaziti do toaleta? Da. Međutim, nakon nekoliko tjedana mokraćni

mjehur ima sklonost prilagođavanja i počinjete mokriti rjeđe, ali u većim količinama.

Što je s ostalim popularnim napicima?

Kava i čaj su popularni napici, posebno kava bez koje milijuni ljudi ne mogu zamisliti radni dan. Ti napici osiguravaju tekućinu, ali ne sadrže kalorije ni hranjive tvari, odnosno imaju ih u vrlo malim količinama. Međutim, dodatkom šećera ili šlaga situacija se mijenja. Više od 80 posto znanstvenika i liječnika smatra da mlaki čaj najbolje gasi žeđ za ljetnih sparina i da vrlo dobro osvježuje. Brojna ispitivanja su pokazala da postoji veza između kave, tj. kofeina i raznih bolesti, posebno kod ljudi koji piju veće količine kave. Jedna šalica kave može sadržavati od 90 do više od 300 miligrama kofeina, ovisno o njejoj jakosti. Oprezni moraju biti oni koji boluju ili u obitelji imaju oboljenja kao što su šećerna bolest, hipertenzija ili koronarne bolesti. Oni ne smiju piti velike količine kave.

Alkoholna pića, bezalkoholna pića i voćni sokovi vrlo su popularni. Tri i pol decilitra zaslađenih bezalkoholnih pića sadržavaju 100 do 170 kalorija i nemaju hranjivih tvari. Pola decilitra žestokog pića daje 90 do 120 kalorija. Ako ih se miješa s tonikom, još i više. U tri i pol decilitra pive ima 150 kalorija i u tragovima B-vitamina.

Voćni sokovi su istovremeno i piće i hrana. Razlikujemo čisti voćni sok (bez ikakvih dodataka), zaslađeni voćni sok (dodan šećer) i koncentrirani voćni sok. Vrijednost voćnih sokova je u njihovim mineralnim solima i vitaminima. Zahvaljujući organskim kiselinama, oni imaju osvježujuća svojstva, te gase žeđ. Voćni su sokovi posebno korisni za djecu, ali mogu odlično zamijeniti alkoholna pića kao aperitiv.

Na kraju ne zaboravimo na izvanredno piće, korisno i hranjivo – mlijeko. Ono sadrži visoko kvalitetne bjelanjčevine, kalcij, fosfor, vitamin A, D, B (posebno B12).

Osim mlijeka, spomenimo i juhe, kao odlične napitke, posebice juhu od rajčica.

U svakom slučaju, u ovim vrućim danima osigurajmo našem organizmu dovoljno tekućine.

dr. Ivo Belan

RECEPT NA TACNI

Pita ispod peke

Već drugi tjedan u rubrici *Priroda i društvo* pišem o ljudima umjesto o prirodi i ta priča je toliko široka da je stigla i do recepta na tacni. Na tacnu stavljamo pitu ispod peke, i to moju omiljenu zeljanicu. Za sve koji ne čitaju rubriku *Priroda i društvo* mali uvod: ovaj recept je od susjede naših domaćina u Rumbocima koja nam je za rastanak skuhala pitu ispod peke. I ne, nije greška u riječi kuhala jer oni to tako kažu. Kavu peku, a pitu kuhaju. Divno, baš kao što je i pita bila.

Potrebno: brašno, voda i sol. Malo ulja i masti za prelivanje pite pre stavljanja pod peku. Kako je meni rečeno, tako ja i prenosim. Nema mjera, sve je po osjećaju. Za filovanje naravno sir, špinat i češnjak, onaj domaći.

Postupak: Zamijesiti tijesto, podijeliti u četiri juftice, staviti ih na tacnu da malo odmore i preliti malo uljem. Isjecati spanać i luk i pripremiti stol za filovanje.

Ovaj put ću dozvoliti da slike kažu više od svih riječi, jer smo imali priliku napraviti izvještaj s lica mjesta, a vi uživajte i ako imate peku, odmah se bacite na kuhanje pite. A ako i nemate, pećnica će dobro doći.

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (120)

Suvremeno viđenje *Hasanaginice*

Zbivanja slijedom kojih nastaje balada o *Hasanaginici* smještaju se u Imotsku krajinu (između 1646. i 1649.), kada je ona dio Bosanskog pašaluka, u prostor odakle se u daljini naziru sjeverni visovi planine Biokovo, a radnja se događa u Vrdolu, današnjem Zagvozdu i Župi gdje **Hasanaga Arapović** ima svoja imanja. Ostaci temelja Hasanagine kule postoje i danas, kao i mjesto gdje je Hasanaginica pokopana. Njen mezar leži u blizini ruševina kule, kraj tri bunara odakle je zahvaćala vodu. Rane od kojih se vida Hasanaga, zadobio je u borbi s

Danilo Čolić, tumač Hasanage na subotičkoj sceni

kršćanima, a dok se oporavlja obilaze ga majka i sestra, ali ne i njegova žena **Fatima Arapović** (rođ. **Pintorović**) – »od stida« kako se navodi u baladi, budući da je njihov svijet podređen naglašeno patrijarhalnim nazorima, u kojem je ženino mjesto bilo u kući, s djecom. Unatoč tomu što je dio toga svijeta, Hasanaga se naljutio i poslao ženi poruku neka ga ne čeka na dvoru, već neka se vrati svojim u Klis. Nakon toga, Fatimin brat, beg Pintorović, mimo njene želje, ugovara brak s imotskim kadijom koji spada među bogatije Imočane. Doima se kao da beg Pintorović tim brakom pokušava preokrenuti obiteljske neprilike i izvući iz svega osobnu korist. Hasanaginica je međutim potpuno slomljena žena, nadasve majka koja pati za svojom djecom. Zaustavlja svatove kraj dvora, želi vidjeti djecu, oprostiti se od njih. U tom času Hasanagina hirovita narav i surovost još jednom će doći do izražaja – kada ju primijeti kako doziva djecu, on ih naziva siročićima »koje majka neće ni da pogleda«. Ove teške i neistinite optužbe njeno srce više ne može izdržati, pada i umire skrhanu bolom i nepravdom. Mada su Hasanaga, Fatima Arapović i beg Pintorović povijesne ovjerovljene osobe, bilo bi teško, a vjerojatno i nemoguće, utvrditi što se uistinu od svega zbilo. Možda sve, baš onako kako je u baladi navedeno, a možda je tek gdjekoja pojedinost pokrivena stvarnim događajem.

Pišući *Hasanaginicu* **Milan Ogrizović** je posegnuo za cjelinom narodne pjesme, koristeći se iskustvom vrsnog dramaturga, pretvorivši je u scenski razigranu radnju iz elemenata što ih je prepoznao i pronašao u baladi o iznenada otjeranoj ženi Hasanage, uzimajući odande sve što pruža potreban dramski naboj, stvarajući kompleksno djelo, bogato ornamentiran orijentalistički igrokaz o muškarcu i ženi koji se vole, ali ih zla kob sudbe razdvaja, zbog čega se mogu sjediniti tek u smrti, tra-

Mjesto moguće pogibije Hasanage, na lokalitetu Imotske krajine

gom čežnje za višim, onostranim iskustvom. U odnosu na narodnu baladu Ogrizović stvara djelo jednako toliko izvorno koliko je primjerice grčka tragedija u odnosu prema mitu.

Postavljajući Ogrizovićev tekst na scenu subotičkog kazališta redatelj **Petar Šarčević** oslobađa ga svega suvišnog i sporednog, folklornog i spektakularnog i time postiže dramsku tenziju – zapaža **Ivanka Rackov** [*Rukovet* 9.-10., 1970.]. Šarčević je ovaj u mnogo čemu i romantično pisani komad postavljao i prema obrascima klasike, kao dramsko djelo čistih linija, lišavajući ga patetike i stanovitih pretjerivanja koje ono nužno u sebi sadrži. Tako zgusnuta dramska radnja, makar je inspirirana lirskom narodnom poezijom, uvelike izlazi iz okvira puke čežnje i sevdaha, dopirući do izvanvremenskog okvira i one, inače, teško uhvatljive, ili posve neuhvatljive kemije, kada se dvoje vole, traže i pronalaze, ali se uzalud pokušavaju približiti jedno drugom i spojiti se u jedno, makar tome svom snagom teže, budući da su tragično razdvojeni teško shvatljivom uzurpacijom ljudskih prava i uzusima. U svijetu u kojem bijeda tzv. muškog ponosa i prava na nerazumljiv kapric predstavlja tek vanjski znak ljudske nemoći, masku iza koje se skriva ponor čovjekova otuđenja.

Narodna balada o *Hasanaginici* i Ogrizovićev dramski tekst povezuje tradiciju i suvremenost, dosežući vrhunce onoga što predstavlja pamćenjem jednog naroda i njegovu umjetničku nadgradnju. Stoga ih primamo i čuvamo kao sjećanje na prošlost koje nas i danas uzbuđuje, ali i kao djela koja nam govore o nama danas, našim ljubavima, snovima i tajnama. *Hasanaginica* je dirljiva povijest o ljubavi s kojom možemo dodirnuti zvijezde, no koja nas, uistinu, može dovesti i do smrti. Uspjehu ove predstave u subotičkom kazalištu, osim vješte ruke redatelja Petra Šarčevića, ponajviše su pridonijeli **Jelka Asić** i **Danilo Čolić**.

Ruke

Ruke materine, bakine, majkine, svekrvine, tetkine... Ruke do bola izradite. Pocrnite od sunčane žege, isprane domaćim sapunom i lugom (smiša pepela, kreča i vode). Pune žuljeva, otvrdniti dlanova. Bolni zglobova, otektni, gukavi prstiju. Ruke izlizane, ispućane kože, ispućani nokata, pune zanoktica. Grube. Jake. Znale su pomilovat. Znale su prikrit i sakrit 'no što ne treba da drugi zna. Prele su. Tkale su. Mikale su (češljale vunu). Prale. Lužile. Na mrazu prale i sterale da bude što bilije i lipše. Kukuruze kopale. Ručicale (u žetve snoplje pravile). Užad u ranu zoru plele. Konoplju i kukuruzvinu sikle. Vinograde i bašče obdržavale. Doma baščice nake što cvatu od ujutru do uveče pune merisavoga cvita pravile. Dvorove, kokčakove, kokošinjce i štale čistile. Sokakove još ujutru prija čordaša i svinjara mele. Marvu i živinu otranjivale. Tista misile, kruva, gibanice, piškote i peretaka (kifle) pekle. Rizanca ko paučina za supu rizale. Nošnje za razgled pravile. Čopore dice otranile. Ženile, udavale i u vojsku otpravljale. Svek্রে i svekrve i matere i očeve ako je tribovalo, u bolesti sve do smrti služile. Nediljom obavezno u crkve prid Bogom skrušeno u molitve sklopile bile. I milovale, milovale...

Sobu i kujnu u kuće nabijače okrećale krećim da bilije ne može bit. Dole podmazale da se prav što manje diže. Ondak svaki dan i u kujne i u sobe, krevete svagdanjima ponjavama i ćilimima uredile. Blagdanima posvećanima ćilimima i ponjavama, pa kad nam ćeljade vrata otvori, da se našega siromaštva ne stidimo. Jesmo bili siromaški, al smo bili i iroški, jel ruke imamo.

Te i take ruke su i vako naprele, naeklovale i natkale, jel kako bi bilo da kćer za udaju u prijinu i preteljovu kuću u plavomu sanduku ne ponese ćilim i ćilimac, ponjavu i ponjavku, bubicu (plahtu) i perinu (vrsta madraca napunitoga novom slamom jel ljuskama od kukuruza) i makar par taraka (peškira). Kako bi to bilo i šta bi se u selu divanilo da se na koli ne zabili dunja (pokrivač) od šest kila perja i dva vankuš (jastuka), a u svakomu dva kile perja.

Rekli bi: Ta ne bilo je! I njoje i njezini ruku!

Ruža Silađev

P. S.: Kuća je nabijača iz Sonte, podignuta 1868.

Ljetni oratorij

Ljjetni oratorij premašio je očekivanja, te u njemu ove godine sudjeluje blizu stotinu djece (95). Zaista zavidan broj. *Oratorij* je započeo u ponedjeljak, 9. srpnja, i završava danas, 13. srpnja, a s obzirom na to da je ljetno oratorij je ove godine mijenjao lokaciju. Prvi dan okupljanje i radionice su bili na župi *Isusova Uskrsnuća*, zatim su djeca i mladi animatori posjetili franjevački samostan u Subotici, trećega dana oratorij je posjetio župu *Isusa Radnika* u Đurđinu, a posljednja dva dana su rezervirana na župi sv. Roka u Subotici. Po riječima **Nataše Stipančević**, voditeljice oratorija, ove godine ima 17 animatora, dakle mladih koji su se uključili i rade s djecom tijekom cijeloga dana. I ovoga puta zajed-

ništvo, smijeh, radost, molitva, radionice, igre, pjevanje, plesanje i prijateljstvo krase treći po redu ljetni oratorij.

Djeca ima iz brojnih župa, a po riječima Stipančevićeve ove godine ima ih puno iz viših razreda osnovne škole. Svi oni podijeljeni su u četiri skupine kako bi mogli lakše raditi, a krajnji cilj je druženje i zajedništvo, te kvalitetno provođenje vremena tijekom ljetnog odmora.

Duhovne radionice držali su đakon **Nebojša Stipić**, fra **Daniel Maljur**, vlč. **Dražen Dulić** i mons. dr. **Andrija Anišić**.

Moto ovogodišnjeg susreta je *Moj jedinstveni put svetosti*.

Ž.V

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

25
YEARS

Srebrna
akcija!

Ljeto + knjiga = užitek

Ljeto je odlično vrijeme za knjigu. Vremena imate na pretek, možete je čitati kad vam je volja a nema ni vremenskih rokova do kada se treba dovršiti djelo. Stoga vam predlažem da obavezno ovog raspusta pročitate makar jednu knjigu (a mnogi će vjerujem i više) za koju niste imali dovoljno vremena tijekom školske godine.

Ukoliko ne znate što biste čitali, slobodno se obratite vašoj knjižničarki, ona će vam rado preporučiti knjigu sukladnu vašim interesiranjima. Ovoga puta nećemo vam govoriti zbog čega je dobro čitati knjige, znam da to i sami veoma dobro znate, nego slijedi nekoliko prijedloga i od nas.

B. I.

Ako ste mali i volite slikovnice
Jelena Pervan: *Hrkalo*

Prihvaćanje i uvažavanje različitosti središnja je poruka priče. Glavni junak medo voli spavati i pritom glasno hrče, pa je tako i dobio ime. Toliko je bučan da ometa svakodnevne aktivnosti ostalih šumskih životinja. Njihovo nerazumijevanje kulminiralo je protjerivanjem cijele medvjede obitelji iz njihova doma. Tek odlaskom mede-spavalice shvatili su koliko im nedostaje i koliko u svojim snovima naporno radi za dobrobit cijele zajednice.

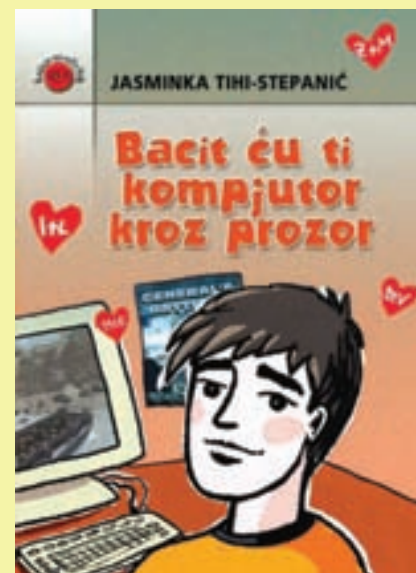
Za osnovce prijedlog:
Mladen Kopjar: *Čokoladne godine*

Čokolada! Tko ne voli čokoladu? Sigurno će vam se onda svidjeti i ovaj duhoviti roman koji prati dnevničke zapise dječaka Darka od rođenja do njegove desete godine. Od prvih koraka, otkrivanja svijeta, nestašluka, polaska u vrtić i školu, Darko nam otkriva svoj put odrastanja. Roman o djetinjstvu napisan je vedrim, šarmantnim stilom, a ispunjen je brojnim smiješnim obiteljskim i školskim zgodama. Čokoladno preporučam.

Za malo starije osnovce:

Jasminka Tihi-Stepanić: *Bacit ću ti kompjuator kroz prozor*

Ako ste čitali prvijenac ove autorice *Imaš fejs?*, sigurno će vam se i ovaj roman svidjeti. Ovaj put autorica vodi čitatelja u nove epizode svojih junaka preko zgoda o odrastanju, o školskim dogodovštinama, obiteljskim tajnama, prvim simpatijama, ljubavi i prihvaćanju. U središtu zbivanja je priča o osmašu koji u sudaru sa svijetom odraslih pronalazi olakšanje u opsesivnom igranju kompjutorskih igrica koje zagospodare njegovim životom. Zvuči poznato? Svjetlo na kraju tunela pojavljuje se tek kad životom u obitelji ponovno zagospodare jednostavne ljudske vrijednosti.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Naprodaj bunjevačka ruva od paje, sukna, sefira, satena, pregače, marame plišane, rojtoš svilene, delinske, kaputi muški i ženski, šepica, šeširi, čakšire, prusluk, čaršapi, ponjevice. Tel: 024/528682.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel: 062 1941729.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pijeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel: 0638560635.

Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.

Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaoe, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaoa) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupaoe, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Poklanjaju se umiljati štenci, smeđe-crni, niskog rasta, ravne dlake. Tel.: 024 532-570, 060-053-25-70.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 9. 7. 2018. godine nositelju projekta TELEKOM SRBIJA a. d. Beograd, Direkcija za tehniku, Sektor za bežičnu pristupnu mrežu, Beograd, Bulevar umetnosti br. 16/a, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije SUU80/SUO80 PALIĆ 3 na katastarskoj parceli 917/1 KO Palić, Ulica Horgoški put br. 71 (46.102615°, 19.760064°).

Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na adresi:
http://www.subotica.rs/documents/pages/11981_1.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 18. 7. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Predolimpijske igre (1)

Preteče obnovljenih olimpijskih igara

Nedavno su održane XXIII. Zimske olimpijske igre (od 9. do 25. veljače 2018.) u Pyeongchangu (Južna Koreja), a za dvije godine će i XXXII. Ljetne olimpijske igre koje će biti organizirane u glavnom gradu Japana Tokiju (od 24. srpnja do 9. kolovoza 2020.). Prve Zimske olimpijske igre održane su 1924. godine u Chamonixu (Francuska), a prve obnovljene (su-vremene), koje danas nazivamo ljetnim, u Ateni 1896. godine. Široj javnosti uglavnom je nepoznat podatak da su se i prije obnove olimpijskih igara održavala natjecanja vrlo slična antičkim igrama. Bile su to – kako ih stručna literatura definira i priznaje – predolimpijske igre.

O nekadašnjim olimpijskim igrama – pretečama današnjih modernih olimpijskih igara – napisani su brojni članci i studije. Održavale su se svake četvrte godine u Olimpiji (Peloponez, Grčka), a četverogodišnje razdoblje između igara nazivano je olimpijedom. Manje je poznato da su se i prije obnovljenih olimpijskih igara 1896. godine održavala natjecanja u raznim sportskim disciplinama, čak sličnim ili istim kao i na igrama u antičkoj Grčkoj.

Prve igre i njihovo nestajanje

U stručnoj literaturi te igre nazivaju se predolimpijskim, jer su ih organizatori održavali u kontinuitetu i u više sportskih disciplina pokazavši time »olimpijski« karakter. Međutim, bitna razlika između predolimpijskih i suvremenih olimpijskih igara ogleda se u njihovoj koncepciji. Dok su današnje olimpijske igre posvećene isključivo sportu, odnosno sportskim disciplinama, predolimpijske igre imale su više zabavni, odnosno sajamski karakter uz sportska nadmetanja uključujući i ostvarenja na polju pojedinih grana umjetnosti (pjesništva, drame, kiparstva). Ovo posljednje pripisuje se nastavku tradicije preni-jete iz antičkih olimpijskih igara, a najizraženije je bilo u grčkim predolimpijskim igrama.

Nema pouzdanih podataka kada su održane prve igre. Najstariji pisani dokumenti o starim grčkim olimpijskim igrama potječu iz 776. godine p. n. e. Ali zanimljiv je podatak da prvi poznati pobjednik antičkih olimpijada **Koreb** (**Sokratov** suvremenik, oko 400. god. p. n. e.) smatra da su prve igre antičkog doba održane oko 1500. godine p. n. e. Tome može ići u prilog i tekst nađen na jednom disku iskopanom u Olimpiji: »**Asklepijad** pentatletičar posvećuje ovaj disk Zeusu na 225. olimpijskim igrama«. Ako je Koreb u pravu, 225. olimpijske igre bile su oko 900. godine prije Krista! Ali ako prihvatimo najstariji pisani dokument iz 776. godine p. n. e. o antičkim igrama kao

validan, a znajući da su se održavale svake četvrte godine, te da su posljednje bile 393. godine, ukupno ih je održano 292.

Bizantski car **Teodosije** je 394. godine igre zabranio, pozivajući se na njihov poganski karakter. Naime, kršćanstvo je tada već bila državna religija i u Istočno-rimskom carstvu. Njegov nasljednik (unuk) **Teodosije II.** naredio je da se sruši Zeusov hram u Olimpiji u kojem se nalazilo slavno **Fidijino** djelo – skulptura Zeusa s pozlatom. Sredinom VI. stoljeća poluotok Peloponez zadesio je jak zemljotres i tako nestaje Olimpija. U narednim stoljećima kolale su samo usmene priče o nekadašnjem bogatstvu Olimpije, prvenstveno o ogromnoj vrijednosti skulpture Zeusa.

U doba srednjeg vijeka (VII. – XI. vijek), u suglasju s tadašnjim kršćanskim dogmama, oni koji su znali čitati i pisati samo su osuđivali stare igre mnogobožackih Grka. To se najbolje ogleda u nekim djelima **Tertulianusa** i **Betiusa**.

Doba vitezova i renesansa

»Doba vitezova« u Europi, a potom renesansa, donosi nov način razmišljanja i pogleda na život, tzv. svetovni odgoj, praktično i iskustveno razmišljanje predstavljeno tadašnjom inteligencijom i »građanskim« slojem otvarajući time nova tumačenja u pogledu na stare olimpijske igre. Renesansni humanisti (**Pier Paolo Vergero**, **Vitorino da Feltre**, **Eneas Silvius Piccolomini**, **Hieronimus Mercurialis**) prepoznali su važnost tjelesnog odgoja i njegovu korist u praktičnom životu. Imajući to u vidu – odgoj – bilo po atenskom bilo po spartanskom modelu – iznosili su kao primjer suvremenici-ma. Štoviše, Talijan **Mateo Palmieri** (XV. stoljeće) i Francuz **Petrus Faber** (XVI. stoljeće) već objavljuju svoja zapažanja o olimpijskim igrama starog vijeka sa znanstvenom temeljitosti. Međutim, u narednim stoljećima u njegovanju tradicija starih olimpijskih igara na čelu su bili Englezi. **Robert Dover** od 1612. godine u Cottswaldu (južna Engleska) organizirao je igre pod imenom *Cottswald Olympic Games*. Igre su prekinute samo za vrijeme engleskog građanskog rata (1640. – 1689.), te se »festival« održao do današnjih dana ali je uvijek bio, a i sada je, samo lokalnog karaktera. Naime, program je više bio i jeste i danas više festivalskog a ne sportskog karaktera i sadrži više festivalske a ne sportske discipline. U XVIII., odnosno početkom XIX. stoljeća brojni poznati pisci i pjesnici kao što su **Goethe**, **Schiller**, **Rousseau** i **Byron** pisali su o »slavi« starih olimpijskih igara.

Atila Dunderski

David Đurkov, nogometaš NK *Dinamo*, Sonta

U sebe uvijek treba vjerovati

Osamnaestogodišnji **David Đurkov**, nogometaš *Dinama* iz Sonte, već je pune dvije godine standardni prvotimac. Njegove nogometne kvalitete su nesporne, ali treneri cijene i njegov uvijek vedar duh, spremnost na učenje od iskusnijih i njegov hvalevrijedan kućni odgoj. Zbog svoje brzine i borbenosti, te odličnog baratanja loptom, brzo je postao ljubimac *Dinamovih* vjernih navijača. U igri je pun vica, a ima i dosta jak i precizan udarac. Od dečka koji obećava za nepune dvije godine izrastao je u jednu od glavnih poluga današnjega *Dinama*.

»Za sve postignuto u nogometu mogu zahvaliti svojim bivšim trenerima, voditelju *Dinamove* nogometne škole, prof. **Goranu Matiću** i **Vinku Đaniću**, kod kojega sam postao jedan od najmlađih prvotimaca u povijesti kluba. Matić me je od malih nogu učio i naučio da su u razvoju nogometaša najbitniji rad, red i disciplina. Naravno, sve je lakše ukoliko si darovit, ali darovitost sama po sebi, bez odgovarajućeg rada, nije dovoljna za postizanje dobrih rezultata. Ove moje odlike cijenio je i trener Đanić, pa sam kod njega postao i standardni prvotimac, bez obzira na svoju mladost«, kaže Đurkov.

Zarobljenik je nogometa još od najranijeg djetinjstva, uz nogometnu loptu je i prohodao.

»Prije svega, dok su se moji vršnjaci igrali u pijesku i radili kojekakve gluposti, ja sam uvijek uz sebe imao nogometnu loptu. Prve nogometne korake napravio sam u mojoj ulici, s dječacima iz susjedstva i bratićima koji su kod nas dolazili skoro svakodnevno. U *Dinamovu* nogometnu školu roditelji su me morali upisati vrlo rano, čim su upisani stariji bratić i nekoliko dječaka iz susjedstva. Već kao petogodišnjak počeo sam pohađati i nogometnu školu. Prvi treneri bili su mi prof. Goran Matić i **Spomenko Kušljić**. Već u ranom djetinjstvu kod nas su, pored nogometa, razvijali i dobre radne navike, te osjećaj sportskog poštenja. Govorili su nam i da je u životu najbitnije postati dobar i pošten čovjek, pa tek onda dobar nogometaš«, priča Đurkov.

Mnogi njegovi vršnjaci napustili su nogomet prije nego su zaigrali za *Dinamo*. Kriva su pravila u sustavu natjecanja, ali i kronična besparica u tzv. malim klubovima.

»Sustav natjecanja dopušta igranje za nogometne škole samo do 15 godina, a za seniore je dopušteno nastupanje sa specijalnim dopuštenjem liječničke komisije. Upravo u tih godinu dana

praznoga hoda veliki dio darovitih dječaka odustao je od nogometa. Netko je napustio Sontu zbog daljeg školovanja, kasnije zbog posla, a netko je okusio piće, cigare, možda i još ponešto, pa se priklonio slatkom životu, a poneki su podlegli nekoj letargiji koja je zahvatila veliki dio društva, pa su postali nezainteresirani za sve. Srećom, bio sam jači od svih negativnih izazova, uporno sam trenirao, pa sam evo već dvije godine prvotimac *Dinama*. Nadam se da će čelnništvo kluba riješiti pitanje trenera, bez njega se jednostavno ne može. Koliko god igrači bili dobri, odnosno daroviti, trener je onaj koji ih povezuje u ekipu i koji ih usmjerava u svim segmentima rada. Rad s dobrim trenerom bio bi mi najbolji dodatni motiv za predstojeće prvenstvo, pa jedva čekam da počnemo s ozbiljnim pripremama«, kaže Đurkov.

Po zanimanju je automehaničar. Poput mnogih mladih ne zanosi se iluzijama da će se uspjati uposliti u struci.

»Nadam se da neću ostati samo statistički broj na tržištu rada. Ukoliko se ne budem uspio uposliti u struci, spreman sam raditi bilo što drugo. Već imam nešto staža u *Knez-Petrolovoj* crpki u Sonti, a nekoliko mjeseci sam bio i u Njemačkoj na sezonskom poslu. Dosadašnjom nogometnom karijerom vrlo sam zadovoljan, pa ne bih želio mijenjati klub. *Dinamo* mi je u srcu i ne bih ga nikada napuštao. Stoga bih poručio i mlađima, koji tek kucaju na vrata *Dinamove* prve momčadi, kako uvijek treba vjerovati, prije svega u sebe«, završava priču David Đurkov.

Ivan Andrašić

Nogomet Vojvođanska liga Sjever

FK Radnički: Povijest se ne može oteti ni kupiti

SOMBOR – Načinu na koji je u Somboru, sa sjedištem na Gradskom stadionu, osnovan novi nogometni klub, *Radnički 1920*, žestoko se protivi i starosjedilac na ovom objektu, FK *Radnički*. U pisanoj formi izvijestili su javnost o pojavama koje su odavno prestale biti nogometne, koje prevladavaju okvire logičkog promišljanja i prelaze u protupravno postupanje. Nogometni klub *Radnički* svim relevantnim čimbenicima postavlja pitanje kako je moguće da jedno sportsko udruženje zlorabi identitet jednog od najstarijih sportskih kolektiva i najdugovječnijih nogometnih klubova na području Srbije? Je li moguće da FK *Stanišić*, u kojem se na volšeban način, protivno mišljenju mještana, na skupštinskom zasjedanju bez službene potvrde postojanja kvoruma potrebnog za odlučivanje, promijeni ime i identitet koristeći se pri tome poviješću i naslijeđem jednog jedinog FK *Radnički*? Neshvatljivo je da se od toliko imena sportskih klubova delegati opredijele baš za ime *Radnički* s godinom 1912. iako je općepoznato da je FK *Stanišić* osnovan 1920. godine? Kako je moguće da se sve ovo događa u gradu poput Sombora, poznatom po ponosu na svoje bogato naslijeđe? Zbog čega je izostala reakcija čimbenika koji bi trebali prednjačiti u zaštiti somborske povijesti i tradicije? Zbog čega se svjesno ugrožava opstanak kluba koji postoji gotovo 107 godina i ima više od 150 članova, uz postupke protivne zakonu i zdravom razumu? Je li

moguće da je Grad Sombor svjesno zanemario činjenicu da je poslije 98 godina iz *Stanišića* preseljen nogometni klub koji je bio ponos sela? Je li moguće da Grad Sombor šuti na činjenicu da se FK *Radničkom* ne dopušta uporaba tribine čija je gradnja pokrenuta za potrebe kluba, a u povodu obilježavanja sto godina postojanja? Projekt istočne tribine izradio je FK *Radnički*, a ne lokalna samouprava niti SC *Soko*. Postavlja se logično pitanje koji su to opravdani razlozi i argumenti da se u novoizgrađenu istočnu tribinu i prostorije useli tzv. novoformirani klub, koji to faktički nije? Je li moguće da se klubu, zbog kojega se pedesetih godina prošlog stoljeća gradio Gradski stadion, onemogućava čak i razumna uporaba objekata, odnosno dovodi u pitanje čak i ostanak kluba na svojem stadionu? Iako su se upravljači državne svojine svojski trudili na svaki način otežati dalje postojanje jedinog, izvornog *Radničkog*, to neće uspjeti, jer će Klub poduzeti poteze kojima bi zaustavio protuzakonite postupke. Klub, iako u vrlo teškoj situaciji, namjerava uporabiti sve mehanizme, kako bi sačuvao status jednog od najstarijih nogometnih klubova u Srbiji. Hoće li u narednom razdoblju možda još netko poželjeti uporabiti ime nekog sportskog ili kulturnog udruženja ili će neki grad imati želju zvati se Sombor, a to mu šutnjom neko potvrditi? Uprava FK *Radnički* neće odustati od planiranih prioriteta ciljeva, koje je klupska skupština jednoglasno potvrdila na svim prethodnim zasjedanjima u posljednje četiri godine. FK *Radnički* će nastojati zadržati status baze somborskog sporta, mjesto gdje će djeca i mladi s područja grada dobiti pravu priliku i bezrezervnu podršku. Smatramo da je podrška koju FK *Radnički* dobija od svojih sportskih prijatelja, građana Sombora, bivših nogometaša i trenera, dokaz našeg ispravnog postupanja u očuvanju jednog od najznačajnijih brendova Grada Sombora.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Polufinale

Trebalo je dvadeset godina čekanja da Hrvatska na Svjetskom nogometnom prvenstvu prođe skupinu. A kada je prođe, onda se igra polufinale. Bilo je tako 1998. godine, bit će tako i ove 2018.

Rovovska bitka protiv domaćina Rusije u četvrtfinalu ponovno je imala dramatični scenarij, gotovo sličan onom danskom iz osmine finala. Rusi su povelili, *vatreni* golom **Kramarića** izjednačili (u oba eliminacijska susreta protivnici su postizali prvi gol, ali je odgovor uvijek bio brz), uslijedili su produžetci i pogodak **Vide** za vodstvo vrijedno polufinala. No, izgleda kako ne može bez drame, i to one teške, jer je samo pet minuta prije kraja 120 minuta Rusija zabila za 2:2 i erupciju oduševljenja na olimpijskom stadionu u Sočiju.

I opet penali. I opet **Subašić** brani, ovog puta jedan ali vrijedan. I ponovno jedan zapucani jedanaesterac (**Kovačić**).

Drama do usijanja, ali strijelac izjednačenja **Fernandez** (naturalizirani Brazilac) promašuje cijela vrata i Hrvatska ponovno ima otvoren prolaz do Moskve. Pardona više nije bilo.

Vida se pridružuje **Brozoviću** i **Modriću** u uspješnoj realizaciji (izuzetno važan penal za psihološku stabilnost), dok konačni

potpis najveće pobjede ove generacije ponovno u posljednjem izvođenju stavlja fenomenalni **Rakitić**.

Hrvatska je u polufinalu.

Hoćemo li *vatrene* gledati u velikom nedjeljnom finalu ili malom finalu, sutra u subotu, znat ćemo svi kada ovaj tekst bude u tiskanoj formi (polufinale protiv Engleske igrano je u srijedu navečer).

Bez obzira kako bude, **Dalićevi** momci napravili su fenomenalan rezultat, konačno potvrđujući goleme količine talenta i nogometne vještine koje su posjedovali svih ovih godina ali ih nisu uspjeli materijalizirati u veći, respektabilniji rezultat. Plasmanom u polufinale Svjetskog prvenstva izjednačili su se s legendarnim **Čirinim** momcima iz '98, a možda ih i rezultatski pretekli...

Poznati hrvatski turistički slogan: »Mala zemlja za veliki odmor« sada ima i svoj sportski dodatak:

»Mala zemlja za veliki nogomet«.

Jer 4,4 milijuna Hrvata i još sigurno toliko u dijaspori ima ono što velike države i nogometne sile poput Brazila, Argentine i Njemačke nemaju: nogometnu reprezentaciju u polufinalu Svjetskog prvenstva u Rusiji.

Čisto da se zna. I ne zaboravi tako lako.

Malo nas je, al' nas ima!

U polufinalu, a što ne i u finalu...

Svaka čast, *vatreni*!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Dužijance u Žedniku i Bajmaku

Iz Ivković šora

Krpenjača...

piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Jestel se i vi zarazili s ovim fodbolom kugod mi ode u našim lipim Ivković šoru? Av, jak, pa to kugod da je nepro ušo u svit.

Di ko se ne mož strpit, pa da dočeka posli podne nebi l dospio već se još i reprize gledaje. Doduše, mi smo navikli na reprize, Miju i Čkalju sam gledao bar dvajst puta, al ovo je privršilo svaku miru. Sad već i ja počimam virovat da nas odozgor čimegod polivamo pa smo postali od tog vaki nikaki. Veli mi moj rođo Joso ode kod katlanke, dok žara vatru dok kuvamo stari krumpir za svinje, da je čuo niki dan da je jedan kombajista lipo sašo s kombaja u frtalj četiri i kazo gazdi da se ide oprat, pa će ondak ić gledat utakmicu jel zdravo dobri sigraju, a kad utakmica završi doće pa će ovrć još koji okrećaj. Sve nisam mogo virovat, čeljadi moja, da i takog svita ima. Pa kruz se triba skinit s njive! I ovako je sve isprano i kaliralo, blido je žito skroz i nema kvalitru, skoro da je samo za josag. Čisto smislím molim vas kaki će bit kruz, ko lepanja. »Neće, ne boj se«, veli mi Joso, »ta natrpaće oni u njega kojikakog praška, biće on ko bila lala, a još će mu i kilažu smanjit, dašta vele naše vođe da imamo najjeptiniji kruz, samo su zaboravili kast da je i najlakši«. Al krenio sam o fodbolu i sitio se kad sam se ja s mojim pajdašima fodbolovo. A kadgod nije bilo fodbola na sve strane borme kugod sad. Sad iskeće van terena pa opac: oma ubace drugi. A u moje vrime je čitav naš šor skupio novce da kupi jedan fodbol, još nije bilo ni dosta pa sam moro koji dinar i majki »isplakat« ispod keceljca. Čuvali smo je kugod oči u glavi, kad se probuši vadili gumen balon i nosili kod vulkanizera, biciglom u varoš. Bać Budaji nam lipo zalipi kad je dobre volje, a kad nije onda nas povija natrag na salaš. Moš mislit, nije čovik imo prićeg posla neg lipit balavurdiji gume za fodbol. E kad je sazno otkaleg čak mi biciglom dolazimo čerez probušenog fodbola kazo nam da nam svaka čast. Ostavio bi sav napriman poso i oma nam zalipio. Volio i on čovik fodbol zdravo, bio velik »bačkista«, posli sam se i sam uvirio u to kad sam bijo stariji. Moj baćo mi opet divanio da smo mi srićni, jel kad je on prid onaj rat bio dite oni su pravili krpenjaču od stari čorapa. Napunili je drugim ronđama i zašili pa da vidiš. I kroz smij je o tim vrimenima divanio, kad se ona nakupi vlage i rose, a nije bilo ograđeni terena kugod sad. Loptalo se dok se čuvaje svinje i marva, a tamo po ledini fala bogu »svašta« se nađe, pa kad krpenjača padne u to »svašta« i onda je kogod keči onim drugim na glavu ne ostane baš lipa i mrišljava fleka. Sad je to postalo industrija, taktiku opravljaju kugod da će u rat a ne na šport. Klade se i viču, cuju, ta svit skroz pošandrco za tim fodbolom. Doduše, i ja stalno gledim ove naše, poslidnju nisu baš ocigrali kako znadu, mal me nije trevila guta zbog onog lufnjenog penala, al dao bog pa očli dalje. Ko će pobedit, to će Bog odredit. Ajd zbogom, čeljadi.

Bać Ivin štodir

Stari vada nisu znali jal nisu imali

piše: Ivan Andrašić

Lito samo što počelo, opet nika zvanija. Bać Ivu i njegovu zvali u goste u Vaisku, bijo jim zavitni dan, a tamo idu svake godine. I ne samo tamo. Mož ji vidit u svi šokački sela ka su jim zavitni dani. Svud imu dobri i svakomu svecu volju zapalit sviću. Velu, tako će i sad. Srpna je Gospa, a selo se njoje zavitovalo još davno, u prošlomu viku. Jedne godine ji potuko led. Tako pado, da se ni moglo razaznat jal to bijo snig, jal led. Sve tako potuko, da zemlja potli toga bila ravna ko staklo. Svi isela se zavitovali Nebeske Matere, a za zavitni dan izbirnili Srpnu Gospu i nadali se da takoga nevrimenta u njevomu selu i ataru više nećeć bit, pa odonda ona ostala njeva zaštitnica. Notaj dan više nisu radili, nego se molili Bogu i Gospe. Ko kako, postili svi. Jedni nisu jili masno, a jedni o rane zore, pa do mrkloga mraka nisu ništa ni jili, samo bi popili malo vode. Ni se ni pivalo ni cigralo, a na misu se navlačilo u tavana ruva. Taj dan u polje nisu išli ni ni što se molili drugomu Bogu, a bome ni ni što se nisu molili ni jednomu. U Vaisku se još davni dana udala sestra o njegovoga krizmanoga kuma. To bilo pravo, familijarno kumstvo, prinašalo se sa kolina na kolino, puno godina unatrag. I familije ga jako poštivale. Prikinilo se ka bać Iva tribovo bit krizmani kum ditetu o njegovoga kuma. Deran se ni ni krizmo, vada mu u ti godina napunili glavu omladinom i partijom. Sve jedno, familije se i dalje poštuju, mada ji danas ima po cilomu svitu. Tako se i kumova sestra i njezin Stipa š njima do dana današnjega pazu i obilazu. Voljili se ko nji izgostit, al ji voljili i zvati u goste. I bać Ive i njegove bilo jako drago. Š njima se baš volju družiti. Obična su čeljad ko i oni, pa ne moraš u divanu paziti na svaku rič i bojat se da bi ji naj što sluša mogo i izokrenit, pa se još i uvridit. Do prve varoši ošli na ajzibanu, pa do druge na avtobusu, a o druge na lemuzine što kumovi poslali da ji dočeka. Ko što i red, prvo ošli ko nji doma. Dočekali ji lipo, lipo se izpozdravljali. Muški ošli natrag vidit marvu i vinograd dok ne bude ručak. A imali i nikakoga njevoga divana, pa da ne smetu ženama u njevomu. Brzo ji Stipina i zvala, šćim metnila ručak nastal. Ko i njevi stari, skuvala suparnoga gra i zeleni valjušaka. Gosti jim nisu zamirali, a tako su i sami radili na Srce Isusovo, notaj svetac zavitni dan u njevomu selu, pa se ni u njeve kuće ne kuva ništa masno. Potli ručka se još malo divanili, pa se navukli u ruva za u crkvu, svi u tavana. Na mise bilo više popa, bilo i jako svečano. Jedino više o polak nji ni bilo u tavnici ruva. U crkve se furtom šarenilo. Svečano bilo i posli mise, jedino se ni u tavnici ruva čudili što se glasno pivalo, sviralo i veselo cigralo, a za cilo to vrime paprikaš meriso do neba. »Bome, kume, kada vaši stari nisu imali komu ostavit njeve adete. Vidim da ji skroz izokrećete«, veli bać Iva dok su išli doma. »A, vada nisu ni znali ko vi danas. Jal nisu imali«, promrnda Stipa i jako glasno dunijo kroz nos.

NARODNE POSLOVICE

- Slika govori više nego tisuću riječi.
- Sve se vraća, sve se plaća.
- Stoji mu k'o magaretu sedlo.
- Sloga jači, nesklad tlači.

VICEVI, ŠALE...

Otišao muž kod liječnika po savjet:

– Doktore, ženu boli grlo i izgubila je glas. Što da radim?

Liječnik:

– Raduj se čovječe, raduj se!

Razgovaraju kirurg, arhitekt i političar o tome koji je najstariji zanat na svijetu. Kaže kirurg:

– Bog je od Adamova rebra napravio Evu. Eto, bio je prvi kirurg, i to vrlo dobar.

Prekine ga arhitekt:

– Čekaj, Bog je Evu napravio tek šestog dana. Sjeti se samog početka, prvo kaos, pa je nastao red. Tko bi mogao napraviti red osim arhitekta?

Na to će političar:

– Dobro, ljudi, a što mislite, tko je napravio kaos?

Profesor:

– Što je bilo poslije smrti Napoleona?

Učenik:

– Sprovod, profesore!

Profesor:

– E u kolovozu dođi na 40 dana...

DJEČJI BISERI

- Što je odgovornost? – Čuo sam da je to nešto jako teško što ne može svatko nositi.
- Što je vjeroispovijest? – Ne znam za što to služi, al' to dobiješ čim se rodiš.
- Tko je papa? – Papa je onaj čovjek što se prekriži kad mu mi mašemo.

FOTO KUTAK

Nakit bosanskih Hrvatica

**PETAK
13.7.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:21 Klinika Schwarzwald
11:12 Storijske o neponovljivima: To je moj rodni kraj
12:00 Dnevnik 1
12:26 Spone ljubavi
13:15 Dr. Oz
14:04 Kraljica noći
14:53 Zaronite s nama: Drače noć - poluotok Pelješac
15:02 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 I to je Hrvatska:
17:31 turizam.hrt
18:02 Zaronite s nama: Kraljev gaj - Otok Šolta
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Grace od Monaca, američko-francuski film
21:47 Preljub
22:49 Dnevnik 3
23:23 Zločinački umovi
00:08 Umorstva u Midsomeru
01:46 Agora, španjolski film
03:48 Skica za portret
04:03 I to je Hrvatska:
04:13 Storijske o neponovljivima: To je moj rodni kraj
04:43 Stavi pravu star na pravo mjesto, emisija pučke i predajne kulture
05:23 Klinika Schwarzwald
06:08 Spone ljubavi

05:28 Kompozicija 3
05:54 Regionalni dnevnik
06:36 Džepni djedica
07:02 Juhuhu
08:40 Pustolovine mede Paddingtona
09:11 Pripovjedač bajki
09:37 Cvjetkov rasadnik
09:55 Kronike Matta Hattera
10:19 Vremeplov, serija
10:48 Raj za dame, serija
11:47 Step Up 3D, film
13:34 Zvezdani Božić, kanadski film
15:07 Škola kuhanja Marthe

Stewart
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tenis, Wimbledon 2018.
17:32 U istom loncu
18:11 Stipe u gostima
18:49 Izradi sam: Košulja jastučnica
18:56 Vlak dinosaura
19:23 Glazbeni spot
19:30 PROCK.HR
20:05 Vatreni, dok. film
21:30 Prljavi posao, serija
22:19 Sunce, more i muljaže
23:23 Pripravnik
00:23 Bitange i princeze
00:54 Graham Norton i gosti
01:44 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
14.7.2018.**

06:52 Klasika mundi: Češka večer na Waldbuhne 2016.
07:51 Bijeli Komanč, španjolski film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:11 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Čuvari neba: Priča o uzletištu Farnborough
13:15 Sigurno u prometu
13:43 Novi susjedi: Soba s pogledom, nizozemski dokumentarni film
14:13 Prizma
15:03 Slučajna zamjena, film
16:26 Financijalac: ICO
17:00 Vijesti u 17
17:18 Manjinski mozaik: Put iz središta Zemlje
17:39 Lijepom našom: Čakovec
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Svećenikova djeca, hrvatski film
21:40 Otvaranje Pulskog filmskog festivala, prijenos
22:30 Dnevnik 3
23:05 Junfer u četrdesetoj, američki film
00:59 Piskaralo, američki film
02:41 Bijeli Komanč, španjolski film
04:01 Skica za portret
04:16 Manjinski mozaik: Put iz središta Zemlje
04:31 Fotografija u Hrvatskoj
04:41 Financijalac: ICO
04:51 Batana i bitinada
05:21 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
11:00 Tajne Borgo Laricija
11:50 Vrtlarica
12:20 Tajna povijest britanskog vrta: 20. stoljeće
13:15 Lidijina kuhinja
13:45 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga
14:10 Vatreni, dok. film
15:30 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
15:50 St. Petersburg: Nogomet - SP 2018: utakmica za 3. mjesto, prijenos
17:50 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
18:45 Nina Badrić - snimka koncerta
20:05 Pustolovke, serija
21:00 Tenis, Wimbledon 2018. - finale
22:35 Igre moći
23:17 Igre moći
23:59 Graham Norton i gosti
00:45 Nogomet - SP 2018.: snimka 1. pol. utakmice za 3. mjesto
01:35 Nogomet - SP 2018.: snimka 2. pol. utakmice za 3. mjesto
02:30 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
15.7.2018.**

06:20 Lijepom našom: Čakovec
07:55 Smiješno lice, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Siverić: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:20 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:00 Tenis, Wimbledon 2018. - finale
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Hrvatski velikani
21:05 Sin, serija
21:50 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
22:45 Dnevnik 3
23:22 Smiješno lice, američki film
01:02 Nedjeljom u dva

01:57 Divlja salsa, film
03:32 Reprizni program
05:00 Pozitivno
05:30 Suvremenici: Eugen Feller
06:00 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:25 Cvjetkov rasadnik
09:45 Luka i prijatelji
10:15 Poirot
11:05 Poirot
12:05 Veličanstveni kolači Fione Cairns
13:05 Veterinarske priče, dokumentarna serija
13:30 Crna nedjelja, film
16:00 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
16:50 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: finale, prijenos
18:50 Nogomet - SP 2018
Zabivaka, emisija
19:45 Glazbeni spotovi
20:05 Downton Abbey
21:17 Pucanj nije brisan, američki film - Filmovi s 5 zvjezdica
23:02 Barcelona EP u vaterpolu: Hrvatska - Francuska
00:12 Pripravnik
01:12 Graham Norton i gosti
01:57 Nogomet - SP 2018.: snimka 1. pol. utakmice
02:47 Nogomet - SP 2018.: snimka 2. pol. utakmice
03:42 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
16.7.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 65+: Izbori, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Zaronite s nama: Kraljev gaj - Otok Šolta
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:43 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:16 Bonton:
17:25 TV Bingo
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana

20:05 Raj za dame, serija
21:00 Crno-bijeli svijet
21:55 Otvoreno
22:45 Dnevnik 3
23:22 Motel Bates
00:07 Zločinački umovi
00:52 Umorstva u Midsomeru
02:27 Skica za portret
02:42 Bečar budi, bečari su ljudi - emisija pučke i predajne kulture
03:12 Fotografija u Hrvatskoj
03:22 Žene, povjerljivo!
04:12 Koktel-bar: Pavel
05:02 Klinika Schwarzwald
05:47 Spone ljubavi

05:20 Treći format
06:00 Riječ i život
06:32 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Kronike Matta Hattera
10:20 Vremeplov, serija z
10:50 Downton Abbey
11:55 Step Up 4: REvolucija, američki film
13:32 Škola kuhanja Marthe Stewart
14:00 Moskva Luž: Nogomet - SP 2018: finale, snimka
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Glazbeni spotovi
16:55 Barcelona EP u vaterpolu: Hrvatska - Nizozemska, prijenos
18:10 Tenis, ATP Umag - uključeno u prijenos 1. meča
19:30 PROCK.HR
20:05 Himalajom pješice
21:00 Nogomet - SP 2018: Zabivaka - svi golovi nogometnog SP
22:30 Tenis, Wimbledon 2018. - finale
23:35 Glasnici vjetra, film
01:50 Tenis, ATP Umag - snimka 2. meča
03:20 Graham Norton i gosti
04:05 Bitange i princeze
04:35 Noćni glazbeni program

**UTORAK
17.7.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Klinika Schwarzwald
11:10 Lijepa vaša: Macho ili mačo?, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1

12:23 Spone ljubavi
 13:10 Dr. Oz
 14:00 Kraljica noći
 14:50 Zaronite s nama:
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 16:35 Reprizni program
 17:00 Vijesti u 17
 17:25 Dva : jedan u gostima:
 Marko Bijač
 18:00 Zaronite s nama
 18:12 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:05 Raj za dame, serija
 21:00 Crno-bijeli svijet
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:27 Motel Bates
 00:12 Zločinački umovi
 00:57 Umrstva u Midsomeru
 02:32 Skica za portret
 02:47 Aj reci jednu, emisija
 pučke i predajne kulture
 03:17 Žene, povjerljivo!
 04:07 Koktel-bar: Plavi
 orkestar
 04:57 Klinika Schwarzwald
 05:42 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji, animirana
 serija
 07:00 Juhuhu
 09:00 Pripovjedač bajki,
 crtana serija
 09:30 Cvjetkov rasadnik,
 dokumentarna serija
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:30 Vremeplov, serija
 10:55 Raj za dame, serija
 11:45 Srce i duše, američki
 film
 13:25 Škola kuhanja Marthe
 Stewart

15:15 Ciglu po ciglu - Bryk
 preuređuje
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Stipe u gostima
 17:15 Tenis, ATP Umag -
 prijenos 1. meča
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Operacija zlatna
 groznica: Planinski prijevoji,
 dokumentarna serija
 21:00 Gospodin Holmes,
 britansko-američki film
 22:45 Davatelj, američki film
 00:25 Tenis, ATP Umag -
 snimka 2. meča
 01:55 Graham Norton i gosti
 02:40 Bitange i princeze
 03:10 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 18.7.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:10 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:10 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:00 Vijesti
 10:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:20 Klinika Schwarzwald
 11:10 Gradionica vrtova:
 Sendy, dokumentarna serija
 12:00 Dnevnik 1
 12:23 Spone ljubavi
 13:10 Dr. Oz
 14:00 Kraljica noći
 14:45 Bonton:
 14:50 Zaronite s nama:
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 16:35 Reprizni program
 17:16 Bonton:
 17:25 Dva : jedan u gostima:
 Marin Čilić

18:00 Zaronite s nama
 18:12 Potjera
 18:59 Vrijeme
 19:00 Dnevnik 2
 19:44 Vrijeme
 19:47 Tema dana
 19:59 Loto 7
 20:05 Raj za dame, serija
 21:00 Crno-bijeli svijet
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:27 Motel Bates
 00:12 Zločinački umovi
 00:57 Umrstva u Midsomeru
 02:32 Skica za portret
 02:47 Suvenir koji putuje
 03:17 Žene, povjerljivo!
 04:07 Koktel-bar: Hladno pivo
 04:57 Klinika Schwarzwald
 05:42 Spone ljubavi

05:20 Pravac na Treću
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:00 Pripovjedač bajki
 09:30 Cvjetkov rasadnik
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:25 U drugom svijetu
 10:55 Barcelona EP u
 vaterpolu: Hrvatska - Turska,
 prijenos
 12:20 Škola kuhanja Marthe
 Stewart
 13:10 Raj za dame, serija
 13:55 Gospodin Holmes,
 britansko-američki film
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Stipe u gostima
 17:15 Tenis, ATP Umag -
 prijenos 1. meča
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Superroditelji u
 životinjskom svijetu:
 Potrebno je dvoje,

dokumentarna serija
 21:00 Putnici, američko-
 kanadski film
 22:35 Pošiljka, američki film
 00:25 Tenis, ATP Umag -
 snimka 2. meča
 01:55 Graham Norton i gosti
 02:40 Bitange i princeze
 03:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 19.7.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 07:10 Dobro jutro, Hrvatska
 08:00 Vijesti
 08:10 Dobro jutro, Hrvatska
 09:00 Vijesti
 09:10 Dobro jutro, Hrvatska
 10:20 Klinika Schwarzwald
 11:10 Ivanečki vez i
 bregofska pita
 12:00 Dnevnik 1
 12:23 Spone ljubavi
 13:10 Dr. Oz
 14:00 Kraljica noći
 14:45 Reprizni program
 15:00 Umrstva u Midsomeru
 16:35 Reprizni program
 17:00 Vijesti u 17
 17:16 Reprizni program
 17:25 Dva : jedan u gostima:
 Sara Kolak
 18:00 Zaronite s nama
 18:12 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 19:47 Tema dana
 20:00 Loto 6/45
 20:05 Raj za dame, serija
 21:00 Crno-bijeli svijet
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:27 Motel Bates
 00:12 Zločinački umovi

00:57 Umrstva u Midsomeru
 02:32 Skica za portret
 02:47 Ivanečki vez i
 Bregofska pita
 03:17 Žene, povjerljivo!
 04:07 Koktel-bar: Vanna
 04:57 Klinika Schwarzwald
 05:42 Spone ljubavi

05:20 A forum
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:32 Teletubbyji
 07:00 Juhuhu
 09:00 Pripovjedač bajki
 09:30 Cvjetkov rasadnik,
 dokumentarna serija
 10:00 Kronike Matta Hattera
 10:25 U drugom svijetu
 11:05 Raj za dame, serija
 11:55 Putnici, američko-
 kanadski film
 13:30 Opasne vrane,
 njemački film
 15:10 Škola kuhanja Marthe
 Stewart
 15:35 Ciglu po ciglu - Bryk
 preuređuje
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Stipe u gostima
 17:15 Tenis, ATP Umag -
 prijenos 1. meča
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Superroditelji u
 životinjskom svijetu:
 Priskakanje u pomoć,
 dokumentarna serija
 21:00 Neograničena moć,
 američki film
 23:00 Ubojica u meni,
 američki film
 00:50 Tenis, ATP Umag -
 snimka 2. meča
 02:20 Graham Norton i gosti
 03:05 Bitange i princeze
 03:35 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapisi s terena

Ljudi o kojima želim pisati (2)

Volimo krenuti na put ranije i u izabrano mjesto stići prije mraka kako bi se lijepo smjestili po danu, udahnuili novu okolicu, te smirili dan. Znači da je plan bio iz Rumboca otići ranije ujutro, te obići dragu prijateljicu i najboljeg domaćina kog možete imati u Rumbocima, a koja je trenutno u Mostaru (duga priča) i nastaviti put Makarske. Dogovor: ustati ranije, doručak i kava, pa lagano na put. Međutim, nije uvijek sve kako ste planirali.

Tri doručka, pa na put

Nekoliko susjeda nas je pozvalo na kavu prije puta, pa je rano jutro otpalo kao opcija ali je i dalje bio plan da što ranije krenemo. Naravno, sat je navijen ranije kako bismo ipak imali trenutak za pakiranje. Kad smo ubacili i posljednju torbu, te malo pospremili za sobom, javila se susjeda da je kava gotova. Krenuli smo u jutarnje druženje. Odmah da razjasnimo: ovdje jutarnja kava podrazumijeva i pun tanjur pršute, domaćeg sira i kruha. Iskreno, još svega je tu bilo na stolu. Sreća pa smo doma nešto malo gricnuli. Ovdje ljudi nisu čuli za ono da se uz kavu servira ratluk i voda. Možda samo nisu imali ratluka. Šalu na stranu. Ni jedan rani polazak ne bih mijenjala za ovaj jutarnji ugođaj i doživljaj momenta u kome susjedi divno brinu jedni o drugima. Ne znam kad nam je to počelo biti vanzemaljsko ali hvala im svima što su nas podsjetili kako je lijepo biti dio neke zajednice. Nadam se samo da će im život namjestiti jedan put u Sombor ili Suboticu, pa da im revanširamo ugođaj u maniri kako to Vojvođani rade, ne jer su nas zadužili nego su to kao ljudi zaslužili.

Pita ispod peke

Kako su nas nahranile susjeda **Mira** i njena punica imali smo energije za pretrčati bar neki vrh, no plan koji je imao naš dan za nas vodio je do preko puta. Tih dana dok smo boravili u Rumbocima u par navrata smo vidjeli jednu stariju ženu kako šeta u tradicionalnoj nošnji i u jednoj od naših priča oduševljenja, susjeda nam je ispričala kako i ona kod kuće ima svoju nošnju i da će nam je rado pokazati. E pa baš to smo dogovorili za pred polazak. No, kao i s kavom i ratlukom, tako je i s pokazivanjem. Naša draga susjeda **Ćoginica** je u svojoj nošnji zavezala kecelju, razvukla

pitu i založila peku. Ljudi dragi, ovo jesu vanzemaljski ugođaji, manire, mirisi, disanja. Prvo mi dođe da padnem u nesvijest od sjećanja i zahvalnosti. Možda vam to zvuči kao pretjerivanje, ali ja sam skoro imala situaciju u kojoj sam ostala bez prenoćišta jedne noći u mjestu u kom sam se zatekla ne svojom krivicom, nego jer je dan kraće trajao i nismo uspjeli stići na trajekt, a u tom mjestu sam imala familiju. A ovdje pričamo o ugođaju koji vam prave ljudi koji vas prvi put vide u životu i koji su susjedi vaših domaćina. Nevjerojatno.

Vratimo se na pitu i priču o njoj. Ako do sada nikada niste probali pitu ispod peke, sada je pravo vrijeme za to, vjerujte mi. Ako do sada za to niste čuli, to je skroz u redu jer sam je i ja otkrila prije dvije godine kada smo biciklima išli od Sombora do Hvara i onda kod Jablanice probali ovo savršenstvo. Zapravo, bio je to burek ispod peke. To notirajte i probajte. E sad, burek je s mesom, a ostalo su pite. Tako nekako. Uglavnom, u Rumbocima, kod naše susjede Ćoge se kuhala pita zeljanica. Baš po mom ukusu. Ćoga je razvlačila kore bez po muke, oklagijom i dolazila do onog providnog momenta razvučene kore. Nevjerojatno koja lakoća i koja spontanost. Još lakše je filovala, savijala i redala u tepsiju, založila peku i pričala s

nama. Ne mogu odoljeti i da ne spomenem kako sam imala priliku i ja se oprobati u razvijanju i to uspješno, bar je tako Ćoga rekla.

Ugođaji

Pita se kuhala, susjedi se skupili i život je nastao biti lijep. Ok je prekinuti ovdje zapis i ne otkriti sve do kraja jer je najbolja hrana vlastiti doživljaj i naš je ovoliko dovoljan, tek da vam napravi zazu-bice. Nadamo se da uspijevamo u tome i da ćete naći svoje Rumboce i susjede u njima ili probuditi Ćogu u sebi i nekome zamotati pitu ili založiti peku. Pardon, zakuhati gibanicu i skuhati riblju čorbu ili već nešto po vašem izboru.

I na kraju priče o Rumbocima nismo otkrili našeg domaćina, ali ne jer smo zaboravili nego jer smo tako htjeli. Postoje ljudi koji su toliko veliki u svojoj ljudskosti i postojanju da bi svaka priča o njima umanjila potpuni doživljaj. Nek' je zdravlje s njima, pa da nas život još koji put sastavi.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Takmičenje **RISARA**

14. 7. 2018.

ĐURĐIN

